

Voorwoord

Vrijwel iedereen heeft zichzelf wel eens doelen gesteld die niet van de ene op de andere dag te realiseren zijn. Zeker bij lange termijn doelstellingen, wil je tussentijds graag weten of je op de goede weg bent. Goede indicatoren geven hierbij inzicht in je vorderingen. Op basis hiervan krijg je vertrouwen in het halen van je uiteindelijke doelstelling óf krijg je handvatten om bij te sturen zodat je alsnog je doelstelling kunt halen.

Ook voor het volgen van de bodemsaneringsoperatie richting de doelstellingen uit het derde Nationaal MilieubeleidsPlan zijn goede indicatoren nodig. Zowel voor de uitvoerende bodemoverheden zelf als voor het landelijk beeld is het noodzakelijk te weten of we op de goede weg zijn of dat we moeten bijsturen. Voor het landelijke totaalbeeld is het nodig de voortgangresultaten van de verschillende bodemoverheden naast elkaar te kunnen leggen. Om de gegevens over bodemonderzoek en -sanering vervolgens op een betrouwbare manier te kunnen vergelijken en aggregeren is het van groot belang dat de gehanteerde indicatoren eenduidig en goed vergelijkbaar zijn. Dit handboek geeft hiervoor de basis.

Het handboek biedt een totaaloverzicht van de opbouw van de indicatorenset, de definities en wijze van rapporteren volgens de landelijke afspraken. Voor alle huidige en toekomstige bevoegde gezagen Wbb zijn deze afspraken relevant voor het verzamelen van gegevens en het opstellen van voortgangsrapportages over de bodemsaneringsoperatie. De resultaten van deze werkwijze zijn zowel bruikbaar voor de eigen organisatie, voor de verantwoording als bevoegd gezag Wbb als ook voor de bijdrage aan de landelijke monitoringsrapportage die wordt ingebracht bij de Tweede en Eerste Kamer.

Tot slot is Monitoring hét instrument om helder en duidelijk te kunnen communiceren over de voortgang van bodemonderzoek en -sanering en op deze manier de acties die nog nodig zijn voor het voltooien van de bodemsaneringsoperatie onder de aandacht te brengen.

De voorzitter van de Werkgroep Monitoring
Bodemsanering,

W. de Vogel
Hoofd bureau Monitoring en Informatiebeheer van
de Afdeling Bodem en Afvalstoffen
Dienst WMV
Provincie Noord-Brabant

De voorzitter van het VNG-IPO-VROM-Overleg
(VIVO)

R. Cino
Hoofd afdeling Sturing Bodemsaneringsoperatie
Directie Lokale Milieukwaliteit en Verkeer
Directoraat-Generaal Milieubeheer
Ministerie van VROM

Colofon

Verantwoording

Dit handboek is tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van de Werkgroep Monitoring Bodemsanering en het Monitoringsoverleg. Vanaf 6 februari 2003 heeft het VNG-IPO-VROM-Overleg (VIVO) de taken van het Monitoringsoverleg overgenomen. In de ministeriële Regeling Financiële Bepalingen Bodemsanering is vastgelegd dat de Monitoring van de Bodemsaneringsoperatie (kortweg Monitoring) volgens de in dit handboek opgenomen afspraken moet verlopen.

VNG-IPO-VROM-Overleg (VIVO)

VROM/LMV
VROM/LMV
IPO
Provincie Drenthe
Provincie Gelderland
VNG
Gemeente Breda
RIVM

Dhr. R. Cino, voorzitter
Dhr. B. Segijn
Dhr. F. Kok
Dhr. F. Geerlings
Dhr. Ch. Steenmeijer
Dhr. J. Verburg
Dhr. M. Langenhuijsen
Mw. E. Sóczó

Werkgroep Monitoring Bodemsanering

IPO (Noord-Brabant)
IPO (Drenthe)
IPO (Limburg)
IPO (Zuid-Holland)
VNG (Amersfoort)
VNG (Maastricht)
VNG (Enschede)
VNG (Rotterdam)
VROM
Landsdekkend Beeld
RIVM
Royal Haskoning
Royal Haskoning

Dhr. W. de Vogel, projectleider
Mw. J. Stapert
Dhr. M. Lemmens
Dhr. J. Beeker
Mw. P. Sparenburg
Mw. M. Terpstra
Dhr. H.J. Tubbergh
Dhr. H. Groenendijk
Dhr. B. van 't Wel
Dhr. F. Mulder
Dhr. C.W. Versluijs
Mw. F. van Lienen
Dhr. M.J. Vergeer

Projectleider namens de opdrachtnemers:

Dhr. M.J. Vergeer, Royal Haskoning
Hoofdweg 490 / Postbus 8520
3009 AM ROTTERDAM
tel: 010 - 28 65 661
e-mail: m.vergeer@royalhaskoning.com

Auteurs:

Quintens advies & management,
Tauw bv. en RIVM (versie 1, oktober 2001)
Royal Haskoning (versie 2, februari 2003)

Datum:

Februari 2003

Interprovinciaal Overleg

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
1. Inleiding en leeswijzer	1
1.1 Doelstelling Monitoring.....	1
1.2 Beheersorganisatie.....	2
1.3 Wie levert wat aan en wanneer?.....	2
1.4 Samenvatting en leeswijzer.....	3
2. Juridisch en financieel kader Monitoring Bodemsanering	1
2.1 Inleiding.....	1
2.2 Bevoegd gezag Wbb en Monitoring Bodemsanering.....	1
2.3 Budgethouder Wbb en verantwoording.....	2
2.4 Budgethouder Wsv.....	3
3. Opbouw van de indicatorenset	1
3.1 Sturing van de bodemsaneringsoperatie.....	1
3.2 Werkvoorraad en voortgang (beleidsmatige indicatoren).....	2
3.3 Overige indicatoren.....	5
3.3.1 Maatschappelijke indicator.....	5
3.3.2 Zorgplicht indicatoren.....	6
3.3.3 Operationele indicatoren.....	6
3.3.4 Instrumentele indicatoren.....	6
3.4 Van informatiebronnen naar totaalbeeld.....	7
4. Definitie van indicatoren en gegevens	1
4.1 Inleiding.....	1
4.2 Voortgang bodemsaneringsoperatie.....	1
4.2.1 Locatiedefinitie, fase-indeling en werkvoorraad.....	1
4.2.2 Historische locaties.....	4
4.2.3 Onderzochte locaties.....	7
4.2.4 Gesaneerde locaties.....	12
4.2.5 Zorgplichtlocaties.....	17
4.3 Inzet van middelen.....	18
4.4 Inzet van financiële en juridische instrumenten.....	19
Katern 4.1: Locatiedefinitie.....	21
5. Jaarlijkse rapportage	1
5.1 Inleiding.....	1
5.2 Gegevensaanlevering.....	1
5.3 Gegevensverwerking en opstellen rapportage.....	2
5.4 Opstellen van de voortgangsrapportage.....	2
5.5 Overig gebruik van gegevens.....	2
6. Inhaalslag	1
6.1 Doelstelling.....	1
6.2 Algemene systematiek.....	1
6.3 Aandachtspunten bij gegevensverzameling.....	4
6.4 Gegevensverzameling Stappenplan Landsdekkend Beeld.....	5
Katern 6.1: Te verzamelen gegevens voor de inhaalslag monitoring.....	6
Katern 6.2: Stappenplan Werkvoorraad Landsdekkend beeld.....	8
7. Diepte-onderzoeken	1
7.1 Inleiding.....	1
7.2 Diepteonderzoek M1.....	1
7.2.1 Eenmalig onderzoek.....	1
7.2.2 Periodiek onderzoek.....	2
7.2.3 Pilot.....	2
7.3 Diepte-onderzoek O1.....	3

Index

A	Afkoopregeling (afkoop van bevel)	Paragraaf 4.4 en Bijlage 1 en 2
B	Beleidsmatige doelstellingen	Paragraaf 3.1
	Beschikkingen	Paragraaf 4.2.3 (B1.4, B1.5) en Katern 4.1
	Bestedingsverantwoording	Paragraaf 2.2 en Bijlage 2
	Bevoegd gezag Wbb	Paragraaf 2.1 en 2.2 en Bijlage 2
	B-indicatoren	Paragraaf 3.1, 4.2.2, 4.2.3, 4.2.4 en Bijlage 1
	BIS	Bijlage 2
	Budgethouder Wbb	Paragraaf 2.1 en 2.3
	Budgethouder Wsv	Paragraaf 2.1 en 2.4
C	Cofinanciering/ medefinanciering	Paragraaf 4.4
	Contactpersonen	Bijlage 3
	Contour	Paragraaf 4.2.1 en Katern 4.1
D	Deelsanering	Paragraaf 4.2.1, 4.2.2 (B2) en Bijlage 2
	Diepte-onderzoek	Paragraaf 1.4 en Hoofdstuk 7
	Doelstelling Monitoring	Paragraaf 1.1
	Dynamische locatie	Paragraaf 4.2.2 (B2) en Bijlage 2
E		
F		
G	Gefaseerde sanering	Paragraaf 4.2.4 (B2) en Bijlage 2
	Gegevensaanlevering	Paragraaf 1.3 en 5.2
	Gesaneerde locatie	Paragraaf 4.2.4 (B2) en Bijlage 2
	GLOBIS	Paragraaf 1.2
H	Handboek monitoring	Paragraaf 1.1
	Historische locaties	Paragraaf 4.2.2
I	I-indicatoren	Paragraaf 3.1, 4.2.4 en 4.4 en Bijlage 1
	Indicatorenlijst	Bijlage 1
	Inhaalslag	Hoofdstuk 6
	Initiatiefnemer	Bijlage 2
	Instrumentele taakstellingen	Paragraaf 3.1
	ISV	Bijlage 2
J	Juridische instrumenten	Paragraaf 4.4
K	Kostenverhaal	Paragraaf 4.4
L	Locatiedefinitie	Katern 4.1 (Hoofdstuk 4)
M	Maatschappelijke doelstellingen	Paragraaf 3.1
	M-indicator	Paragraaf 3.1, 3.3.1 en Hoofdstuk 7
	Monitoringsoverleg (nu VIVO)	Paragraaf 1.2
	Monitoringsrapportage	Paragraaf 1.1 en 2.2
N	Nader Onderzoek	Paragraaf 4.2.3
	Nieuw ontstane gevallen	Paragraaf 4.2.5
	NMP3-doelstellingen	Paragraaf 1.1

O	
Object	Bijlage 2
O-indicatoren	Paragraaf 3.1, 3.3.3, 4.3 en Bijlage 1
Onderzochte locaties	Paragraaf 4.2.3
Onderzoeksfase	Paragraaf 4.2.3 (B1.3)
Operationele taakstellingen	Paragraaf 3.1
Oriënterend onderzoek	Paragraaf 4.2.3 (B1.3) en Bijlage 2
P	
Pad	Bijlage 2
Pilot	Paragraaf 7.2.3
Potentieel ernstig	Paragraaf 4.2.1
Potentieel urgent	Paragraaf 4.2.1
Potentieel verdachte locatie	Paragraaf 4.2.2 (B1.1)
Potentieel verontreinigd	Paragraaf 4.2.2 (B1.2)
Prestatieverantwoording	Paragraaf 2.3 en Bijlage 2
Proforma beschikkingen	Paragraaf 6.3
Programmameente	Paragraaf 5.2
R	
Relevante locaties	Paragraaf 4.2.1
S	
Saneringsfase	Paragraaf 4.2.1 en 4.2.4
Saneringstijdstip	Paragraaf 4.2.4 (B2)
Saneringsvarianten	Paragraaf 4.2.4 (It1)
Statische locatie	Paragraaf 4.2.2 en Bijlage 2
T	
U	
UBI	Bijlage 2
V	
Verdachte locatie	Paragraaf 4.2.1 en 4.2.2
VIVO	Paragraaf 1.2
Volledige sanering	Paragraaf 4.2.4
Voortgangsrapportage	Paragraaf 1.3, 2.2 en 2.3
W	
Werkvoorraad	Paragraaf 4.2.1
X, Y, Z	
Z-indicatoren	Paragraaf 3.1, 3.3.2 en 4.2.5 en Bijlage 1
Zorgplicht	Paragraaf 4.2.5

1. Inleiding en leeswijzer

1.1 Doelstelling Monitoring

Voor u ligt de tweede versie van het handboek Monitoring Bodemsanering. Dit handboek is bedoeld voor alle medewerkers van de huidige en nieuwe bevoegde gezagen bodemsanering. Deze provincies en gemeenten geven uitvoering aan het vastleggen en rapporteren van gegevens van de bodemsanering. Hiervoor zijn landelijk geldende afspraken over Monitoring gemaakt, welke zijn verankerd in de ministeriële 'Regeling Financiële bepalingen bodemsanering'.

Het doel van het op landelijk niveau monitoren van de bodemsaneringsoperatie is om te volgen en te toetsen of er op een adequate wijze naar de NMP3 (Nationaal MilieubeleidsPlan 3) -doelstellingen (1997) voor de bodemsanering wordt toegewerkt. De voor bodemsanering belangrijke NMP3-doelstellingen zijn:

- De omvang van de bodemverontreiniging moet vóór 2005 landsdekkend in kaart zijn gebracht;
- De bodem moet blijvend worden beheerd. Ernstige bodemverontreiniging moet vóór 2023 gesaneerd zijn, dan wel beheersbaar gemaakt zijn.

Inmiddels is het NMP4 (Nationaal MilieubeleidsPlan 4) uitgebracht. Dit heeft echter geen consequenties voor deze doelstellingen.

Monitoringsrapportage

Voor het landelijke beeld van de bodemsaneringsoperatie wordt jaarlijks de monitoringsrapportage opgesteld. In mei 2001 is voor het eerst een volwaardige monitoringsrapportage (Jaarverslag bodemsanering over 2000) aangeboden aan de Eerste en Tweede Kamer. In 2002 werd vervolgens de tweede landelijke monitoringsrapportage aangeboden (Jaarverslag bodemsanering over 2001, dd. 12 mei 2002). Op deze manier wordt op landelijk niveau verantwoording afgelegd over de bodemsaneringsoperatie.

Voortgangsrapportage

Naast de bijdrage aan de landelijke monitoringsrapportage leggen de bevoegde gezagen Wbb met behulp van de verzamelde gegevens individueel verantwoording af aan de Tweede en Eerste Kamer en aan de eigen bestuurders en volksvertegenwoordigers. Dit gebeurt middels een jaarlijkse voortgangsrapportage per bevoegd gezag, die wordt aangeboden aan VROM.

Handboek monitoring

Voor het monitoren van de bodemsaneringsoperatie is het noodzakelijk dat de verschillende bevoegde gezagen van de bodemsanering de monitoringsgegevens op een eenduidige manier verzamelen en rapporteren. Het handboek monitoring biedt handvatten voor een eenduidige gegevensverzameling en –rapportage. Alle te verzamelen en te rapporteren gegevens zijn hierin beschreven en voorzien van definities, zodat alle organisaties hier op een zelfde manier mee om gaan.

Het handboek monitoring is de opvolger van het document: "Afspraken over indicatoren en gegevens" d.d. 18 oktober 2000. De eerste versie van het handboek verscheen in oktober 2001 waarna een eerste herziening heeft plaatsgevonden ten behoeve van de huidige tweede versie. De indicatoren en gegevens, zoals deze zijn omschreven in dit handboek, gelden vanaf 1 januari 2003. In bijlage 5 zijn de belangrijkste inhoudelijke wijzigingen ten opzichte van de eerste versie van het handboek samengevat.

1.2 Beheersorganisatie

Monitoring van de bodemsaneringsoperatie is één van de verplichtingen die de status van bevoegd gezag Wbb met zich meebrengt. Een tweede verplichting, met bovendien een nauwe relatie met Monitoring, is het tot stand brengen van een Landsdekkend Beeld. Het automatiseringsprogramma GLOBIS ondersteunt beide activiteiten. Deze drie sporen werden tot voor kort aangestuurd vanuit drie landelijke projecten. Om de afstemming tussen de drie projecten te versterken heeft de Stuurgroep Bodem (STUBO) besloten tot de oprichting van een beheersorganisatie voor de bodemsaneringsoperatie. Gevolg van de oprichting van een beheersorganisatie is het opheffen van het Monitoringoverleg en deze te vervangen door het VROM-IPO-VNG-Overleg (VIVO), die de Beheersorganisatie mede zal gaan aansturen. Het VIVO is een deelverzameling van STUBO en bestaat uit een afvaardiging van de bevoegde gezagen en het Ministerie van VROM. De overige leden van de STUBO kunnen als vervanger van het eerste aanspreekpunt of voor specifieke onderwerpen, deelnemen aan VIVO-vergaderingen. Deze vergaderingen zullen worden bijgewoond door een afgevaardigde van het RIVM en de drie projectleiders van bovengenoemde projecten.

In de monitoringsronde over 2002 is gebleken dat eenduidige afspraken en het aanscherpen van definities van groot belang zijn voor een juiste en waarheidsgetrouwe weergave van jaarlijks uitgevoerde bodemsaneringsactiviteiten. Deze zullen in de beheersorganisatie worden afgestemd met de definities zoals ze binnen het Landsdekkend Beeld en GLOBIS worden gebruikt.

1.3 Wie levert wat aan en wanneer?

In bijlage 1 is de lijst met indicatoren en gegevens opgenomen. Deze lijst vormt de basis van de monitoring. Voor alle bodemonderzoeks- en saneringsprojecten moeten deze gegevens worden verzameld. Alle bevoegde gezagen leveren jaarlijks in de eerste helft van januari deze gegevens aan bij het RIVM, zowel in geaggregeerde vorm (zoals aangegeven in de indicatorenlijst) als ook op projectniveau. De exacte datum voor deze aanlevering wordt jaarlijks opnieuw vastgesteld. De gegevens worden door het RIVM geaggregeerd tot een landelijk beeld en gebruikt voor het opstellen van de landelijke monitoringsrapportage. Daarnaast gebruiken de bevoegde gezagen dezelfde gegevens als basis voor hun individuele voortgangsrapportage, die jaarlijks op 1 mei aan het ministerie van VROM moet worden aangeboden. In hoofdstuk 2 wordt dieper ingegaan op de juridische en financiële inbedding van Monitoring en in hoofdstuk 5 wordt specifiek ingegaan op de monitorings- en voortgangsrapportage.

Om deze twee belangrijke momenten heen, vinden nog verschillende activiteiten plaats die een vaste plek innemen in het monitoringsproces en daarmee een jaarcyclus vormen. Hieronder zijn deze activiteiten in een overzicht samengevat. De monitoringsgegevens worden verder gebruikt voor de rapportages van de CCO (Commissie Coördinatie Overheidsmonitoring), het IPO en de ISV-rapportage. Deze trajecten zijn in onderstaand overzicht echter niet genoemd.

Periode	Uitvoerenden	Activiteit
Januari, eerste helft van januari	Bevoegde gezagen en RIVM	Aanlevering van de monitoringsgegevens bij het RIVM, waarna het RIVM deze gegevens aggregereert naar een landelijke rapportage
Februari	Ministerie VROM	Enkele kerngegevens worden gebruikt voor de financiële verantwoording van het ministerie van VROM richting de Tweede en Eerste Kamer.
Eind maart of begin april	Contactpersonen, VIVO	Bespreking landelijke monitoringsrapportage met alle contactpersonen van de bevoegde gezagen en daarna vaststelling in het VIVO
1 Mei	Bevoegde gezagen	Indienen van de voortgangsrapportage op basis van de monitoringsgegevens van de eigen organisatie bij het Ministerie van VROM
Vóór derde woensdag mei	Minister VROM	Aanbieding van de gezamenlijke landelijke monitoringsrapportage aan de Tweede en Eerste Kamer. Deze kunnen de rapportage dan desgewenst betrekken bij de beraadslagingen rondom dit moment waarop de Kamers de behaalde resultaten van het afgelopen jaar beoordelen.
Mei en juni	Werkgroep en contactpersonen	Evaluatie van de monitoring van het afgelopen jaar. Eventuele discussiepunten met betrekking tot aanpassingen van de systematiek kunnen bij een evaluatiebijeenkomst in juni worden besproken.
Begin oktober	Werkgroep	Op basis van de evaluatie zullen, indien van toepassing, wijzigingen in het handboek worden doorgevoerd, waarna een nieuwe versie zal worden uitgebracht. Vanwege deze eventuele aanpassingen in het handboek is gekozen voor een losbladig systeem, zodat alleen de aangepaste delen hoeven te worden vervangen. De geldende versies worden hierbij aangegeven
Oktober	Werkgroep en contactpersonen	Bijeenkomst, die het traject naar de rapportage over het nog lopende jaar inluidt. Op dat moment zullen de laatste afspraken voor de gegevensaanlevering van begin januari worden gemaakt.

1.4 Samenvatting en leeswijzer

Het handboek is zo vormgegeven dat voor ieder de relevante informatie snel op te zoeken is met behulp van een tabbladen-structuur. Het totale overzicht van alle indicatoren en gegevens is direct als eerste bijlage op te slaan. Het losbladige systeem biedt de mogelijkheid dit overzicht uit de map te halen en naast de overige tekst te houden. Een overzicht van de tabbladen en daarbij behorende hoofdstukken wordt hieronder gegeven.

Achtergrondinformatie: Juridisch kader en Opbouw indicatorenset

- Hoofdstuk 2 (tabblad 'Juridisch kader') zet het juridische kader van de monitoring uiteen. Hierbij wordt ook een toelichting gegeven op de verschillende verantwoordingsverplichtingen in het kader van de Wet bodembescherming (Wbb) en de Wet stedelijke vernieuwing (Wsv);
- Hoofdstuk 3 (tabblad 'Opbouw indicatorenset') geeft aan hoe de indicatorenset is opgebouwd en aan welke doelstellingen de indicatoren zijn gerelateerd. De centrale kapstok van de indicatorenset wordt hierbij gevormd door de NMP3-doelstellingen en de bouwstenen die van belang zijn voor de sturing van de bodemsaneringsoperatie. De laatste paragraaf van dit hoofdstuk gaat in op de verschillende partijen die beschikken over de benodigde bodemkwaliteitsgegevens en wat dit betekent voor het krijgen van een totaalbeeld van de stand van zaken van de bodemsaneringsoperatie.

Definities en uitleg over de gegevens: Definities

Hoofdstuk 4 (tabblad 'Definities') biedt de mogelijkheid alle definities en uitleg over de indicatoren op te zoeken. Als eerste wordt uitleg gegeven over de fundamentele van de monitoringssystematiek: de locatiedefinitie en de indeling van de bodemsaneringsoperatie in fasen van onderzoek en sanering. Per onderwerp worden vervolgens de indicatoren en gegevens gedefinieerd met een toelichting op de gegevensverzameling. De volgende onderwerpen zijn hierbij aangehouden:

- Historische locaties;
- Onderzochte locaties;
- Gesaneerde locaties;
- Zorgplichtlocaties;
- Inzet van middelen;
- Inzet van juridische en financiële instrumenten.

Rapportage

Hoofdstuk 5 (tabblad 'Rapportage') gaat in op de algemene afspraken omtrent de:

- *Monitoringsrapportage*: aanlevering van gegevens aan het RIVM (zowel in geaggregeerde vorm als op projectniveau) als bijdrage aan het landelijk beeld van de monitoringsoperatie;
- *Voortgangsrapportage*: opstellen van een eigen voortgangsrapportage voor VROM op basis van de verzamelde gegevens.

Inhaalslag

Naast de bovenstaande jaarlijkse gegevensverzameling en rapportage is er een éénmalige gegevensverzameling nodig om een totaaloverzicht te krijgen van de totale werkvoorraad van te onderzoeken en te saneren locaties. Naast de inventarisaties van verdachte locaties die nodig zijn voor het compleet krijgen van het Landsdekkend Beeld (zie Circulaire Landsdekkend Beeld) moet bij elke organisatie een eenmalige inhaalslag worden uitgevoerd. Deze inhaalslag houdt in dat voor alle oude (voor 2000) onderzoeken en saneringen de status met betrekking tot de werkvoorraad moet worden bepaald. Het gaat hierbij om een deelverzameling van de totale set aan monitoringsgegevens die voor de lopende projecten worden verzameld. Het minimale kwaliteitsniveau dat bij deze inhaalslag moet worden gerealiseerd, is beschreven in hoofdstuk 6 (tabblad 'Inhaalslag'). Wanneer de totale werkvoorraad eenmaal is bepaald, is het mogelijk bij de rapportage niet alleen in te gaan op de voortgang in een bepaald jaar, maar dit ook te vergelijken met de hoeveelheid werk die nog moet worden uitgevoerd om de NMP3-doelstellingen te behalen. De inhaalslag wordt afgerond vóór 1 januari 2004.

Diepte-onderzoeken

In hoofdstuk 7 (tabblad 'Diepte-onderzoeken') wordt apart ingegaan op de werkwijze voor diepte-onderzoeken. Dit hoofdstuk heeft een meer informatief karakter aangezien deze onderzoeken niet door de bevoegde gezagen zelf hoeven te worden georganiseerd.

Snelle leeswijzer

■ Overzicht alle <i>indicatoren</i> en gegevens?	Bijlage 1
■ <i>Doelstelling</i> is van de <i>monitoringsoperatie</i> ?	Paragraaf 1.1 en 3.1
■ Overzicht <i>jaarlijkse monitoringsactiviteiten</i> ?	Paragraaf 1.2
■ Inzicht in <i>financieel/ juridisch</i> kader?	Hoofdstuk 2
■ Informatie over <i>inhoudelijke achtergronden</i> ?	Hoofdstuk 3
■ <i>Samenhang</i> tussen <i>monitoring</i> en <i>landsdekkend beeld</i> ?	Hoofdstuk 6
■ Hoe locaties in te delen in <i>fasen</i> van <i>onderzoek en sanering</i> ?	Paragraaf 4.1.1
■ Meer informatie over de <i>locatiedefinitie</i> ?	Katern hoofdstuk 4
■ <i>Definities</i> van de te verzamelen gegevens?	Hoofdstuk 4
■ <i>Tips</i> voor de <i>gegevensverzameling</i> ?	Bijlage 4
■ <i>Wat</i> moet worden gerapporteerd <i>aan het RIVM</i> ?	Paragraaf 5.1
■ Wat zijn <i>verschillen</i> tussen <i>versie 1 en 2</i> van het handboek?	Bijlage 5
■ Waaruit bestaat individuele <i>voortgangsrapportage</i> ?	Paragraaf 5.4
■ Omgang met interpretatie van <i>'oude gegevens'</i> ?	Hoofdstuk 6
■ Snel een <i>begripsomschrijving</i> opzoeken?	Bijlage 2
■ Contact zoeken met <i>collega's</i> van andere organisaties?	Bijlage 3

2. Juridisch en financieel kader Monitoring Bodemsanering

2.1 Inleiding

Als gevolg van de Beleidsvernieuwing BEVER is verandering opgetreden in de verhouding tussen de overheidslagen rijk, provincie en gemeente. Bij de herziening van de Wet Bodembescherming (Wbb) zal ondermeer een scheiding worden aangebracht tussen de budgethouder Wbb en het bevoegd gezag Wbb. Deze scheiding is het indirecte gevolg van de komst van de Wet stedelijke vernieuwing (Wsv). Door deze nieuwe wet loopt de financiering en verantwoording van projecten uitgevoerd in het kader van de stedelijke vernieuwing via de Wsv.

De meeste rechtstreekse gemeenten zullen in de toekomst bevoegd gezag Wbb worden. Dit betekent dat zij daarmee ook budgethouder Wbb worden, mits zij gevallen van bodemsanering in het landelijk gebied hebben. Voor het stedelijk gebied is de financiële regeling van de Wsv van toepassing. Onafhankelijk van het beschikken over Wbb-budget is de rechtstreekse gemeente wél bevoegd gezag Wbb, waarmee zij een inspanningsverplichting heeft om de NMP3-doelstelling te realiseren dat in 2023 alle ernstige gevallen gesaneerd dan wel beheerst zijn. Deze scheiding van budgethouder Wbb en bevoegd gezag Wbb heeft gevolgen voor de inrichting van de wet. Het hoofdstuk 'Financiële bepalingen' van de Wbb is van toepassing op de budgethouder Wbb. Het hoofdstuk 'Verdere bepalingen' is van toepassing op het bevoegd gezag Wbb. Uiteindelijk zijn drie rollen ten aanzien van bodemsanering mogelijk:

1. Bevoegd gezag Wbb;
2. Budgethouder Wbb;
3. Budgethouder Wsv.

Deze rollen sluiten elkaar niet uit. Bij elke rol behoren eigen afspraken over de verantwoording. In onderstaande paragrafen zal dieper worden ingegaan op de verschillende rollen die de bevoegde gezagen kunnen hebben en welke manier van verantwoorden hieraan is gekoppeld.

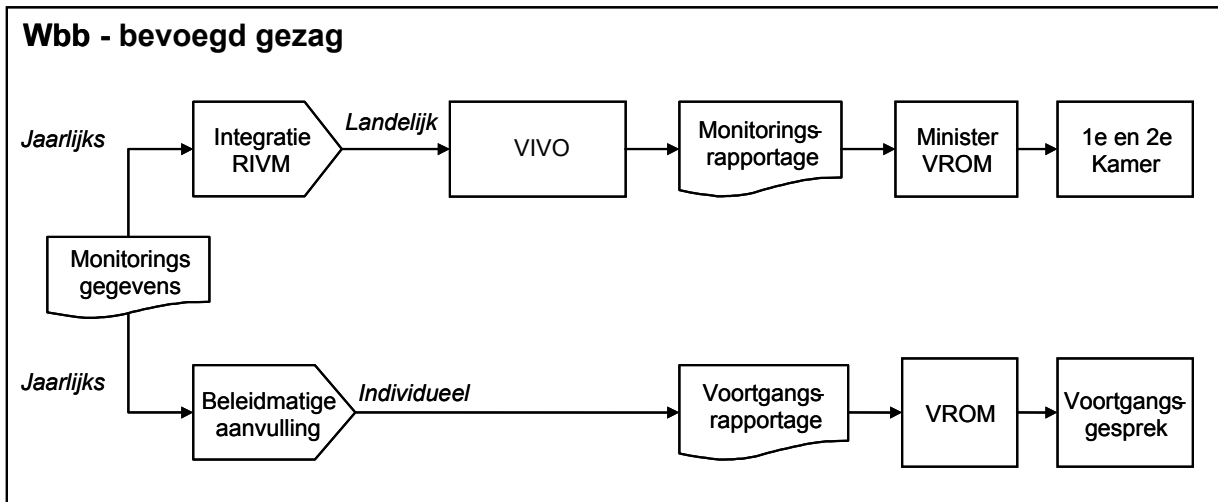
2.2 Bevoegd gezag Wbb en Monitoring Bodemsanering

De verplichting tot deelname aan Monitoring is gekoppeld aan de bevoegd gezagstatus. Het bevoegd gezag Wbb volgt de voortgang van de bodemsaneringsoperatie. Dit betekent dat zij jaarlijks de monitoringsgegevens aanlevert bij het RIVM. Via de werkgroep Monitoring, het VIVO en het ministerie van VROM komt de landelijke monitoringsrapportage bij de Tweede en Eerste Kamer. Het VIVO is een deelverzameling van het STUBO en bestaat uit een afvaardiging van de bevoegde gezagen en het Ministerie van VROM. Het VIVO heeft mandaat van de achterban om de landelijke monitoringsrapportage als voorstel voor het landelijke jaarverslag bodemsanering aan de Minister voor te leggen. Deze stuurt de monitoringsrapportage (formeel 'Het Jaarverslag bodemsanering' genoemd) naar de Tweede en Eerste Kamer.

Daarnaast dient elk individueel bevoegd gezag jaarlijks voor 1 mei een voortgangsrapportage bij het ministerie van VROM in. Eén en ander is vastgelegd in de Regeling financiële bepalingen bodemsanering. De rapportage is gebaseerd op dezelfde gegevens (zie bijlage 1) als die zijn aangeleverd aan het RIVM, welke zijn voorzien van een 'beleidsmatige aanvulling'. Dit zijn per indicator de belangrijkste beleidsmatige beslissingen en knelpunten, de aanduiding van de bodemsaneringsprojecten die in de optiek van het bevoegd gezag als bijzonder of complex zijn aan te duiden en waarover het bevoegd gezag met VROM zou willen overleggen. Tenslotte wordt ook gevraagd om aan te geven voor welk(e) percentage(s) van, in het kader van het/de meerjarenprogramma('s) Wbb en/of ISV verkregen budgetten, kosten zijn gemaakt. Bij het opstellen van deze beleidsmatige aanvulling kan door het bevoegd gezag al een relatie worden gelegd met de prestatieverantwoording in het kader van de meerjarenprogramma's.

Deze voortgangsrapportage zal mede gebruikt gaan worden voor toekomstige voortgangsoverleggen van VROM met ieder bevoegd gezag Wbb, waarbij beleidsmatige knelpunten of politiek-bestuurlijke zaken aan de orde komen.

In onderstaand schema wordt de voortgangsinformatie in het kader van de Wbb-bevoegd gezagtaak weergegeven.

Figuur 2.1: Informatieproces in kader van Wbb bevoegd gezag-taak

2.3 Budgethouder Wbb en verantwoording

Indien het bevoegd gezag Wbb-budget ontvangt is hij automatisch budgethouder Wbb, waardoor het hoofdstuk financiële bepalingen en dus de verantwoordingssystematiek van de Wbb van toepassing is. Deze verantwoording is onderverdeeld in de bestedingsverantwoording en de prestatieverantwoording.

Bestedingsverantwoording

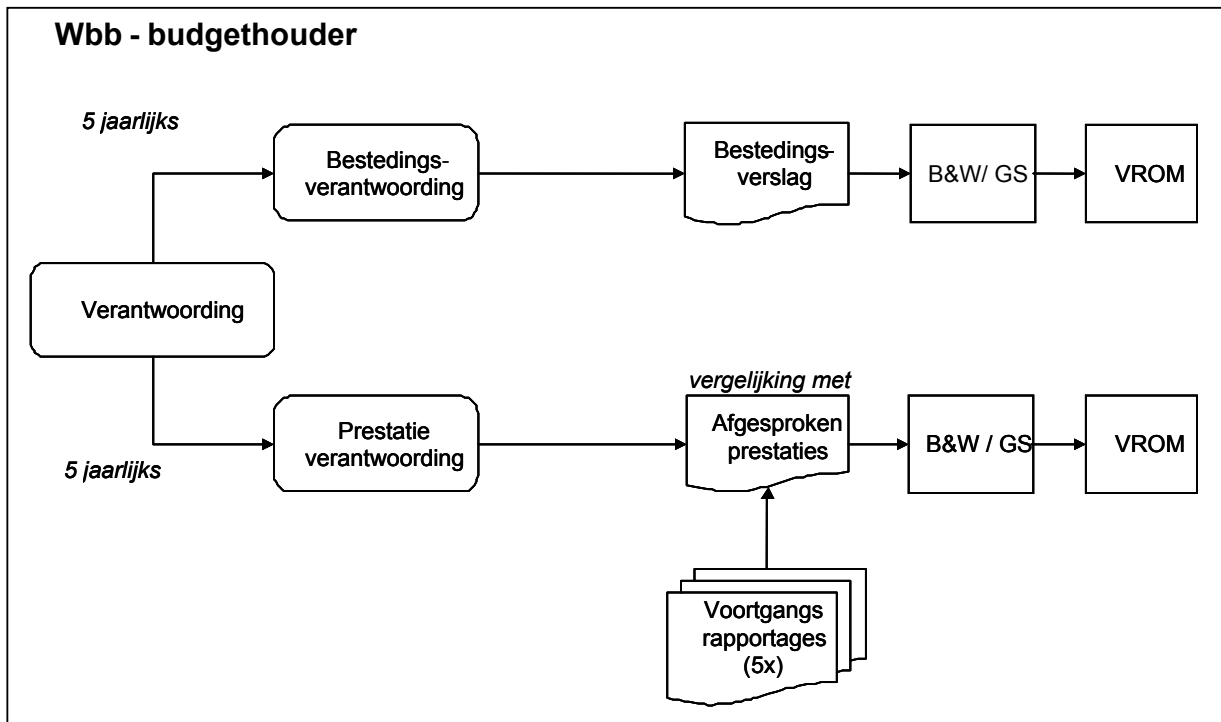
In het meerjarenprogramma¹ is een begroting gemaakt. De Wbb-budgethouder zal over de uiteindelijke uitgaven 5-jaarlijks een bestedingsverslag (inclusief accountantsverklaring) moeten opstellen, dat is gerelateerd aan deze begroting. Na vaststelling van dit verslag door B&W of GS, wordt het verslag aangeboden aan het Ministerie van VROM.

Prestatieverantwoording

De prestatieverantwoording wordt eveneens gekoppeld aan de voorgestelde prestaties die in het Wbb-meerjarenprogramma zijn afgesproken. Deze verantwoording vindt aan het einde van de programmaperiode plaats. De bevoegde gezagen kunnen ervoor kiezen om met de jaarlijkse voortgangsrapportage een tussentijdse prestatieverantwoording mee te sturen dat een totaaloverzicht biedt van de tot op dat moment geleverde prestaties. In het voortgangsgesprek tussen het bevoegd gezag en het ministerie van VROM kan dan in dat geval een tussenstand van de uitvoering van het meerjarenprogramma aan de orde komen.

In het schema op de volgende bladzijde is de verantwoording in het kader van het Wbb-budgethouderschap weergegeven.

¹ De eerste programmaperiode beslaat de periode 2000 t/m 2004. Hierna gelden vijfjarige programmaperiodes.

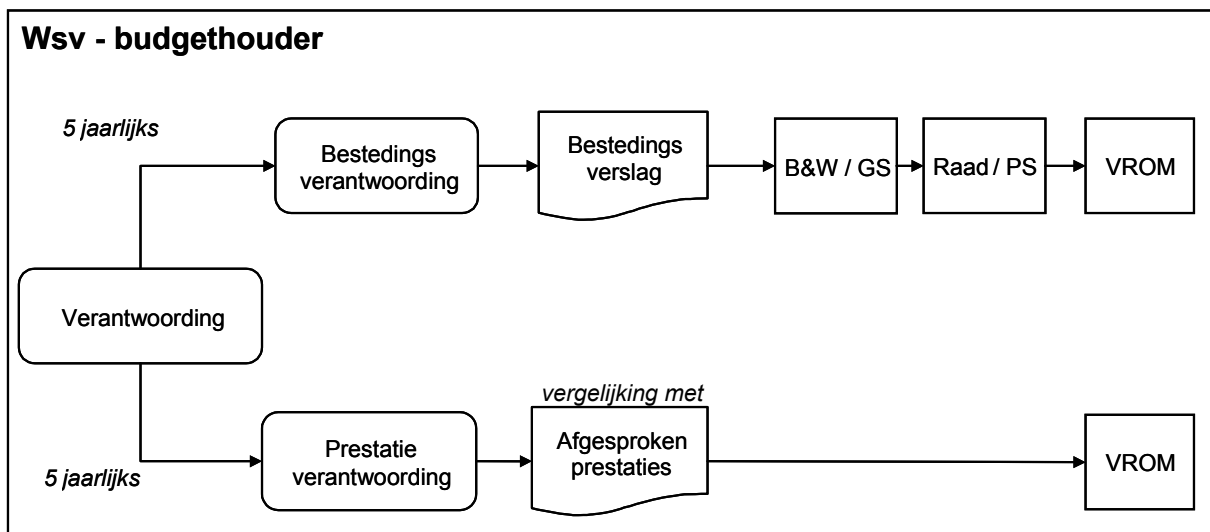
Figuur 2.2: Informatieproces in het kader van Wbb budgethouder-taak

2.4 Budgethouder Wsv

Voor de verantwoording voor de Wsv geldt zowel een bestedings- als een prestatieverantwoording die zijn gekoppeld aan de ISV-programma's. De wettelijke inbedding hiervan is geregeld in de Wsv en de daaraan gekoppelde 'AMvb verantwoording'. Belangrijkste verschil tussen de prestatieverantwoording in het kader van Wsv en in het kader van de Wbb is dat het bestedingsverslag in het kader van de Wsv ook nog door de gemeenteraad dan wel de Provinciale Staten moet worden goedgekeurd, voordat het aan het Ministerie van VROM wordt aangeboden.

Het is van belang dat duidelijke afspraken worden gemaakt tussen de budgethouder Wsv en het bevoegd gezag Wbb over de ISV-monitoringsgegevens die voor de monitoringsoperatie van belang zijn. Ieder jaar dient het bevoegd gezag Wbb deze gegevens te verstrekken aan het RIVM.

In het schema hieronder is de verantwoording in het kader van het Wsv-budgethouderschap weergegeven.

Figuur 2.3: Informatieproces in het kader van Wsv budgethouder-taak

3. Opbouw van de indicatorenset

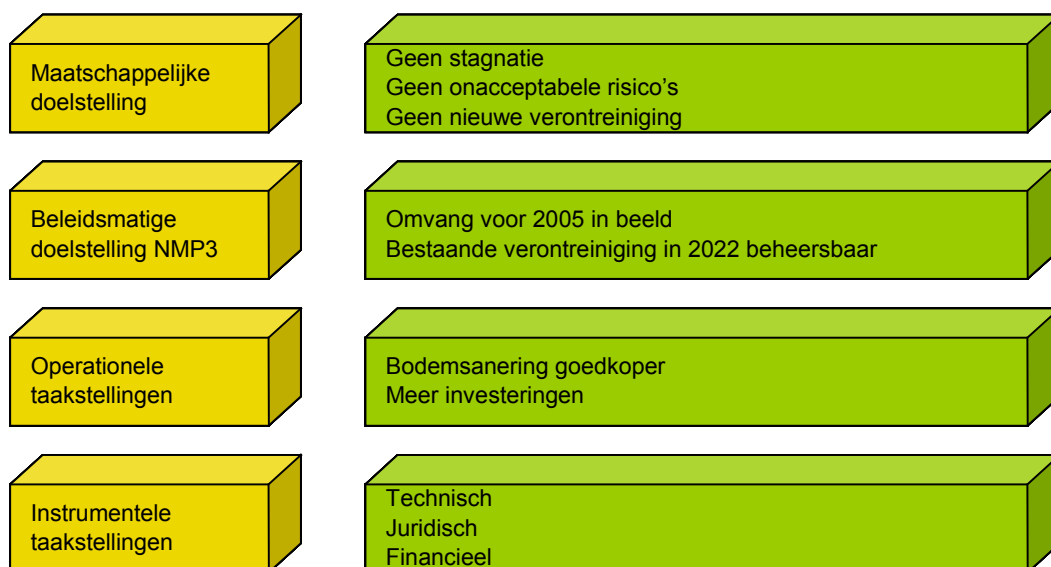
3.1 Sturing van de bodemsaneringsoperatie

De NMP3-doelstellingen zijn de belangrijkste uitgangspunten waaraan de indicatoren Monitoring zijn opgehangen. Het gaat hierbij om het in beeld brengen van de bodemverontreinigingsproblematiek voor 2005 en het saneren danwel beheersbaar maken van deze problematiek voor 2023. Daarnaast zijn de indicatoren gerelateerd aan de doelstellingen uit het kabinetsstandpunt Beleidsvernieuwing Bodemsanering uit 1997. Het bodemsaneringsbeleid heeft betrekking op de gevallen van ernstige bodemverontreiniging die ontstaan zijn vóór 1 januari 1987 ('de erfenis'). Alle bodemverontreinigingen ontstaan vanaf 1 januari 1987 vallen onder de zorgplichtregeling van de Wbb en moeten direct en volledig worden opgeruimd.

Ten behoeve van het monitoren van de doel- en taakstellingen voor het bodemsaneringsbeleid zijn deze ontrafeld en geconcretiseerd. Daartoe zijn deze doel- en taakstellingen gedifferentieerd naar verschillende niveaus, in afnemende mate van abstractie:

- Maatschappelijke doelstellingen;
- Beleidsmatige doelstellingen;
- Operationele taakstellingen;
- Instrumentele taakstellingen.

Monitoring grijpt aan op alle verschillende niveaus aan. Inzicht in uitvoering van de taakstellingen levert in het algemeen verklarende inzichten in de ontwikkelingen op het niveau van de beleidsmatige en maatschappelijke doelstellingen. De doelstellingen die de overheid zich op het gebied van de bodemsanering heeft gesteld (NMP3-doelstellingen) zijn *beleidsmatige doelstellingen* genoemd. Aangezien bodemsanering ook moet bijdragen aan een algemener belang, zijn deze belangen als *maatschappelijke doelstellingen* geformuleerd. Als *operationele taakstellingen* gelden de voornemens die zijn gesteld om de beleidsmatige doelstellingen waar te maken. Hieronder kunnen we nog een vierde niveau onderscheiden: de inzet van de *maatregelen en instrumenten* bij het uitvoeren van de operationele taakstellingen. Deze worden de instrumentele taakstellingen genoemd. In figuur 3.1 is een overzicht van de genoemde niveaus gegeven.

Figuur 3.1: Niveaus in doel- en taakstellingen

Voor de niveaus zijn de volgende vier clusters van indicatoren te onderscheiden:

- *M-indicator*: een diepte-onderzoek moet duidelijk maken wat de stand van zaken is met betrekking tot (het opheffen van) maatschappelijke stagnatie in relatie tot bodemsanering (zie paragraaf 3.3.1);
- *B-indicatoren*: dit zijn de indicatoren waaruit de werkvoorraad van de bodemsanering en voortgang van de uitvoering in relatie tot de NMP3-doelstellingen voor bodemsanering kan worden afgelezen (zie paragraaf 3.2);
- *O-indicatoren*: dit zijn de indicatoren waarmee de uitgaven voor de bodemsanering in beeld worden gebracht (zie paragraaf 3.3.3). Deze zijn in de eerste plaats belangrijk om te bepalen of de 'multiplier' (inzet overheidsgeld versus geld van derden) wordt gehaald. Daarnaast moet middels een diepte-onderzoek een beeld worden verkregen van de prijsontwikkeling van de bodemsaneringen;
- *I-indicatoren*: dit zijn de indicatoren waaraan de inzet van technische, juridische en financiële instrumenten kan worden afgelezen, zodat de werking van de instrumenten kan worden geëvalueerd en de instrumenten zonodig kunnen worden bijgesteld (zie paragraaf 3.3.4).

Naast de voortgang van de bodemsaneringsoperatie wordt met behulp van de Z-indicatoren (zie paragraaf 3.3.2) in beeld gebracht hoe wordt omgegaan met nieuwe gevallen van bodemverontreiniging in het kader van de zorgplicht.

In paragraaf 3.2 wordt eerst uitleg gegeven over het in beeld brengen van de werkvoorraad (nog uit te voeren bodemonderzoek en -sanering) en de voortgang van de bodemsaneringsoperatie ten opzichte van deze werkvoorraad. De beleidsmatige indicatoren vormen hierbij het hulpmiddel.

In paragraaf 3.3 zal de inhoud van de overige indicatoren worden toegelicht. Voor alle in paragrafen 3.2 en 3.3 genoemde indicatoren zijn de definities uitgebreid weergegeven in hoofdstuk 4.

3.2 Werkvoorraad en voortgang (beleidsmatige indicatoren)

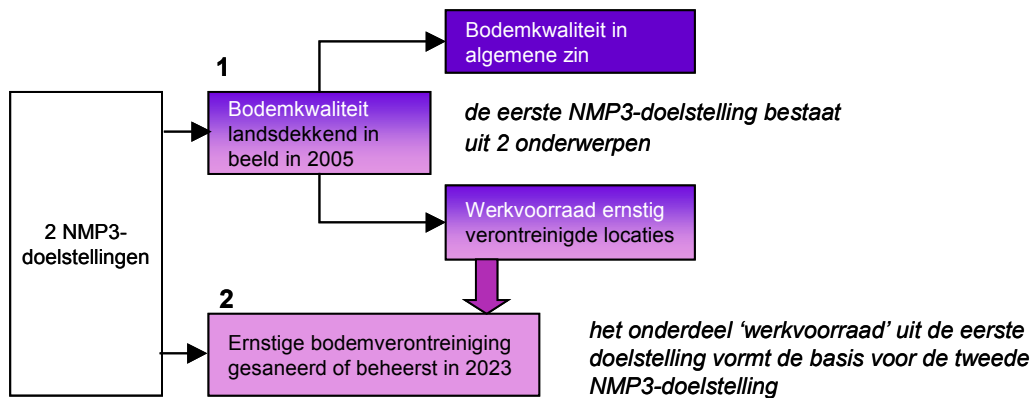
NMP3-doelstellingen en monitoring

De beleidsmatige indicatoren hebben betrekking op de jaarlijkse voortgang van onderzoek en sanering om zo een beeld te krijgen van de mate waarin de bodemsaneringsoperatie op streek is richting de doelstelling voor 2023. Echte sturing van de bodemsaneringsoperatie is pas mogelijk vanaf het moment dat bekend is om hoeveel 'werk' het gaat. Het in beeld brengen van deze werkvoorraad is onderdeel van de eerste NMP3-doelstelling: Landsdekkend Beeld 2005. Wanneer we weten hoeveel bodemonderzoeken en saneringen we nog moeten uitvoeren, kan een planning worden gemaakt om ook de tweede doelstelling te halen en kan worden beoordeeld of er voldoende voortgang wordt geboekt. Afspraken over het landsdekkend in beeld brengen van de bodem zijn gemaakt in het landelijke project Landsdekkend Beeld. Het Landsdekkend Beeld heeft een belangrijke verbinding met Monitoring. Daarnaast zijn er bodeminformatiesystemen ontwikkeld of in ontwikkeling (GLOBIS, BIS4All, NAZCA en STRABIS) die een hulpmiddel moeten vormen om de informatie te beheren en te rapporteren. In figuur 3.2 is het verband tussen het Landsdekkend Beeld en Monitoring in beeld gebracht. De figuur wordt in 3.2a, 3.2b en 3.2c steeds verder opgebouwd.

De boodschap van de eerste figuur is dat de NMP3-doelstellingen sturing geven aan een groot aantal kerntaken voor het bevoegd gezag. De doelstelling 'Landsdekkend Beeld 2005' betreft zowel de werkvoorraad aan ernstig verontreinigde locaties¹ als de bodemkwaliteit in algemene zin.

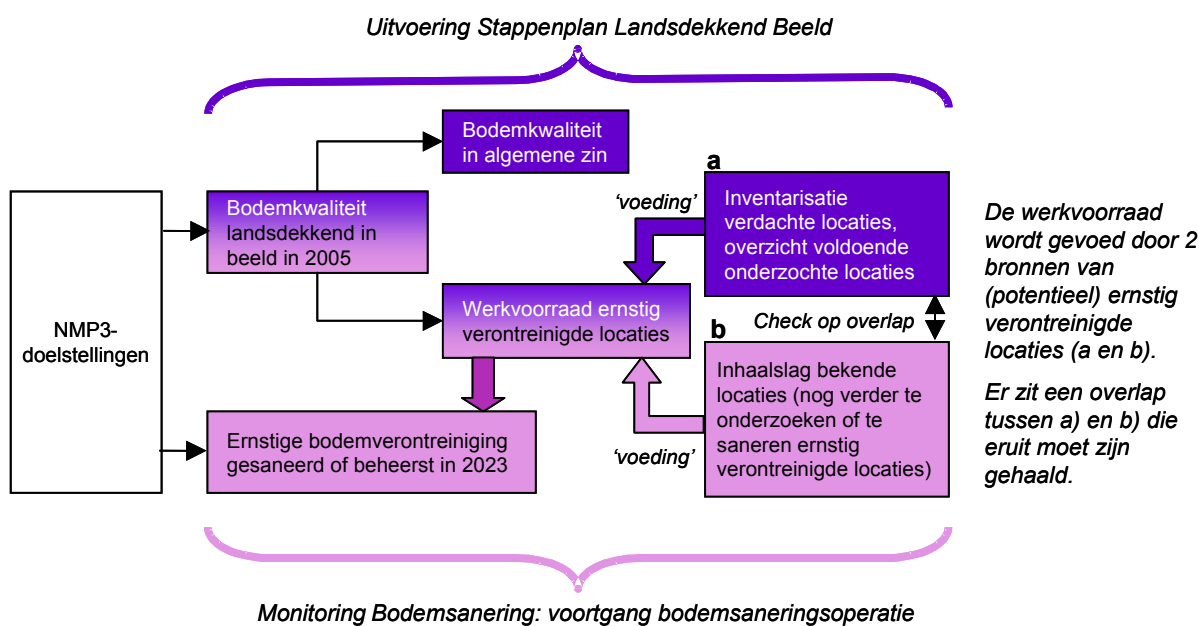
Monitoring volgt het in beeld brengen van de werkvoorraad en de voortgang van het onderzoek en de sanering van locaties die hiervan deel uitmaken. De werkvoorraad van ernstige bodemverontreinigingen heeft betrekking op alle bodemproblemen die voor 2023 moeten zijn aangepakt (gesaneerd dan wel beheerst) en om die reden in beeld moeten blijven. Het gaat hierbij zowel om *ernstig verontreinigde puntbronnen* als ook om *ernstige diffuse verontreinigingen*.

¹ In de Circulaire Landsdekkend Beeld wordt aangegeven dat het in het kader van de aansluiting op de meerjarenprogrammering 2005-2009 noodzakelijk is dat per 1-1-2004 al een beeld van de werkvoorraad bestaat. Op basis van dit beeld zal de verdeelsleutel van de budgetten worden opgesteld en kunnen de bevoegde gezagen hun meerjarenprogramma opstellen.

Figuur 3.2a: Tweedelige NMP3-doelstelling

De uitvoering van het Stappenplan Landsdekkend Beeld geeft invulling aan de eerste NMP3-doelstelling, terwijl Monitoring de voortgang ten opzichte van beide NMP3-doelstellingen in beeld brengt. Figuur 3.2b geeft deze samenhang weer.

Figuur 3.2b: Samenhang in de Uitvoering van het Stappenplan Landsdekkend Beeld en Monitoring

Werkvoorraad

De werkvoorraad bestaat uit locaties waarvoor nog vervolgstappen in het bodemsaneringstraject Wbb nodig zijn. Deze voorraad wordt 'gevoed' vanuit twee sporen (zie figuur 3.2b en 3.2c en figuur 4.1):

- Vanuit het bestand 'verdachte locaties';
- Vanuit het bestand 'bekende locaties'.

Ad. Bestand 'verdachte locaties'

Het bestand van verdachte locaties wordt in het Stappenplan Landsdekkend Beeld het 'Historisch bodembestand' of 'Historisch databestand' genoemd. Voor dit bestand worden inventarisatielijsten van informatiebronnen geraadpleegd. Wanneer er voor een dergelijke locatie geen verder onderzoek of sanering nodig is, kan de locatie worden afgeschreven voor de werkvoorraad (zie figuur 4.1, hoofdstuk 4).

Ad. Bestand 'bekende locaties'

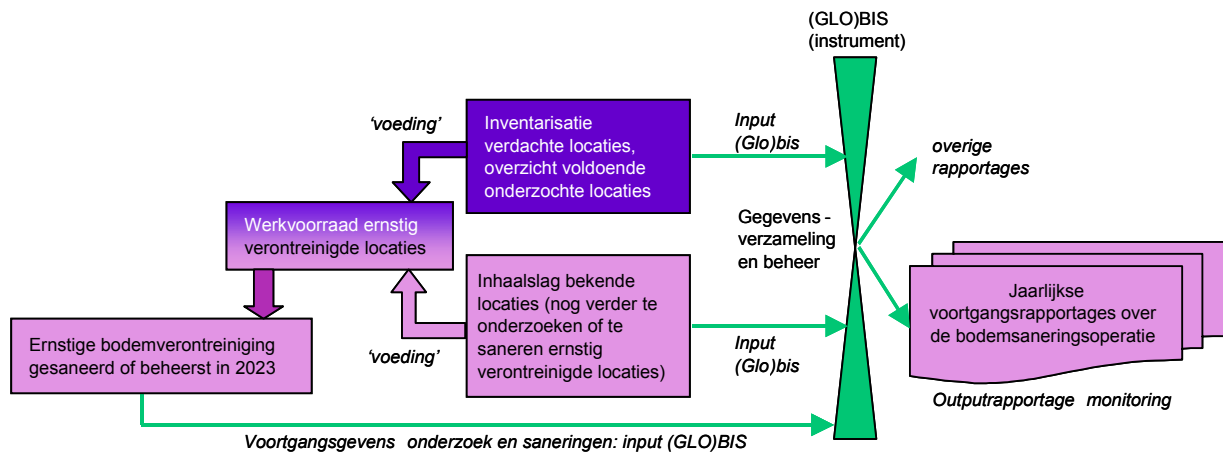
Het tweede deel van de werkvoorraad komt voort uit de inhaalslag van al bekende (vermoedelijk) ernstig verontreinigde locaties die nog verder moeten worden onderzocht of gesaneerd, maar waar de laatste onderzoeks-/ saneringsactiviteiten vóór het eerste monitoringsjaar (2000) plaatsvonden. Dit bestand wordt samengevat onder de noemer 'bekende locaties'. Voor deze locaties dient de status met betrekking tot de werkvoorraad te worden bepaald. In hoofdstuk 6 wordt de systematiek beschreven die nodig is voor deze 'inhaalslag Monitoring'.

Het is mogelijk dat er een overlap bestaat tussen de twee sporen 'verdachte locaties' en de 'bekende locaties'. Het is belangrijk voor de monitoringsoperatie dat deze overlap eruit wordt gehaald (zie figuur 3.2b). De uiteindelijke werkvoorraad moet bestaan uit een overzicht van unieke locaties (zonder dubbelingen) waar nog een vervolgstap in het saneringstraject moet worden gemaakt. Dit varieert van een eerste onderzoek (potentieel ernstig verontreinigde locatie waar de boor nog niet de grond in is geweest) tot de evaluatiefase van de sanering. Locaties kunnen ook tussentijds uit de werkvoorraad vallen, wanneer na onderzoek alsnog blijkt dat de locatie niet ernstig verontreinigd is.

De werkvoorraad vormt de basis, de nulmeting, voor de bodemsaneringsoperatie. De voortgang van de bodemsaneringsoperatie (met als doel dat alle ernstige bodemverontreinigingen in 2023 moeten zijn gesaneerd dan wel beheerst) wordt aan deze basis gemeten. Door middel van Monitoring wordt jaarlijks in beeld gebracht wat de voortgang is en hoeveel er nog van de werkvoorraad resteert.

Bodeminformatiesystemen

In de laatste figuur (3.2c) wordt in beeld gebracht hoe de gegevens over werkvoorraad en voortgang worden verzameld en beheerd met behulp van bodeminformatiesystemen.

Figuur 3.2c: De functie van het bodeminformatiesysteem: input en output van gegevens over voortgang en werkvoorraad

Het bevoegd gezag Wbb moet over een bodeminformatiesysteem beschikken waarin alle unieke locaties met bijbehorende gegevens kunnen worden bijgehouden. Zowel de bestanden met locaties die relevant zijn voor de werkvoorraad als de voortgangsgegevens (van onderzoek en sanering) over deze locaties vormen de input van dergelijke systemen. Het systeem kan vervolgens functioneren voor het raadplegen van informatie, maar moet ook in staat zijn de gegevens te aggregeren tot jaarlijkse voortgangsrapportages over de bodemsaneringsoperatie.

Veel bodeminformatiesystemen worden op dit moment (begin 2003) nog geschikt gemaakt voor het verzamelen en beheren van de relevante gegevens. Het uitvoeren van de inhaalslag kan handig samengaan met het vullen van de nieuwe bodeminformatiesystemen. Voor de provincies is dit de opvolger van Finabo: GLOBIS, welke in 2002 gereed is gekomen en geïmplementeerd. Ook de rechtstreekse gemeenten kunnen GLOBIS voor deze bevoegd gezag taak gebruiken. Veel rechtstreekse gemeenten zijn ook bezig hiervoor de bodeminformatiesystemen (BIS4all, NAZCA, STRABIS) aan te passen (waarbij overigens informatie-uitwisseling kan plaatsvinden met GLOBIS) of implementeren GLOBIS in hun organisatie.

Fasering in onderzoek en sanering

In het traject van onderzoek tot en met sanering wordt in het algemeen een stapsgewijze aanpak gevolgd. Deze aanpak wordt gekozen om zowel een goed eindresultaat tot stand te brengen als om de kosten te beheersen. Onderzoek en sanering worden opgedeeld in verschillende fasen waaraan de beleidsmatige indicatoren zijn gekoppeld. In paragraaf 4.1.1 wordt verder uitgewerkt hoe deze fasering is gekoppeld aan de indicatoren en welke betekenis de conclusies bij afsluiting van een fase hebben voor de indeling in de werkvoorraad (zie ook figuur 4.1, hoofdstuk 4).

De eerste fase bestaat uit de inventarisatie van potentieel verdachte locaties. Deze inventarisatie is van belang om de voortgang van de bodemsanering in het perspectief te zetten van de totale historische verontreiniging (ontstaan voor 1987). Bij de inventarisatie worden basisgegevens over het historische bodemgebruik (bronnen van bodemverontreiniging) en pad- en objectgegevens verzameld om te kunnen beoordelen of er sprake is van een potentieel bodemprobleem op de locatie. In het Stappenplan Landsdekkend Beeld wordt de werkwijze van inventarisatie beschreven. Indien de locatie wordt ingedeeld als 'potentieel ernstig en/ of urgent, is een eerste bodemonderzoek (verkenkend of Oriënterend Onderzoek, OO) noodzakelijk. Naast potentiële milieu-urgentie (conform de urgentiesystematiek uit de Wbb) bepaalt de dynamiek in de ruimtelijke en economische ontwikkelingen het moment van aanpak. Voor de zogenaamde *dynamische* locaties wordt verwacht dat de aanpak door marktontwikkelingen op gang zal komen. De *statische* locaties zullen puur vanwege milieuhygiënische redenen op een bepaald moment worden onderzocht.

Het eerste (verkenkend of oriënterend) onderzoek leidt tot een beoordeling of er sprake is van werkelijke bodemverontreiniging en of het noodzakelijk is dat vervolgonderzoek plaatsvindt. Als dit zo is, vindt een Nader Onderzoek (NO) plaats waarbij de ernst van de verontreiniging, de saneringsurgentie en het tijdstip van aanvang van de sanering worden bepaald. De conclusie van dit Nader Onderzoek kan vervolgens, indien het een geval van ernstige bodemverontreiniging betreft, in een beschikking door het bevoegd gezag Wbb worden vastgelegd, vaak tegelijkertijd met de goedkeuring van het saneringsplan. Vervolgens wordt de locatie vroeg of laat (afhankelijk van het saneringstijdstip) gesaneerd, waarna deze als afgerond telt vanaf het moment dat het evaluatierapport door het bevoegd gezag is goedgekeurd.

3.3 Overige indicatoren

3.3.1 Maatschappelijke indicator

Het doel van de maatschappelijke indicator is na te gaan of het nieuwe bodemsaneringsbeleid effectief is in het voorkomen van stagnatie in maatschappelijke processen. Het gaat hier dan om stagnatie die (mede) het gevolg is van ernstige bodemverontreiniging van voor 1 januari 1987. Stagnatie zou kunnen optreden in ruimtelijke ontwikkeling in stedelijk en landelijk gebied, revitalisering van bedrijfsterreinen en koop of verkoop van terreinen. Voor uitwerking van de M-indicator wordt een diepte-onderzoek uitgevoerd (zie hoofdstuk 7 voor beschrijving), welke de vraag moet beantwoorden of er werkelijk locaties vrijkomen voor maatschappelijk gebruik, nadat de stagnatie door de bodemsanering is opgeheven.

Deze vraag moet in twee delen worden uiteengehaald:

1. Op welke wijze (vóórkomen en oorzaken) was sprake van stagnatie in maatschappelijke processen door bodemverontreiniging vóór de beleidsvernieuwing?
2. Is (nog) sprake van stagnatie in maatschappelijke processen door bodemverontreiniging sinds het nieuwe bodemsaneringsbeleid wordt uitgevoerd? Zo ja, op welke wijze?

Het diepteonderzoek zal eens in de paar jaar landelijk worden uitgevoerd. Individuele bevoegde gezagen kunnen worden gevraagd hun medewerking te verlenen aan dit onderzoek, wanneer zij daarbij betrokken zijn.

3.3.2 Zorgplicht indicatoren

Met behulp van een aparte categorie indicatoren wordt in beperkte mate de toepassing van de zorgplicht gemonitord. Voor het verkrijgen van het totaaloverzicht van de manier waarop met bodemverontreiniging wordt omgegaan, maken deze indicatoren het beeld compleet. De indicatoren geven aan hoeveel nieuwe gevallen van bodemverontreiniging (ontstaan vanaf 1 januari 1987) per jaar erbij zijn gekomen, hoeveel er in dat jaar ongedaan zijn gemaakt en hoeveel nieuwe gevallen hierna nog resteren.

3.3.3 Operationele indicatoren

Met de operationele indicatoren wordt de inzet van middelen voor de bodemsanering op twee manieren in beeld gebracht:

1. *Jaarlijkse uitgaven.* Jaarlijks worden de totale uitgaven aan bodemonderzoek en sanering voor dat jaar in beeld gebracht met een onderverdeling naar bron: Wbb-budget, ISV-budget en uitgaven door derden (SEB). Op deze manier kan een beeld worden verkregen van de behaalde multiplier (inzet overheidsgeld versus geld van derden);
2. *Kostenontwikkeling.* Het is wenselijk inzicht te krijgen in de kostenontwikkeling door de tijd heen: wordt de bodemsanering op locatieniveau in de loop der tijd goedkoper door de keuze voor functiegericht saneren en het toepassen van nieuwe technieken? Om antwoord te kunnen geven op deze vragen zal een diepte-onderzoek worden uitgevoerd. In hoofdstuk 7 is een beschrijving gegeven van dit diepte-onderzoek (O1).

3.3.4 Instrumentele indicatoren

De instrumentele indicatoren hebben betrekking op de inzet van technische, juridische en financiële instrumenten. Er zijn twee technische instrumenten, waarmee de uitvoering van de sanering kan worden gekarakteriseerd:

1. De toegepaste saneringsvariant;
2. De bestemming van de af te voeren grond.

Deze twee gegevens worden verzameld op het moment dat het evaluatierapport wordt goedgekeurd. Voor de indeling in saneringsvarianten is aansluiting gezocht bij de varianten uit 'Van Trechter naar Zeef', oktober 1999 en 'Afwegingsproces voor de aanpak van mobiele verontreinigingen in de ondergrond', juli 2001.

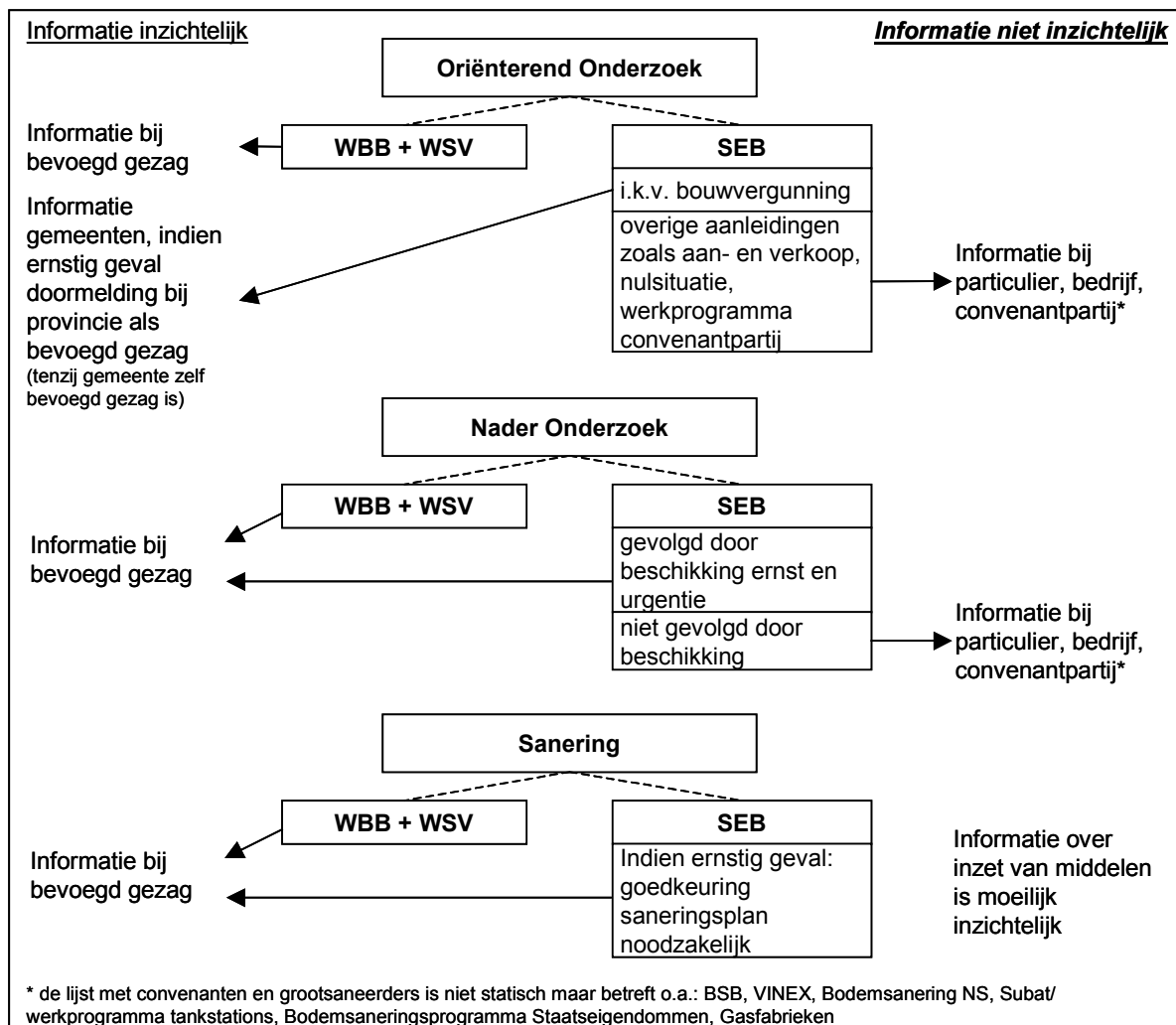
Bevoegde gezagen hebben slechts voor een deel zicht op de bestemmingen van vrijkomende grond. Op basis van de gegevens uit het evaluatierapport kan deze indicator worden verzameld. Een groot deel van de grond gaat echter naar de reinigers, waarna het bevoegd gezag geen zicht meer heeft op het vervolg. Mogelijk zal hier in de toekomst nog een apart diepteonderzoek op moeten worden gericht bij de grondverwerkers zelf.

De werking van de juridische en financiële instrumenten wordt eveneens gevolgd door bij te houden hoe vaak dergelijke instrumenten worden ingezet en wat de opbrengst hiervan is, uitgedrukt in geld. Doel hiervan is om te bepalen of en zo ja, in welke mate de ingezette instrumenten een stimulerende werking hebben op de voortgang van de bodemsaneringsoperatie. Voor de periodieke gegevensverzameling is het alleen mogelijk de daadwerkelijke inzet van deze instrumenten bij te houden. Dit zal echter een eenzijdig beeld opleveren: de dreiging van het inzetten van bijvoorbeeld een onderzoeks- of saneringsbevel, zal naar verwachting een groter effect hebben dan de daadwerkelijke inzet van het instrument. Indien nodig kan voor dit onderwerp eveneens een aanvullend diepte-onderzoek worden ingezet.

3.4 Van informatiebronnen naar totaalbeeld

In de voorgaande paragrafen is beschreven hoe de set aan gegevens is opgebouwd om een zo goed mogelijk totaalbeeld te krijgen van de voortgang van de bodemsaneringsoperatie. De gegevens die tezamen dit totaalbeeld moeten vormen zijn echter afkomstig van verschillende informatiebronnen. Hierdoor zal het totaalbeeld pas volledig zijn indien alle partijen die beschikken over informatie, deze informatie ook beschikbaar stellen. In het Stappenplan Landsdekkend Beeld is uitgebreid aandacht geschonken (hoofdstuk 3 en 6) aan de verschillende informatiebezitters en hoe hun gegevens in samenhang moeten worden beheerd en uitgewisseld.

Belangrijkste punten hieruit zijn dat het bevoegd gezag het 'locatiebestand' beheert, dat de basis is voor de werkvoorraad. Het locatiebestand bestaat uit alle verdachte locaties en alle onderzochte locaties van vermoedelijk ernstige verontreinigingen. Ieder jaar moet dit bestand worden uitgewisseld met andere partijen die bodeminformatie bezitten, zoals gemeenten, de BSB en andere convenantpartijen. Informatie uit bodemonderzoeken die bij de gemeente worden ingediend in andere kaders (bijvoorbeeld een bouwvergunning) moeten hierbij ook meegenomen worden. Op deze manier kunnen de verschillende informatiebronnen elkaar aanvullen. Het is van belang dat de bevoegde gezagen Wbb duidelijk afspreken met programmameenten hoe zij de ISV-gegevens aangeleverd krijgen ten behoeve van de Monitoring. Figuur 3.3 maakt de inzichtelijkheid van de informatie duidelijk.

Figuur 3.3: Inzichtelijkheid van informatiestromen over bodemgegevens

Wbb- en ISV-projecten worden uitgevoerd met (mede)financiering van het bevoegde gezag. Daarmee is de overheid tenminste mede-initiatiefnemer en zal het daardoor eenvoudiger kunnen beschikken over informatie. Voor SEB-projecten is dat echter veel minder het geval omdat daar het initiatief en de financiering bij marktpartijen liggen. Indien bijvoorbeeld, na een door de provincie uitgevoerd oriënterend onderzoek, wordt geconcludeerd dat het vervolg in het kader van SEB moet plaatsvinden, zal de provincie pas weer bij de aanvraag van een beschikking op ernst en urgentie meer informatie ontvangen. De provincie ontvangt die informatie zelfs helemaal niet, als de marktpartij niet overgaat tot de aanvraag van een beschikking. Zolang het bevoegd gezag niet beschikt over actuelere informatie, zullen deze locaties bij de werkvoorraad (voor derden) blijven behoren en onder die vlag onder de regie van het bevoegd gezag blijven vallen. Dit geldt ook voor locaties die als verdacht staan geregistreerd en waar onderzoek is gedaan in het kader van bijvoorbeeld een transactie, maar de conclusie hiervan niet is doorgemeld omdat hiertoe geen verplichting bestaat.

Het sluiten van deze keten van gegevens in het kader van SEB vergt dus ook voor het bevoegd gezag een inspanning. Op dit moment zijn er echter geen instrumenten voorhanden om deze gegevens op te eisen. In 2004, als er een Landsdekkend Beeld is, zal duidelijk worden hoe groot dit gat in de informatie is en welke inspanning eventueel noodzakelijk is om dit inzicht alsnog te krijgen.

4. Definitie van indicatoren en gegevens

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt uitleg gegeven over alle indicatoren en worden de benodigde gegevens gedefinieerd. In paragraaf 4.1 worden alle beleidsmatige indicatoren besproken. Hierbij is het eerst noodzakelijk enkele fundamentele van de monitoringssystematiek te bespreken: de locatiedefinitie en de indeling van de bodemsaneringsoperatie in fasen van onderzoek en sanering. Vervolgens worden de indicatoren en gegevens per fase besproken (B1.1 t/m B2 (inclusief It1 en It2)). Als laatste wordt in deze paragraaf een aparte categorie van locaties: de zorgplichtlocaties (Z1.1 en Z1.2) besproken. Vervolgens komen in paragraaf 4.2 en 4.3 de te verzamelen gegevens met betrekking tot respectievelijk de inzet van middelen (O2) en de gegevens over de inzet van instrumenten (Ij1, If1 en If2) aan de orde.

4.2 Voortgang bodemsaneringsoperatie

4.2.1 Locatiedefinitie, fase-indeling en werkvoorraad

Bij het in beeld brengen van de voortgang van de bodemsaneringsoperatie staan locaties als eenheid centraal. De werkvoorraad wordt geteld in aantallen locaties waarvoor nog vervolgstappen in het bodemsaneringstraject nodig zijn. Het kiezen voor de eenheid locatie heeft een pragmatische achtergrond. In het kader achter in dit hoofdstuk wordt hier uitleg over gegeven. De definitie van locatie luidt als volgt:

*Een **locatie** is een eenheid (of een aggregatie van kleinste eenheden) met een vermoede of bewezen verontreiniging van de bodem, die als één geheel wordt aangepakt.*

De volgende kleinste eenheden kunnen hierbij worden onderscheiden:

- Contour van verdachte locaties, de punt- of lijnbron. Dit kan een adres, een lijn (bijv. slootdemping) of een vlak (bijv. stortplaats uit luchtfoto-interpretatie) zijn;
- Contour van het onderzoeksgebied (bijvoorbeeld het bedrijventerrein dat is onderzocht). Dit is de omvattende contour op basis van één of meerdere rapporten, waar de conclusies betrekking op hebben;
- Contour van de verontreiniging (Interventiewaardecontour);
- Contour van de sanering.

De locatie bestaat altijd uit één of meer van bovengenoemde contouren en wordt begrensd door de uiterste contour. Deze uiterste contour moet zijn gerelateerd aan de statusvelden met betrekking tot onderzoek en sanering. In de praktijk zal dit meestal overeenkomen met de contour van het onderzoeksgebied.

Relevante locaties voor de bodemsaneringsoperatie

Locaties met (vermoedelijke) ernstige verontreinigingen die in het kader van de Wet bodembescherming worden onderzocht of gesaneerd, behoren tot de bodemsaneringsoperatie. Dit geldt ook voor locaties met als hypothese 'verdacht', die na een eerste bodemonderzoek niet verontreinigd blijken te zijn. Deze locaties tellen dan toch mee als 'onderzocht' met de conclusie 'geen vervolg nodig' omdat dit werk is, dat verzet is in het kader van het bepalen van de werkvoorraad. Uitgangspunt van de bodemsaneringsoperatie is dat het in alle gevallen gaat om (mogelijk) ernstig verontreinigde locaties waarbij de verontreiniging is ontstaan vóór 1 januari 1987.

Let op: Het kan voorkomen dat een locatie die in een ander kader dan Wbb is onderzocht, uiteindelijk toch in het saneringsregelingstraject Wbb terechtkomt omdat er sprake blijkt te zijn van een (vermoedelijk) ernstige verontreiniging. Een voorbeeld hiervan is een locatie die verkennend is onderzocht voor de verkrijging van een bouwvergunning met de hypothese 'onverdacht'. Indien uit het verkennend onderzoek inderdaad blijkt dat er geen verontreiniging aanwezig is, is deze locatie niet relevant voor de bodemsaneringsoperatie. Indien echter wel een (vermoedelijk) ernstige verontreiniging aanwezig is (ontstaan vóór 1 januari 1987), is de locatie wél relevant voor de bodemsaneringsoperatie.

Locaties die niet relevant zijn voor de bodemsaneringsoperatie

Verontreinigingen die vanaf 1 januari 1987 zijn ontstaan, vallen onder de zorgplicht en doorlopen een ander traject. Dit traject is in principe zeer kort: er wordt melding gemaakt van de nieuw ontstane verontreiniging en deze moet direct weer ongedaan worden gemaakt. Om dit te controleren wordt naast de meldingsdatum de datum van het ongedaan maken van de verontreiniging geregistreerd. Deze locaties worden geregistreerd met behulp van de Z-indicatoren, zie paragraaf 4.2.5.

Indeling van locaties in fasen van onderzoek en sanering

Om een goed beeld van het type werk te krijgen, worden de locaties ingedeeld in de fasen van het werkproces. Uit de laatst afgeronde fase en de bijbehorende conclusie blijkt of er nog vervolgacties nodig zijn en of de locatie daarom tot de werkvoorraad blijft behoren, danwel dat de locatie in het kader van de saneringsregeling Wbb 'klaar' is. De locatie kan daarmee worden afgeschreven voor de werkvoorraad. Locaties kunnen, conform het principe van 'eenheid van aanpak' (zie katern 4.1), slechts in één fase tegelijkertijd worden geplaatst. Het kan wel voorkomen dat een locatie binnen één jaar verschillende fasen doorloopt. Voor monitoring tellen dan al deze fase-overgangen als 'inspanning' in het kader van de bodemsaneringsoperatie.

Hieronder worden de fasen aangegeven die bij Monitoring worden gehanteerd:

- (Pré)-Historisch onderzoek fase: Indicator B1.2, verdachte locaties met status:
 - Potentieel verontreinigd (niet potentieel ernstig);
 - Potentieel ernstig (niet urgent);
 - Potentieel urgent.

- Onderzoeksfase (OO en NO): Indicator B1.3, onderzochte locaties:
 - Onderzoek op aard verontreiniging (NEN 5740/OO) voor Wbb en ISV met conclusie:
 - Wel vervolg;
 - Geen vervolg.
 - Onderzoek op ernst, urgentie en tijdstip (NO) voor zowel SEB, Wbb als ISV met conclusie:
 - Niet ernstig;
 - Ernstig, niet urgent of urgentie niet vastgesteld;
 - Ernstig, wel urgent.

Beschikking EUT in NO-fase: Indicator B1.4, ernstige, niet urgente gevallen

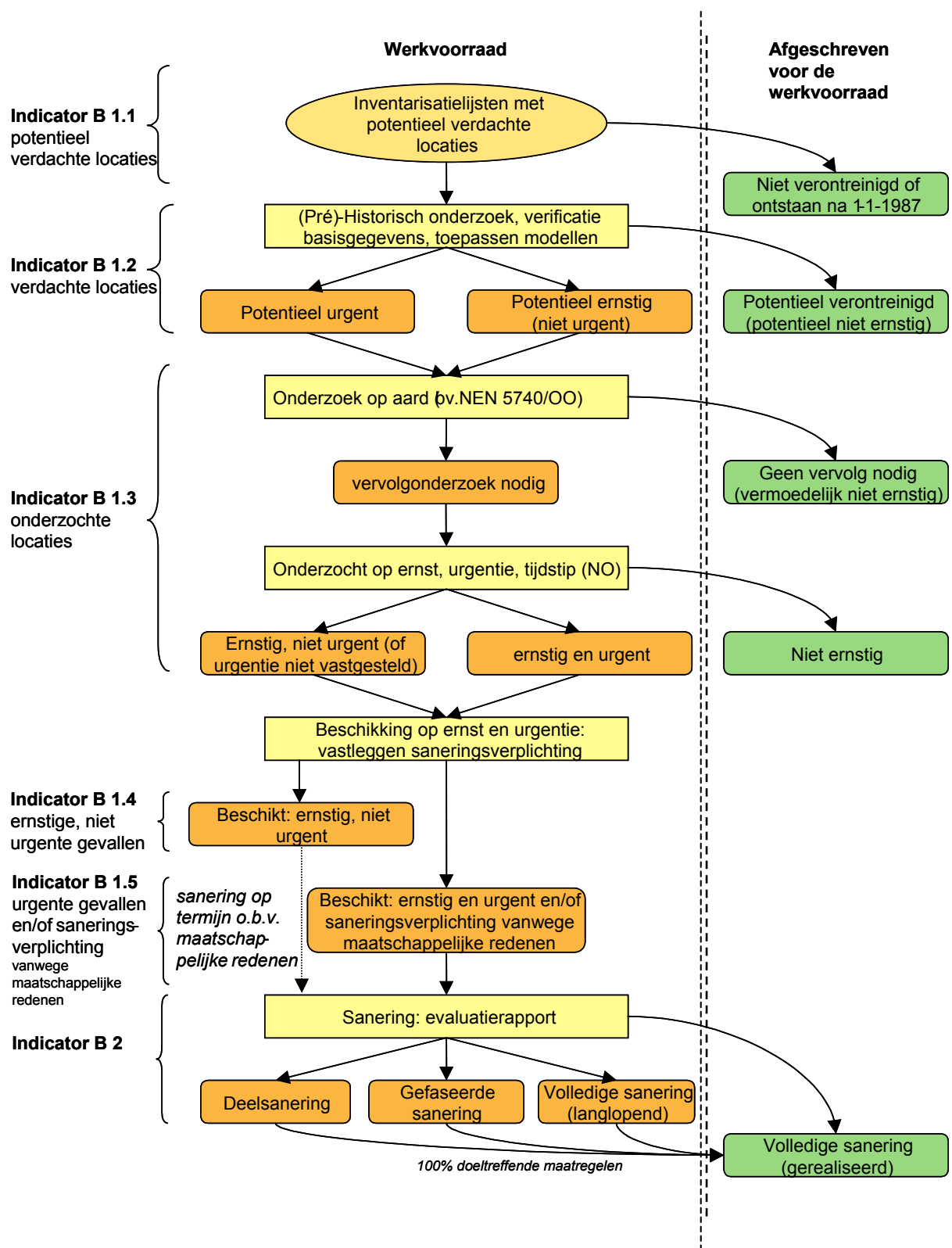
 - Beschikking op Ernst, Urgentie, saneringsTijdstip (NO) met conclusie ernstig, niet urgent;

Beschikking EUT in NO-fase: Indicator B1.5, urgente gevallen

 - Beschikking op Ernst, Urgentie, saneringsTijdstip (NO) met conclusie ernstig en urgent.
Bij deze indicator B1.5 tellen ook de locaties mee met een beschikking op ernst en een saneringsverplichting vanwege maatschappelijke redenen.

- Saneringsfase: Indicatoren B2, gesaneerde locaties met status:
 - Volledige sanering (gerealiseerd/ langlopend);
 - Gefaseerde sanering;
 - Deelsanering.

In figuur 4.1 op de volgende pagina zijn deze fasen en conclusies weergegeven in relatie tot de betekenis voor de werkvoorraad. De hoogste fase en de status waarin de locatie zich bevindt, is bepalend voor de resterende werkvoorraad.

Figuur 4.1: Indeling in fasen (geel) en conclusies (oranje/ groen) m.b.t. de werkvoorraad

4.2.2 Historische locaties

Het eerste deel van de beleidsmatige indicatoren heeft betrekking op de zogenaamde 'historische locaties'. Dit zijn de locaties die op basis van vermoedens, gebaseerd op historische informatie, behoren tot de werkvoorraad. Deze indicatoren, B1.1 en B1.2, vormen samen de 'zachte werkvoorraad' in tegenstelling tot de 'harde werkvoorraad' die wordt gevormd door de locaties waar al daadwerkelijk bodemonderzoek is verricht. In onderstaande tabel staan de indicatoren en gegevens van de indicatoren B1.1 en B1.2 weergegeven.

Indicatorenlijst	Gegevens
Voortgang bodemsaneringsoperatie	
B1.1 Vordering van de inspanningen m.b.t. het inventariseren van potentieel verdachte (met betrekking tot bodemverontreiniging) locaties en percentage van de informatiebronnen dat t/m jaar i is geïnventariseerd.	Inventarisatie van de volgende informatiebronnen: <ul style="list-style-type: none"> • Hinderwetvergunningen; • Kamer van Koophandelbestanden; • Vergunningen en meldingen Wet milieubeheer; • Dossiers en bestanden met gegevens over brandstofbewaarplassen; • Bestanden van derden (bijvoorbeeld BSB); • Bronnen zoals luchtfoto's en kaartmateriaal die verwijzen naar potentieel verontreinigde locaties, zoals dempingen, stortplaatsen, pijpleidingen en dergelijke; • Overige bronnen (verschilt sterk per organisatie). <i>(in aansluiting op het Stappenplan Landsdekkend Beeld)</i>
B1.2 Verdachte locaties van bodemverontreiniging die zijn geïnventariseerd in jaar i en de resterende totale werkvoorraad van verdachte locaties die bekend is t/m jaar i.	<ul style="list-style-type: none"> a) aantal b) indeling in: <ul style="list-style-type: none"> - potentieel verontreinigd (niet potentieel ernstig); - potentieel ernstig (niet urgent); - potentieel urgent. c) indeling in statisch en dynamisch (voor alle locaties) d) ligging (x-y-coördinaten) * e) <i>verdachte</i> bronnen van verontreiniging (UBI's) per locatie **

* Het vastleggen van de ligging van de locaties is van groot belang om elkaar overlappende locaties te kunnen traceren. Het vastleggen van een punt (x-y-coördinaat) is hierbij het minimum. Aanbevolen wordt, om de contouren van de locatie vast te leggen zodat deze ook gebruikt kunnen worden als hulpmiddel bij het verkrijgen van het Landsdekkend Beeld.

** Verdachte bronnen van bodemverontreiniging (B1.2e) en onderzochte bronnen van bodemverontreiniging (B1.3e) moeten worden verzameld in de vorm van UBI's (Uniforme Bron Indeling; de activiteiten op de locatie kunnen met één of meer UBI's worden beschreven) als basis voor het krijgen van overzicht van de werkvoorraad. Deze gegevens moeten ook kunnen worden ontsloten voor het verkrijgen van ervaringscijfers ten behoeve van het Landsdekkend Beeld.

B1.1 Potentieel verdachte locaties

Indicator B1.1 heeft betrekking op de zogenaamde 'potentieel verdachte locaties'. Dit zijn locaties die voorkomen op inventarisatielijsten van verschillende informatiebronnen (zie de indicatorenlijst hierboven voor een opsomming van deze informatiebronnen). Het gaat hierbij om alle locaties waar een vermoeden van bodemverontreiniging bestaat, zonder dat er nog voldoende informatie is om de verontreinigingssituatie vast te leggen.

De locaties kunnen op de inventarisatielijsten terechtkomen op basis van de volgende informatie:

- De (voormalige) bedrijfsactiviteit is bodembedreigend;
- Stortactiviteiten;
- Gegevens vanuit andere bodemonderzoeken;
- Overige gebeurtenissen en meldingen.

Zodra uit de inventarisatie blijkt dat de locatie op basis van een informatiebron daadwerkelijk als verdacht van de aanwezigheid van bodemverontreiniging kan worden aangemerkt, dan wordt deze locatie in het bestand van 'verdachte locaties' opgenomen (indicator B1.2). De locatie moet dan wel aanwijsbaar zijn. Dat wil zeggen dat enige basisgegevens bekend moeten zijn (zie de uitleg bij B1.2). Wanneer een locatie niet kan worden aangemerkt als verdacht van de aanwezigheid van bodemverontreiniging wordt deze voor de werkvoorraad afgeschreven als 'niet-verontreinigd' (zie ook figuur 4.1).

De voortgang in de inspanningen met betrekking tot de inventarisatielijsten wordt op een kwalitatieve wijze gemonitord met behulp van indicator B1.1. Hierbij wordt per informatiebron het volgende aangegeven ter indicatie van de voortgang:

- Welk percentage van de inventarisatie in totaal tot jaar i is afgerond (als een locatie is afgerond, is bepaald of deze wel of juist niet in het bestand van verdachte locaties wordt opgenomen);
- Welk deel van bovenstaand percentage in jaar i zelf is uitgevoerd.

Daarnaast dient een verwachting te worden uitgesproken van het voltooiën van de gehele inventarisatie (met 1 januari 2004 als uiterste datum).

B1.2 Verdachte locaties

Nadat de inventarisatielijsten met potentieel verdachte locaties (B1.1) met behulp van de basisgegevens een aantal bewerkingsslagen hebben doorlopen (adresverificatie, clustering van overlappende locaties, lokalisering (zie Stappenplan Landsdekkend Beeld), komen de resterende locaties in het bestand van verdachte locaties. Deze worden gemonitord via indicator B1.2 (zie figuur 4.1). Het betreffen locaties waarbij op grond van de beschikbare informatie het vermoeden bestaat dat er bodemverontreiniging aanwezig is, zonder dat dit door middel van bodemonderzoek daadwerkelijk is vastgesteld. Het kan hierbij nog om zowel ernstige als niet ernstige verontreinigingen gaan. De locaties kunnen aangeduid zijn met adressen, coördinaten, stortingen, slootdempingen of percelen.

Let op: Het kan voorkomen dat een locatie die in een ander kader dan Wbb is onderzocht, uiteindelijk toch in het saneringsregelingstraject Wbb terecht komt omdat er sprake blijkt te zijn van een (vermoedelijk) ernstige verontreiniging die ontstaan is vóór 1 januari 1987. Een dergelijke locatie moet dan ook via indicator B1.2 worden toegevoegd aan het bestand van verdachte locaties.

Teneinde het bestand van verdachte locaties hanteerbaar te maken, moet een dergelijke locatie met behulp van de individuele basisgegevens worden beoordeeld en ingedeeld in één van de onderstaande drie categorieën (zie ook figuur 4.1., indicator B1.2):

1. Potentieel verontreinigd (potentieel niet ernstig);
2. Potentieel ernstig (niet urgent);
3. Potentieel urgent.

De scheiding tussen categorie 1 en 2 is het meest fundamenteel, aangezien de potentieel verontreinigde (potentieel niet ernstig verontreinigde) locaties niet meer tot de werkvoorraad worden gerekend en de potentieel ernstige (al dan niet urgent) wel tot de werkvoorraad blijven behoren. De indeling dient te worden gemaakt op basis van een inschatting van de mate van verontreiniging, waarbij de volgende basisinformatie bekend moet zijn per potentieel verdachte locatie:

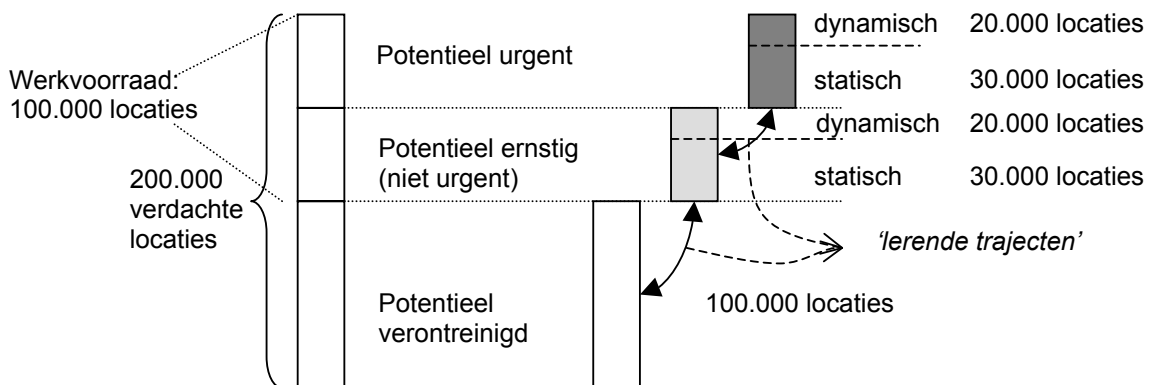
- Naam of (bedrijfs)namen, adres en coördinaten van de locatie;
- Verontreinigingsbron(nen) uitgedrukt in UBI (uniforme bronindeling) die de voormalige bedrijfsactiviteit of de aard van het stortmateriaal omschrijft;
- Periode van bedrijfsvoering of storting (minimaal het beginjaar, zo mogelijk het eindjaar);
- Verwijzing naar de bron waarop de locatie is gebaseerd met de vindplaatsen en dossiernummers van de stukken;
- Oude adresgegevens en kadastrale percelen ten tijde van de bodembedreigende activiteiten.

Deze gegevens kunnen zowel uit een 'Pré-historisch' onderzoek als ook uit een volledig Historisch Onderzoek volgen (dit laatste onderzoek is echter uitgebreider). Het genoemde informatieniveau is echter minimaal nodig om de locatie te kunnen indelen als verdachte locatie in één van de drie categorieën. Ter ondersteuning bij het maken van de inschatting van de verontreinigingssituatie, worden in het Stappenplan Landsdekkend Beeld een aantal methodieken en ervaringscijfers aangereikt.

Tevens worden in dit Stappenplan de drie categorieën voor indicator B1.2 nader gedefinieerd:

1. *Potentieel verontreinigd (niet potentieel ernstig)*: Kleinschalige activiteiten die niet hebben kunnen leiden tot een ernstige verontreiniging. Indeling is gerelateerd aan $UBI < 100^1$;
2. *Potentieel ernstig (niet urgent)*: Activiteiten die op basis van de omvang van de bron een mogelijke ernstige verontreiniging hebben veroorzaakt. De indeling is gerelateerd aan $UBI \geq 100$. Er is echter geen sprake van potentiële urgentie;
3. *Potentieel urgent*: Potentieel ernstige verontreiniging ($UBI \geq 100$), waarbij vanwege bron- pad- en object-factoren potentiële risico's aanwezig zijn.

De onderverdeling zou als volgt in aantallen (fictief) kunnen worden geïllustreerd (figuur 4.2), waarbij voor de potentieel urgente en potentieel ernstige locaties als voorbeeld ook nog een onderscheid is gemaakt in statisch en dynamisch.

Figuur 4.2: Onderverdeling van verdachte locaties in verschillende categorieën

NB: Dit betreffen elkaar uitsluitende categorieën.

De onderverdeling kan in de toekomst mogelijk veranderen, wanneer de huidige verdeling geverifieerd is aan nieuwe ervaringscijfers. Daardoor zouden in de toekomst sommige locaties in een andere categorie terecht kunnen komen dan nu na het indelingsproces het geval is. Dit proces wordt 'lerende trajecten' genoemd. Voor verdachte locaties worden, naast de indeling in één van de drie categorieën, de volgende gegevens verzameld:

- *Indeling in statisch/ dynamisch*: de ruimtelijke, maatschappelijke of economische dynamiek is bepalend voor de aanpak van de locatie. De indeling statisch/ dynamisch kan op basis van GIS-kaarten van bestemmingsplannen of ruimtelijke inrichtingsplannen worden gemaakt;
 - Statische locaties
Dit zijn locaties waar géén aanpak wordt geïnitieerd vanuit maatschappelijke of ruimtelijke ontwikkelingen, zodat aanpak vanuit de overheid zal moeten worden georganiseerd. Voorbeelden hiervan zijn een stortplaats in landelijk gebied zonder herontwikkelingsplannen, een verontreiniging bij een garage zonder bestemmingsplanwijziging of een eigenaar die niet wil uitbreiden en zijn zaak nog jaren wil doorzetten op dezelfde manier. Het gaat er dus om dat in de nabije of verre toekomst (voor 2023) er geen enkele aanleiding is te verwachten dat de aanpak van de verontreiniging een keer wordt meegenomen bij een bepaalde ontwikkeling op de locatie.

¹ De UBI (Uniforme Bron Indeling) is een broncode die is gerelateerd het type verontreinigende activiteit. Voor elke UBI is een index berekend die aangeeft in welke mate de bron een bodemverontreiniging kan veroorzaken. De schaal van deze index loopt van 0 tot 1000. In het landelijke traject is afgesproken dat alle activiteiten met een index van ≥ 100 als potentieel ernstig kunnen worden beschouwd. Er zullen nog wel onderzoeken worden uitgevoerd om deze grens te calibreren en te toetsen op basis van praktijkervaringen.

- **Dynamische locaties**
Dit zijn locaties waar wél aanpak wordt geïnitieerd vanuit maatschappelijke of ruimtelijke ontwikkelingen. Deze ruimtelijke en of maatschappelijke dynamiek is leidend voor het moment van aanpak, die vanuit de belanghebbenden wordt georganiseerd. Dit hoeft nog geen concreet plan te zijn voor aanpak. De verwachting op hoger planniveau is hierbij voldoende. Voorbeelden hiervan zijn verontreinigingen in het landelijk gebied waar een reconstructie is gepland, verontreinigingen in een aangewezen VINEX-locatie of een centrumgebied waar herontwikkeling gaat plaatsvinden en een bedrijventerrein wordt ontwikkeld met woningbouw.
- **Ligging:** het vastleggen van de ligging van de locaties is van groot belang voor het verkrijgen van het totaalbeeld van de werkvoorraad om elkaar overlappende locaties te kunnen traceren. Het vastleggen van een punt (x-, y-coördinaat) is hierbij het minimum. Aanbevolen wordt echter om de contouren van de locatie vast te leggen, zodat deze ook gebruikt kunnen worden als hulpmiddel bij het verkrijgen van het Landsdekkend Beeld;
- **Verdachte bronnen van verontreiniging (UBI's):** verdachte bronnen van bodemverontreiniging moeten worden verzameld in de vorm van UBI's (Uniforme Bron Indeling; de activiteiten op de locatie kunnen met één of meer UBI's worden beschreven) als basis voor het krijgen van overzicht van de werkvoorraad. Deze gegevens moeten ook kunnen worden ontsloten voor het verkrijgen van ervaringscijfers ten behoeve van het Landsdekkend Beeld.

In de rapportage van de indicator B1.2 en de daarop volgende beleidsmatige indicatoren wordt de telling van de 'aantallen locaties' op twee manieren uitgevoerd:

1. Het aantal (nieuw bekende) verdachte locaties over jaar i (vanaf 1 januari t/m 31 december);
2. De resterende werkvoorraad bekend op 31 december van het jaar i.

4.2.3 Onderzochte locaties

De indicatoren B1.3 t/m B1.5 hebben betrekking op de zogenaamde 'harde werkvoorraad'. Indicator B1.3 brengt alle uitgevoerde onderzoeken in beeld met de conclusie die de status bepaalt. Wanneer op deze locaties vervolgens een beschikking komt te rusten wordt de locatie ingedeeld in categorie B1.4 danwel B1.5. In onderstaande lijst staan de indicatoren en gegevens voor de onderzochte locaties weergegeven.

Indicatorenlijst	Gegevens
Voortgang bodemsaneringsoperatie	
B1.3 Locaties, waar bodemonderzoek is verricht in jaar i en de resterende totale werkvoorraad van onderzochte locaties met een vervolg t/m jaar i.	a) aantal b) indeling in initiatiefnemer: Wbb, ISV of SEB met een onderverdeling naar convenantpartijen c) indeling in statisch en dynamisch d) ligging (x-y-coördinaten) * e) <i>onderzochte</i> bronnen van verontreiniging (UBI's) per locatie ** f) bij Wbb en ISV indeling in: - onderzocht op aard (eerste onderzoek, bv. OO); - onderzocht op ernst, urgentie, tijdstip (NO); (voor SEB alleen registratie van NO's) g) indeling in conclusie vervolg: NEN 5740, OO-conclusie: - wel vervolg (Nader Onderzoek uitvoeren) - geen vervolg (afschrijven werkvoorraad) NO-conclusie: - niet ernstig (afschrijven werkvoorraad) - ernstig, milieuhygiënisch niet urgent of milieuhygiënische urgentie niet vastgesteld - ernstig en milieuhygiënisch urgent

Indicatorenlijst	Gegevens
B1.4 Locaties waar sprake is van een beschikking op één of meer gevallen van ernstig, niet urgente bodemverontreiniging (ontstaan voor 1-1-'87) in jaar i zonder dat sprake is van een saneringsverplichting (in de huidige situatie) en resterende totale werkvoorraad van locaties met een beschikking op ernstig, niet urgente verontreinigingen t/m jaar i (locaties met ernstige verontreinigingen die moeten worden beheerd).	a) aantal b) indeling in initiatiefnemer: Wbb, ISV of SEB met een onderverdeling naar convenantpartijen c) ligging (x-y-coördinaten) * d) oppervlakte Interventiewaardecontour verontreinigde grond in m ² e) omvang Interventiewaardecontour verontreinigd grondwater in m ³
B1.5 Locaties waar sprake is van een beschikking op één of meer gevallen van ernstig bodemverontreiniging ontstaan voor 1-1-'87) mét een saneringsverplichting vanwege milieuhygiënische urgentie en/ of maatschappelijke redenen in jaar i en resterende totale werkvoorraad (ernstige en urgente bodemverontreiniging) t/m jaar i (locaties met ernstige verontreinigingen die moeten worden gesaneerd)	a) aantal b) indeling in initiatiefnemer: Wbb, ISV of SEB met een onderverdeling naar convenantpartijen c) ligging (x-y-coördinaten) * d) oppervlakte Interventiewaardecontour verontreinigde grond in m ² e) omvang Interventiewaardecontour verontreinigd grondwater in m ³ f) indeling naar saneringstijdstip: cat. 1: 0 – 4 jaar om milieuhygiënische redenen (einde 2023); cat. 2: 5 – 10 jaar om milieuhygiënische redenen (einde 2023); cat. 3: start voor 2015 om milieuhygiënische redenen (einde 2023); cat. M: saneringsverplichting gekoppeld aan gewenst maatschappelijk gebruik (cat. M kan ook aanvullend worden aangegeven)

* Het vastleggen van de ligging van de locaties is van groot belang om elkaar overlappende locaties te kunnen traceren. Het vastleggen van een punt (x-y-coördinaat) is hierbij het minimum. Aanbevolen wordt, om de contouren van de locatie vast te leggen zodat deze ook gebruikt kunnen worden als hulpmiddel bij het verkrijgen van het Landsdekkend Beeld.

** Verdachte bronnen van bodemverontreiniging (B1.2e) en onderzochte bronnen van bodemverontreiniging (B1.3e) moeten worden verzameld in de vorm van UBI's (Uniforme Bron Indeling; de activiteiten op de locatie kunnen met één of meer UBI's worden beschreven) als basis voor het krijgen van overzicht van de werkvoorraad. Deze gegevens moeten ook kunnen worden ontsloten voor het verkrijgen van ervaringscijfers ten behoeve van het Landsdekkend Beeld.

B1.3 Bodemonderzoek

Indicator B1.3 heeft betrekking op locaties waar op basis van een vermoeden van bodemverontreiniging een bodemonderzoek is uitgevoerd (veldwerk en chemische analyses).

De onderzochte locaties worden onderverdeeld in twee onderzoeksfases (zie figuur 4.1.):

1. *Onderzoek op aard*: eerste onderzoeksfase; bijv. NEN 5740, OO voor het Wbb- of ISV-traject;
2. *Onderzoek op ernst, urgentie, tijdstip*: Nader Onderzoeksfase (NO).

De kans bestaat dat een groot aantal onderzoeken dat niet op het niveau van het NO is of wordt onderzocht (omdat de verontreinigingssituatie al voldoende in beeld is), wordt uitgesloten van de bodemsaneringsoperatie. Om te voorkomen dat deze locaties verloren gaan voor de bodemsaneringsoperatie, dienen ze meegenomen te worden in de telling van de eerste onderzoeksfase (onderzoek op aard), zodat een conclusie over het vervolg getrokken kan worden. Dit is noodzakelijk om zicht te krijgen op de locaties waar nog nieuwe inspanningen nodig zijn (deze blijven bij de werkvoorraad behoren) en locaties die afgeschreven kunnen worden van de lijst.

Bij de monitoring van de onderzoeken op aard (eerste onderzoeksfase) worden alleen onderzoeken in het Wbb- of ISV-kader meegeteld, terwijl bij de monitoring van de onderzoeken op ernst, urgentie en tijdstip (Nader Onderzoeksfase) alle kaders - ook van derden - worden meegeteld. De reden dat onderzoeken in de eerste fase door derden niet apart geteld worden, is dat deze in het algemeen niet zijn uitgevoerd in het kader van de bodemsaneringsoperatie. Bovendien komt slechts een deel van deze onderzoeken (op niet systematische wijze) binnen bij het bevoegd gezag; alleen de ernstige verontreinigingen worden gemeld.

Van NO's wordt wel verwacht dat deze alleen in het kader van de bodemsaneringsoperatie worden uitgevoerd. Vroeg of laat worden alle NO's door derden ingediend bij de bevoegde gezagen Wbb. Alle inspanningen tot en met het NO, worden op dat moment meegeteld in de Monitoring (zie figuur 4.1).

De conclusies per onderzoeksfase voor de onderzochte locaties betreffen de volgende (zie ook figuur 4.1. en paragraaf 4.2.1):

1. *Onderzoek op aard* (eerste onderzoeksfase, NEN 5740, OO):
 - Wel vervolg (wel vervolgonderzoek nodig: Nader Onderzoek uitvoeren);
 - Geen vervolg (afschrijven voor de werkvoorraad).
2. *Onderzoek op ernst, urgentie en tijdstip* (Nader Onderzoeksfase):
 - Niet ernstig (afgeschreven voor de werkvoorraad);
 - Ernstig, milieuhygiënisch niet urgent of milieuhygiënische urgentie niet vastgesteld;
 - Ernstig, milieuhygiënisch wel urgent.

De term milieuhygiënische urgentie heeft betrekking op een verontreiniging waarbij de urgentie van sanering is vastgesteld op basis van de milieuhygiënische criteria (humane risico's, ecologische risico's en verspreidingsrisico's) van de urgentiesystematiek uit de Wbb.

Het onderzoek dat behoort bij een onderzoeksfase wordt slechts één keer geteld, ook indien het onderzoek uit meerdere delen bestaat. Het gaat om het onderzoeksniveau dat op de locatie is afgerond en niet om het aantal onderzoeken. Wanneer bijvoorbeeld een aanvullend oriënterend onderzoek wordt uitgevoerd, wordt al het onderzoek in de OO-fase slechts één keer geteld op het moment dat de fase volledig is afgesloten. De vastgelegde informatie heeft dan ook betrekking op de volledige eerste onderzoeksfase. Hetzelfde principe geldt ook voor de Nader Onderzoeksfase. Voor de indicator B1.3 worden de volgende gegevens verzameld:

- *Indeling in statisch/ dynamisch* (zie toelichting bij indicator B1.2);
- *Ligging*: (zie toelichting bij indicator B1.2);
- *Onderzochte bronnen van verontreiniging (UBI's)*: de bronnen van bodemverontreiniging, waar het onderzoek op gericht was, moeten worden verzameld in de vorm van UBI's (Uniforme Bron Indeling; de activiteiten op de locatie kunnen met één of meer UBI's worden beschreven) in het kader van het Landsdekkend Beeld. Op deze manier kunnen de verdachte verontreinigende activiteiten worden vergeleken met de onderzochte activiteiten (zie toelichting bij indicator B1.2).
- *Indeling in initiatiefnemer: Wbb, ISV of SEB met een onderverdeling naar convenantpartijen*. De indeling in initiatiefnemer is gerelateerd aan het financieringskader:
 - Wbb
Alle onderzoeken en saneringen die worden uitgevoerd in opdracht van de budgethouder Wbb en/ of (mede) worden gefinancierd vanuit het meerjarenprogramma Wbb: zodra 1 euro uit het Wbb-budget wordt betaald, wordt de betreffende initiatiefnemer Wbb genoemd. Eén uitzondering hierop wordt gevormd voor bijdragen in het kader vanuit de Bedrijvenregeling; deze locaties worden ingedeeld bij SEB.
 - ISV²
Alle onderzoeken en saneringen die (voor een deel) worden betaald uit de ISV-bodembudget. Het overige deel wordt betaald door derden of uit een ander gemeentelijk budget (bijvoorbeeld met geld uit de pot ISV-stadsvernieuwing). Zodra 1 euro uit het ISV-bodembudget wordt betaald, wordt de betreffende initiatiefnemer ISV genoemd.
 - SEB³
Alle onderzoeken en saneringen die volledig worden uitgevoerd door derden. Met 'derden' worden marktpartijen en/ of overheden bedoeld die voor de financiering van de bodemsanering gebruik maken van andere financieringskaders dan vanuit de ISV-bodemmodule of het Wbb-budget.

² Voor de bevoegde gezagen Wbb is het lastig om gegevens over ISV-onderzoeken en –saneringen te onderscheiden van SEB. Duidelijke afspraken met ISV-programmagemeenten over aanlevering van de relevante jaarlijkse ISV-monitoringsgegevens of een aanpassing van het meldingsformulier (waarbij ISV-informatie gevraagd wordt) kunnen uitkomst bieden.

³ Bij monitoring van onderzoeken op aard (eerste onderzoeksfase) worden geen SEB-locaties meegenomen. Zie toelichtende tekst bij indicator B1.3.

Deze derden worden binnen SEB onderverdeeld in:

a) Convenanten en grootsaneerders:

- Subat en Werkprogramma tankstations;
- Bodemsanering NS;
- BSB-operatie / Bedrijvenregeling
- VINEX-convenanten;
- Bodemsaneringsprogramma Staatseigendommen;
- Specifieke convenanten, bijvoorbeeld m.b.t. voormalige gasfabrieksterreinen.

Deze lijst is flexibel. In de loop der tijd kunnen er convenantpartijen bij komen of verdwijnen. Bij het invullen van het meldingenformulier dient aan derden te worden gevraagd of zij behoren tot een bepaalde convenant. De initiatiefnemer en de eventuele convenantpartij dienen bij elke volgende beleidsmatige indicator gerapporteerd te worden omdat het mogelijk is dat bij elke taak een andere initiatiefnemer betrokken is. De indeling van de locatie op initiatiefnemer is afhankelijk van de initiatiefnemer behorende bij de meest recente taak.

b) Overige saneerders in eigen beheer:

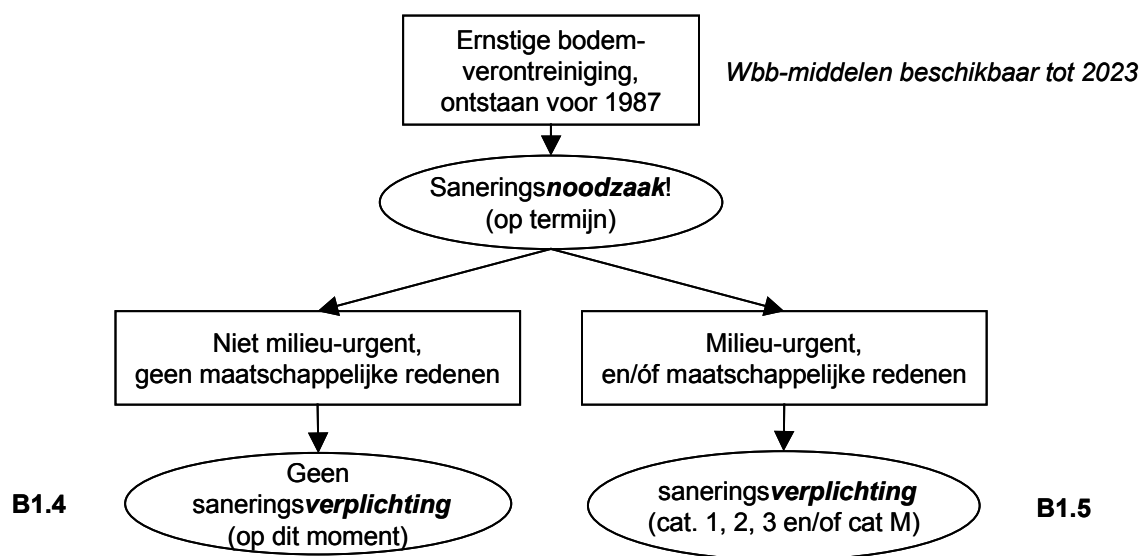
- Particulieren;
- Projectontwikkelaars;
- Overige bedrijven die niet zijn aangesloten bij BSB of gebruik maken van de bedrijvenregeling.

B1.4 Beschikkingen (EUT) op ernstige, niet urgente gevallen

Indicator B1.4 heeft betrekking op locaties waar sprake is van een beschikking op één of meer gevallen van ernstige, niet urgente bodemverontreiniging (ontstaan vóór 1 januari 1987⁴) zonder dat op dit moment sprake is van een saneringsverplichting (zie figuur 4.1. en figuur 4.3. hieronder). Bij de definitie van deze indicator is deze laatste toevoeging van groot belang. Locaties met een ernstige, maar milieuhygiënisch niet urgente verontreiniging die toch een saneringsverplichting hebben vanwege de aanwezige plannen voor het gewenste maatschappelijke gebruik, worden namelijk bij B1.5 gerekend. De indicatoren B1.4 en B1.5 sluiten elkaar dus uit. B1.4 heeft betrekking op het deel dat wel ernstig is, maar in principe, niet hoeft te worden gesaneerd omdat de huidige situatie beheersbaar is. B1.5 heeft betrekking op alle locaties, waarbij (in de toekomst) wel een sanering moet worden uitgevoerd. Het kan overigens wel voorkomen dat een locatie vanuit de categorie B1.4 overgaat in B1.5 vanwege een veranderende functie, waardoor de verontreiniging alsnog milieuhygiënisch urgent wordt, of er een saneringsverplichting komt vanwege de gewenste maatschappelijke ontwikkelingen.

In figuur 4.3 is het verschil tussen B1.4 en B1.5 schematisch uitgelegd. Cruciaal is hierbij het verschil tussen saneringsnoodzaak en een saneringsverplichting. Voor alle ernstige verontreinigingen bestaat op termijn een saneringsnoodzaak.

⁴ De term ontstaan vóór 1 januari 1987 (zie figuur 4.3) geeft aan dat het om een geval moet gaan waarvan het bevoegd gezag Wbb aanneemt dat de verontreiniging (grotendeels) is veroorzaakt voor 1987, zodat de saneringsregeling uit de Wbb van toepassing is (geen 'nieuw geval' die valt onder de zorgplicht Wbb).

Figuur 4.3: Onderscheid in saneringsnoodzaak en –verplichting, indicator B1.4 en B1.5

Voor de indicator B1.4 worden de volgende gegevens verzameld:

- *Ligging* (zie toelichting bij indicator B1.2);
- *Indeling in initiatiefnemer: Wbb, ISV of SEB* (zie toelichting bij indicator B1.3);
- *Oppervlakte grondverontreiniging*: oppervlakte in m² van de Interventiewaardecontour. Indien de contour van de locatiegrenzen afloopt en niet verder is onderzocht worden de locatiegrenzen aangehouden. Aanbevolen wordt deze contour in te tekenen. Voor de monitoringsrapportage wordt echter alleen de oppervlakte gevraagd;
- *Omvang grondwaterverontreiniging*: omvang in m³ van de Interventiewaardecontour. Indien de contour van de locatiegrenzen afloopt en niet verder is onderzocht worden de locatiegrenzen aangehouden. Aanbevolen wordt deze contour in te tekenen en de diepte te registreren. Voor de monitoringsrapportage wordt echter alleen de omvang gevraagd.

B1.5 Beschikkingen (EUT) op ernstige gevallen met een saneringsverplichting

Indicator B1.5 heeft betrekking op locaties waar sprake is van een beschikking op één of meer gevallen van ernstig bodemverontreiniging (ontstaan vóór 1 januari 1987) mét een saneringsverplichting vanwege milieuhygiënische urgentie en/ of maatschappelijke redenen (zie figuur 4.3). Onder maatschappelijke redenen worden bouwplannen, -activiteiten of functieveranderingen verstaan.

Voor locaties uit de categorie B1.5 worden dezelfde gegevens verzameld als voor B1.4 met een aanvulling ten aanzien van het saneringstijdstip. Vóór dit tijdstip moet de sanering zijn gestart. Het saneringstijdstip wordt op basis van milieuhygiënische redenen vastgesteld. Wanneer echter een beschikking 'ernst (en urgentie) en goedkeuren saneringsplan' wordt gevraagd vanwege maatschappelijke redenen, hoeft de milieuhygiënische urgentie en het saneringstijdstip niet te zijn bepaald. Hieronder volgen de categorieën waarin onderscheid wordt gemaakt:

- cat. 1a: 0 – 4 jaar om milieuhygiënische redenen (einde uiterlijk 2023);
- cat. 2a: 5 – 10 jaar om milieuhygiënische redenen (einde uiterlijk 2023);
- cat. 3: start vóór 2015 om milieuhygiënische redenen (einde uiterlijk 2023);
- cat. M: saneringsverplichting gekoppeld aan gewenst maatschappelijk gebruik.

NB. Het kan ook voorkomen dat zowel het milieuhygiënische tijdstip is bepaald, als dat er sprake is van maatschappelijke redenen om (eerder) met de sanering te beginnen. In deze situaties worden beide gegevens gemonitord (cat. M. kan aanvullend worden aangegeven bij de Monitoring).

4.2.4 Gesaneerde locaties

Voor de gesaneerde locaties wordt op het moment van goedkeuren van het evaluatierapport een aantal kenmerken van de saneringslocatie en de toegepaste technische instrumenten vastgelegd. In de volgende tabel zijn de indicatoren en gegevens die van toepassing zijn op gesaneerde locaties weergegeven.

Indicatorenlijst	Gegevens
Voortgang bodemsaneringsoperatie	
B2 Gesaneerde locaties waar sprake was van ernstige bodemverontreiniging (ontstaan voor 1-1-'87): <ol style="list-style-type: none"> 1. saneringen in jaar i (deelsanering, gefaseerde sanering, volledige sanering (gerealiseerd/ langlopend)) 2. gesaneerde én afgeronde locatie in jaar i. 	a) aantal b) indeling in initiatiefnemer: Wbb, ISV of SEB met een onderverdeling naar convenantpartijen c) ligging (x-y-coördinaten) * d) saneringstype, indeling in: <ol style="list-style-type: none"> 1. volledig gesaneerd: <ul style="list-style-type: none"> - gerealiseerd; - langlopend. 2. deelsanering 3. gefaseerde sanering e) oppervlakte Interventiewaardecontour verontreinigde grond in m ² (waar de sanering betrekking op heeft) f) gesaneerde omvang Interventiewaardecontour verontreinigd grondwater in m ³ (waar de sanering betrekking op heeft) g) indeling naar saneringstijdstip (reeds verzameld bij B1.5): <ul style="list-style-type: none"> cat. 1: 0 – 4 jaar om milieuhygiënische redenen (einde 2023); cat. 2: 5 – 10 jaar om milieuhygiënische redenen (einde 2023); cat. 3: start voor 2015 om milieuhygiënische redenen (einde 2023); cat. M: saneringsverplichting gekoppeld aan gewenst maatschappelijk gebruik (cat. M kan ook aanvullend worden aangegeven)
Technische instrumenten	
It1 Het aantal malen dat een bodemsaneringsvariant, in kader van de saneringsregeling Wbb, wordt ingezet in jaar i	aantal, met een onderscheid in de aanpak van de onder- en bovengrond en de gehanteerde doelstellingen (voor sommige saneringen zal één van beide aanpakken gelden, voor andere saneringen beide aanpakken) <ol style="list-style-type: none"> a) aanpak bovengrond: <ol style="list-style-type: none"> 1. volledige verwijdering 2. functiegerichte sanering b) aanpak ondergrond <ol style="list-style-type: none"> 1. stabiele eindsituatie binnen 30 jaar, restverontreinigingen: <ul style="list-style-type: none"> • geen (geen zorg); • klein (passieve zorg: registratie); • groot (passieve zorg: registratie). 2. niet stabiele eindsituatie, restverontreiniging: <ul style="list-style-type: none"> • controleren; • isoleren en/ of beheersen, controleren.

Indicatorenlijst		Gegevens
It2	De verdeling over de verschillende bestemmingen van de bij sanering van ernstige bodemverontreiniging vrijgekomen grond in tonnen in jaar i	a) aantal tonnen, onderverdeeld in: <ul style="list-style-type: none"> - ongereinigd storten; - naar reiniger (reiniger bepaalt bestemming); - ongereinigd hergebruiken; - tijdelijke opslag;

* Het vastleggen van de ligging van de locaties is van groot belang om elkaar overlappende locaties te kunnen traceren. Het vastleggen van een punt (x-y-coördinaat) is hierbij het minimum. Aanbevolen wordt, om de contouren van de locatie vast te leggen zodat deze ook gebruikt kunnen worden als hulpmiddel bij het verkrijgen van het Landsdekkend Beeld.

B2 Saneringen en volledig gesaneerde locaties

Indicator B2 heeft betrekking op ernstige bodemverontreinigingen die zijn gesaneerd en waarvoor het evaluatierapport van de sanering door het bevoegd gezag Wbb is goedgekeurd. De volgende twee aantallen worden in de monitoring van indicator B2 meegeteld:

1. Aantal saneringen dat in jaar i heeft plaatsgevonden. Dit geeft een goed beeld van de in jaar i geleverde saneringsinspanning;
2. Aantal volledig gesaneerde locaties in jaar i. Op deze locaties hebben de laatste saneringsinspanningen plaatsgevonden in jaar i, deze locaties worden daarmee afgeschreven voor de werkvoorraad en zijn afgerond in het kader van de bodemsaneringsoperatie.

Ad. 1: Aantal saneringen dat in jaar i heeft plaatsgevonden

Om meer zicht te krijgen op de geleverde saneringsinspanning in jaar i wordt naast het totaal aantal saneringen dat heeft plaatsgevonden ook type saneringen gemonitord (zie ook figuur 4.1. en paragraaf 4.2.1). De volgende type saneringen worden onderscheiden:

- Volledige sanering (gerealiseerd/ langlopend);
- Gefaseerde sanering;
- Deelsanering.

De combinatie van bovenstaande saneringstypen (indicator B2) met de toegepaste saneringsvariant (indicator It1) maakt vervolgens inzichtelijk welke einddoelstelling is of wordt bereikt. Hieronder worden de type saneringen toegelicht.

Ad. Volledige sanering (gerealiseerd)

Indien het evaluatierapport is goedgekeurd door het bevoegd gezag Wbb kan een gesaneerde locatie in deze categorie worden ingedeeld als het gehele geval van ernstige bodemverontreiniging binnen de locatie is aangepakt of als de gehele locatie is aangepakt (als onderdeel van een geval van ernstige bodemverontreiniging).

Ad. Volledige sanering (langlopend)

Saneringen waarbij de einddoelstelling pas na 30 jaar worden bereikt (stabiele eindsituatie) worden aangemerkt als langlopende saneringen. Binnen Monitoring is afgesproken dat een locatie met een langlopende sanering als een 'volledige sanering (langlopend)' wordt geregistreerd (dus bij 1 wordt meegerekend) als aan de volgende voorwaarden is voldaan:

- Na een eerste ijk-moment is de evaluatie aan de hand van het eerste voortgangsrapport door het bevoegd gezag Wbb goedgekeurd;
- Er zijn bindende afspraken gemaakt over de verantwoordelijkheden en verdere uitvoering van de betreffende sanering (inclusief nazorgmaatregelen).

Op deze wijze is het voor de Monitoring inzichtelijk geworden dat de sanering gestart is maar nog niet afgerond en dus nog niet als volledig gesaneerde locatie onder 2 kan worden meegeteld. De monitoring van de toegepaste saneringsvariant (indicator It1) maakt vervolgens inzichtelijk welke einddoelstelling is of wordt bereikt.

Ad. Gefaseerde sanering

Voor de aanpak van de gehele locatie is een goedgekeurd saneringsplan aanwezig, maar de sanering wordt in fases uitgevoerd (met tussenposes langer dan een jaar). De fasering kan per deellocatie (bijvoorbeeld eerst terreindeel A, daarna B) plaatsvinden of per 'activiteit' (eerst sanering van grond daarna grondwater).

Ad. Deelsanering

Slechts voor een deel van de locatie is een saneringsoplossing getroffen. Voor dit deel is er een saneringsplan opgesteld, goedgekeurd en uitgevoerd. Er is geen plan voor het vervolg, maar voor het overige deel van de locatie is nog wel een verdere aanpak nodig.

Let op: Cruciaal onderscheid tussen een deelsanering en een gefaseerde sanering is dat voor een gefaseerde sanering wél voor de gehele locatie een saneringsplan is opgesteld en goedgekeurd.

Voorbeelden

Hieronder worden enkele voorbeelden gegeven van langlopende grondwatersaneringen met als saneringsvariant 'stabiele eindsituatie', en hoe deze voor de monitoring meegeteld worden:

- Situatie waarbij er alleen sprake is van een grondwatersanering met als saneringsvariant 'stabiele eindsituatie' en deze eindsituatie nog niet is bereikt. Deze sanering wordt bij indicator B2 meegeteld als saneringstype 'volledige sanering (langlopend)', wanneer aan de voorwaarden is voldaan behorende bij dit type;
- Situatie waarbij de uitgevoerde *grondsanering* aan de hand van een evaluatierapport is *goedgekeurd* en deze gevolgd zal worden door een *goedgekeurde grondwatersanering die meer dan een jaar later start*. Deze locatie wordt bij indicator B2 meegeteld als saneringstype 'gefaseerde sanering'. Wanneer vervolgens de grondwatersanering wordt gestart wordt de tweede fase van de sanering aangevangen. Als de eindsituatie van de tweede fase is bereikt, wordt de locatie uiteindelijk als volledig gesaneerde locatie (dus bij 2) meegeteld vanaf het moment dat het evaluatierapport is goedgekeurd;
- Situatie waarbij de uitgevoerde *grondsanering* aan de hand van een evaluatierapport is *goedgekeurd* en deze gevolgd zal worden door een *goedgekeurde grondwatersanering die binnen een jaar start*. Deze locatie wordt bij indicator B2 meegeteld als saneringstype 'volledige sanering (langlopend)', wanneer aan de voorwaarden is voldaan behorende bij dit type. Als daarna de eindsituatie van de grondwatersanering is bereikt, wordt de locatie uiteindelijk als volledig gesaneerde locatie (dus bij 2) meegeteld vanaf het moment dat het evaluatierapport is goedgekeurd;
- Situatie waarbij de uitgevoerde *grondsanering* aan de hand van een evaluatierapport is *goedgekeurd* en deze wordt gevolgd door een *nog niet goedgekeurde* grondwatersanering die al dan niet binnen een jaar start. Deze locatie wordt bij indicator B2 meegeteld als saneringstype 'deelsanering'. Wanneer vervolgens de grondwatersanering wordt gestart, is de tweede deelsanering gestart. Als de eindsituatie van de sanering is bereikt, kan de locatie uiteindelijk als volledig gesaneerde locatie worden meegeteld vanaf het moment dat het evaluatierapport is goedgekeurd.

NB: De datum van goedkeuring van het laatste evaluatierapport van een sanering op een locatie is de datum waarop de locatie is afgesloten en als volledig gesaneerde locatie (zoals onder 2 is beschreven) meetelt. Het onderscheid tussen een volledige sanering als type sanering (gerealiseerd/ langlopend) en een volledig gesaneerde locatie is in figuur 4.1 weergegeven.

Ad. 2: Aantal volledig gesaneerde locaties

Een locatie is afgerond in het kader van de bodemsaneringsoperatie als de laatste fase van een gefaseerde sanering, de laatste deelsanering, de sanering van het gehele geval of de sanering van de gehele locatie (als onderdeel van een geval) is afgerond en het bijbehorende evaluatierapport is goedgekeurd door het bevoegd gezag Wbb. De datum van goedkeuring van het evaluatierapport is hierbij het kenmerk.

Bij indicator B2 worden hiernaast dezelfde gegevens gerapporteerd als bij B1.5. Hierbij wordt het volgende opgemerkt:

- Het saneringstijdstip wordt gebaseerd op de beschikking van B1.5. Het tijdstip dat voor indicator B1.5 is ingevoerd, kan dus worden gehandhaafd voor indicator B2;
- De oppervlakte en de omvang van de verontreiniging is bij volledige saneringen in theorie gelijk aan de contour die is geregistreerd bij B1.5. In de praktijk komt het echter vaak voor dat de verontreiniging groter of kleiner blijkt te zijn. Om deze reden wordt de werkelijke saneringscontour (interventiewaardecontour waarvoor een saneringsoplossing is gevonden; deze hoeft niet gelijk te zijn aan een ontgravingscontour) vastgelegd. Ook al kan deze contour van de oorspronkelijke verontreinigingscontour afwijken, het moet hierbij altijd gaan om de volledige oplossing van het probleem. Wanneer het een deelsanering of gefaseerde sanering betreft, wordt alleen dát deel van de interventiewaardecontour geregistreerd waarvoor een saneringsoplossing is gevonden.

Op basis van het verschil in oppervlak en omvang van de contour bij B1.5 en B2 voor deelsaneringen en gefaseerde saneringen, wordt duidelijk welk deel nog resteert voor de werkvoorraad.

It1 Saneringsvarianten

De gehanteerde saneringsvariant op de locatie wordt vastgelegd op basis van het evaluatierapport. Het onderscheid in saneringsvarianten is afgeleid uit Van trechter naar Zeef (1999) en het 'Afwegingsproces voor de aanpak van mobiele verontreinigingen in de ondergrond' (2001). Op de volgende pagina is de 'saneringsladder' weergegeven uit dit laatste rapport. De saneringsvariant wordt voor de bovengrond en ondergrond apart beschreven (wanneer deze beide zijn gesaneerd):

- *Aanpak bovengrond:*
 1. Volledige verwijdering (multifunctioneel);
 2. Functiegerichte sanering.
- *Aanpak ondergrond.*
 1. Stabiele eindsituatie binnen 30 jaar, restverontreinigingen:
 - Geen (geen nazorg), trede 1;
 - Klein (registratie), trede 2;
 - Groot (registratie), trede 3.
 2. Niet stabiele eindsituatie, restverontreiniging:
 - Controleren, trede 4;
 - Isoleren en/ of beheersen, controleren, trede 5.

Afwijken van standaard saneringsvarianten

De bovenstaande indeling kan voor een groot deel van de saneringsoplossingen worden gehanteerd. Het kan echter voorkomen dat er sprake is van een mobiele verontreiniging in de bovengrond of een immobiele verontreiniging in de ondergrond. Voor dergelijke locaties dient het bevoegd gezag zelf een pragmatische invulling te geven aan indicator It1. Een mogelijkheid is om de indeling te maken op basis van de ruimtelijke situering van de aangepakte verontreiniging: in de boven- of in de ondergrond. Bij de aanlevering van monitoringsgegevens aan het RIVM dienen deze afwijkingen te worden gemeld.

Ad. Aanpak bovengrond

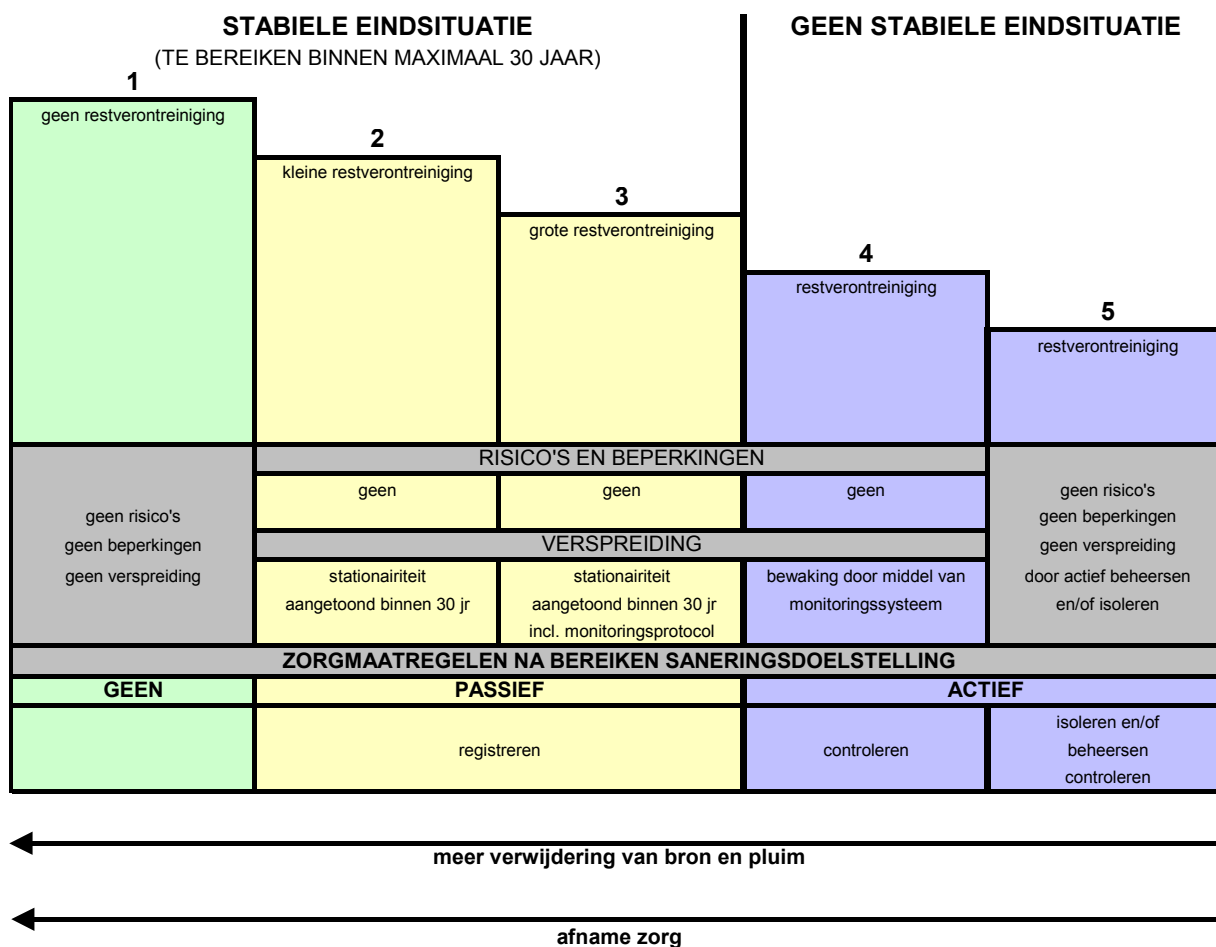
Een volledige verwijdering houdt in dat alle verontreiniging tot de streefwaarde (of vastgestelde achtergrondwaarde) is teruggesaneerd. Dit geldt zowel voor immobiele verontreinigingen (afgraven) als mobiele verontreinigingen (ontluchten/ oppompen/ afgraven) in de bovengrond. Het resultaat hiervan is dat de locatie geschikt is voor alle gebruiksfuncties. Wanneer de saneringsdoelstelling oorspronkelijk wel een volledige verwijdering betrof maar het niet gelukt is dit te behalen, wordt het feitelijke resultaat op basis van het evaluatierapport weergegeven. Wanneer bijvoorbeeld een kleine restverontreiniging onder de bebouwing is blijven zitten, betreft het eindresultaat formeel een functiegerichte sanering en dient als zodanig gemonitord te worden. Het is immers van belang te registreren welke situatie werkelijk tot stand is gebracht. Een functiegerichte sanering van de bovengrond kan op verschillende manieren tot stand komen:

- Volledig verwijderen, aanvulgrond is licht verontreinigd maar voldoet aan de BGW⁵;
- Aanbrengen leeflaag met schone grond;
- Aanbrengen leeflaag met grond die licht is verontreinigd maar voldoet aan de BGW;
- Aanbrengen verharding/ isolatie.

⁵ BGW staat voor BodemGebruiksWaarde; een functie-afhankelijke waarde die aangeeft aan welke kwaliteit de aanvulgrond in de contactzone van de bodem en in de leeflaag na de sanering moet hebben om risico's voor mens en milieu te voorkomen.

Ad. Aanpak ondergrond

Met betrekking tot de saneringsvarianten wordt aangesloten bij de 'saneringsladder' die is ontwikkeld in het kader van 'Afwegingsproces voor de aanpak van mobiele verontreinigingen in de ondergrond' (2001). De te onderscheiden varianten sluiten één op één aan bij de treden 1 t/m 5. Deze vijf treden beschrijven het saneringsdoel van de eindsituatie en niet de manier waarop dit doel wordt bereikt. De beschrijving van de eventuele risico's, beperkingen, verspreiding en zorg heeft allemaal betrekking op de situatie ná afronding van de sanering ('binnen korte tijd' tot en met 'maximaal binnen 30 jaar bereikt'). Belangrijk element dat door de variant 'stabiele eindsituatie binnen 30 jaar' wordt geïntroduceerd, is het onderscheid dat op deze manier gemaakt wordt met saneringen die op korte termijn zijn afgerond. Dit onderscheid volgt hierbij niet uit de adequaat gesaneerde locaties (indicator B2), maar uit de aanduiding van de saneringsvariant.

Figuur 4.4: Overzicht van saneringstreden voor de sanering van de ondergrond

It2 Bestemmingen van de grond

Op basis van het evaluatierapport wordt eveneens aangegeven wat de bestemming was van de grond in tonnen. Hierbij kunnen de hoeveelheden bij meer dan één bestemming worden ingevuld. In de praktijk blijkt dat een groot deel van de grond naar een reiniger gaat, die verder de bestemming bepaalt. De bestemming na de reiniger hoeft dan ook niet te worden aangegeven.

Let op: Bestemming van vrijgekomen grond heeft alleen betrekking op de grond die van de locatie wordt afgevoerd. Hergebruik binnen de locatie hoort hier niet bij.

De aan te geven bestemmingen, op te geven in tonnen vrijkomende grond zijn:

- Ongereinigd storten;
- Naar reiniger (reiniger bepaalt bestemming);
- Ongereinigd hergebruiken;
- Tijdelijke opslag.

4.2.5 Zorgplichtlocaties

Deze paragraaf beschrijft een aparte categorie van locaties, namelijk locaties die voor het omgaan met bodemverontreiniging wél van belang zijn, maar niet bij de bodemsaneringsoperatie horen. Het betreft hier de nieuw ontstane gevallen van bodemverontreiniging waarvan de meldingen op basis van de Wbb zijn binnengekomen en die vallen onder de zorgplicht van de Wbb in de zin van artikel 27 of 31 Wbb (direct en volledig saneren).

In het kader van de bodemsaneringsoperatie is het voor deze locaties alleen van belang de datum van de melding te registreren en de datum dat de verontreiniging weer ongedaan is gemaakt. In de praktijk blijkt dat niet alle nieuwe verontreinigingen direct ongedaan worden gemaakt, zodat een voorraad te saneren 'nieuwe gevallen' ontstaat.

Indicatorenlijst	Gegevens
Zorgplicht	
Z1.1 Bij het bevoegd gezag in jaar i binnengekomen meldingen van nieuw ontstane gevallen van bodemverontreiniging en resterende nieuw ontstane gevallen t/m jaar i.	a) aantal meldingen van nieuwe gevallen b) aantal resterende nieuw ontstane gevallen, die niet ongedaan zijn gemaakt
Z1.2 Nieuw ontstane gevallen waar de bodemverontreiniging naar oordeel van het bevoegd gezag zo veel mogelijk ongedaan is gemaakt in jaar i.	a) aantal

Z1.1 Nieuw ontstane gevallen

Nieuw gevallen van bodemverontreiniging zijn geheel of gedeeltelijk ontstaan vanaf 1 januari 1987 (Wbb art. 27 en 30). Het gaat hierbij om elke verontreiniging die nieuw is ontstaan, ongeacht omvang en concentratie (de criteria voor ernst).

De Wbb geeft aan dat nieuwe verontreinigingen bij GS (= bevoegde overheden) gemeld moeten worden (art 27). Voor nieuwe verontreinigingen buiten inrichtingen is dat vrij eenduidig. Voor nieuwe verontreinigingen binnen inrichtingen is de situatie minder eenduidig. De inrichtingen moeten dit melden bij hun (Wm)-vergunningverlener. Vrijwel altijd is dat de gemeente, echter in sommige gevallen is dat een bevoegd gezag Wbb. Indien de gemeente de Wm-vergunningverlener is, dient de gemeente de nieuwe verontreiniging door te melden aan het bevoegd gezag Wbb.

Z1.2 Ongedaan maken van nieuw ontstane gevallen

Ook het ongedaan maken van de nieuwe verontreinigingen dient te worden gemeld bij het bevoegd gezag en geregistreerd. Hierbij wordt de term gehanteerd dat de verontreiniging naar oordeel van het bevoegd gezag zo veel mogelijk ongedaan is gemaakt. Dit houdt in dat alle maatregelen die redelijkerwijs kunnen worden geveerd, teneinde de bodem te saneren of de aantasting en de directe gevolgen daarvan te beperken en zoveel mogelijk ongedaan te maken (zie art. 13 Wbb), zijn genomen. Het bevoegd gezag beoordeelt hierbij eveneens of eventuele restverontreinigingen die in de praktijk niet of zeer moeilijk ongedaan kunnen worden gemaakt acceptabel zijn. Pas na goedkeuring door het bevoegd gezag wordt de zorgplichtlocatie geteld als 'ongedaan gemaakt'.

Let op: In de praktijk blijkt dat de van nieuw ontstane gevallen meestal wél worden geregistreerd (indicator Z1.1) maar dat het ongedaan maken van deze verontreinigingen vaak níét wordt geregistreerd (indicator Z1.2). Bevoegde gezagen dienen hierop bedacht te zijn en er zorg voor te dragen dat de lijst met nieuwe verontreinigingen niet groter wordt als gevolg van administratieve onzorgvuldigheden.

4.3 Inzet van middelen

Jaarlijks wordt het bedrag dat door de verschillende partijen aan de bodemsaneringsoperatie is uitgegeven, gerapporteerd, zodat inzicht kan ontstaan in de verhouding van de bijdrage van de verschillende partijen. Onder uitgaven worden alle onderzoeksuitgaven (HO, OO, NO, BIO's), saneringsuitgaven, kosten voor nazorg en het inzetten van juridische en financiële instrumenten verstaan.

Indicatorenlijst	Gegevens
Inzet van middelen (operationalisering)	
O2	De totale uitgaven aan bodemsanering in jaar i, die bij elkaar gebracht zijn door de verschillende partijen, met een uitsplitsing naar de totale uitgaven uit het Wbb-budget, het ISV-bodem-budget en derden.

O2 Totale uitgaven

Indicator O2 heeft betrekking op het totale bedrag (in Euro) dat door alle partijen in Nederland in een jaar wordt uitgegeven ten behoeve van de bodemsaneringsoperatie. De kosten worden uitgesplitst over de financierende partijen: Wbb, ISV en SEB. De indicator is bedoeld om te kijken of er ten opzichte van 1987 meer wordt geïnvesteerd in bodemsanering en door wie. Voor het invullen van de indicator O2 dienen de totale uitgaven in jaar i (onderzoek, sanering, nazorg) per partij, die zijn gedaan ten behoeve van zowel nog lopende als in jaar i afgeronde projecten, te worden bepaald. Hierbij worden apparaatskosten uit het provincie- en gemeentefonds niet meegeteld. Dit geldt ook voor de apparaatskosten die rechtstreekse gemeenten, die bevoegd gezag Wbb zijn geworden, ontvangen in het kader van de Wbb.

De jaarlijkse kosten in het kader van de Wbb en ISV kunnen op basis van de budgetten en uitgaven relatief gemakkelijk worden bepaald. Met betrekking tot de kosten voor derden ligt dit anders. Het is onmogelijk de kosten van een 'jaarschijf' te bepalen, omdat de kosten (als het bevoegd gezag deze al onder ogen krijgt) gebaseerd zullen zijn op de afgeronde saneringen, die een langere looptijd dan een jaar kunnen hebben gehad. Uitgangspunt is echter dat hierbij wel compensatie zal optreden en er nu eenmaal geen betere oplossing voorhanden is om de individuele kosten van afgeronde saneringen van derden bij elkaar op te tellen.

Om de werkelijke kosten van derden te kunnen achterhalen, zal het bevoegd gezag deze kosten bij het evaluatierapport moeten opvragen. Aangezien er geen juridische gronden zijn om dit af te dwingen (tenzij er sprake is van een subsidie, zoals bij de toepassing van de Bedrijvenregeling), wordt er vanuit gegaan dat dit slechts voor een deel van de locaties lukt. Voor de overige kosten kunnen de beoordelende projectleiders van het bevoegd gezag een inschatting maken. Hierbij kan een onderscheid worden gemaakt in onderzoeks- en saneringskosten (beide geven input aan deze indicator). Wanneer gebruik wordt gemaakt van geschatte kosten, moet worden aangegeven welk deel van de kosten op schattingen en welk deel op werkelijke kosten berust.

Aangezien er steeds meer sprake is van gemengde financiering, zijn de totale kosten per jaar per partij niet gelijk aan het aantal locaties waarvoor deze partij initiatiefnemer is vermenigvuldigd met de kosten voor die locatie. Tellingen van aantallen uitgevoerde onderzoeken en saneringen worden wel uitgevoerd op basis van de initiatiefnemer. De totale kosten per partij hoeven dus niet rechtvaardig te zijn met deze aantallen.

4.4 Inzet van financiële en juridische instrumenten

De juridische en financiële instrumenten kunnen een hulpmiddel vormen bij de stimulering van de bodemsaneringsoperatie. Ten behoeve van de Monitoring wordt geteld hoe vaak een instrument wordt ingezet. Het betreft hier procedures die in het betreffende jaar voor het eerst in gang zijn gezet. In onderstaande tabel worden de verschillende instrumenten met bijbehorende gegevens benoemd.

Indicatorenlijst		Gegevens
lj1	Het aantal malen dat een bepaald juridisch instrument in het kader van de saneringsregeling Wbb wordt ingezet in jaar i.	a) aantal, onderverdeeld in: - kostenverhaal; - bevel of afkoop van bevel tot onderzoek, tijdelijke beveiligingsmaatregelen of sanering.
lf1	Het aantal malen dat een bepaald financieel instrument in het kader van de saneringsregeling Wbb wordt ingezet in jaar i.	a) aantal, onderverdeeld in: - cofinanciering / medefinanciering; - draagkrachtregelingen.
lf2	De hoeveelheid geld die met de verschillende juridische/ financiële instrumenten in het kader van de saneringsregeling Wbb in jaar i gemoeid is in relatie tot de inzet van geld door derden in dit kader.	a) hoeveelheid geld, onderverdeeld naar: - kostenverhaal; - afkoopregeling; - cofinanciering / medefinanciering, en onderverdeeld naar Wbb-budget-geld, ISV-budget-geld en inzet van geld door derden

lj1 Juridisch instrument

Met betrekking tot juridische instrumenten wordt onderscheid gemaakt in:

1. Kostenverhaal;
2. Afkoop van bevel of het geven van een bevel tot:
 - Onderzoek;
 - Tijdelijke beveiligingsmaatregelen;
 - Sanering.

Ad. Kostenverhaal

Het instrument 'kostenverhaal' is op dit moment nog de bevoegdheid van de Minister. In principe wordt het kostenverhaal dan ook door het Ministerie van VROM uitgevoerd en monitort VROM de inzet van dit instrument zelf. Een uitzondering hierop vormen de gevallen waar art.75 lid 4 van de Wbb van toepassing is en de provincie of gemeente tot kostenverhaal kan overgaan.

Kostenverhaalsacties worden als volgt geteld:

- Kostenverhaalacties die de bevoegde bezagen uitvoeren, rapporteren ze zelf. De bevoegde gezagen geven in de monitoringsrapportage aan dat na uitvoering van het onderzoek en/ of sanering (een deel) van de gemaakte kosten op een derde moet worden verhaald;
- Kostenverhaalacties door VROM: de huidige voorraad aan kostenverhaalsacties wordt niet meer meegeteld. Nieuwe kostenverhaalzaken die binnenkomen bij VROM wel. Dit betekent dat voor dit stukje van de monitoringsrapportage VROM gegevens aanlevert aan het RIVM over het aantal zaken waarvoor in een jaar de kostenverhaalsprocedure is gestart door VROM.

Ad. Afkoop van bevel of het geven van een bevel

Het bevoegd gezag is de partij die een bevel kan uitvaardigen. In de begrippenlijst van bijlage 1 is de definitie van 'afkoop van bevel' opgenomen.

If1 Financieel instrument

Met betrekking tot financiële instrumenten wordt onderscheid gemaakt in:

- Cofinanciering/ medefinanciering;
- Draagkrachtregelingen.

Wanneer in jaar i de afspraken over de inzet van een financieel instrument zijn vastgelegd, wordt dit instrument voor de monitoring over jaar i meegeteld.

If2 Kosten en opbrengsten van de instrumenten

Indicator If2 geeft zicht op de hoeveelheid geld die met de verschillende (juridisch) financiële instrumenten in het kader van de saneringsregeling Wbb in jaar i gemoeid is in relatie tot de inzet van geld door derden in dit kader. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in de volgende instrumenten:

- Kostenverhaal;
- Afkoopregeling (afkoop van bevel);
- Cofinanciering/ medefinanciering.

Met de hoeveelheid geld die gemoeid is met de verschillende instrumenten wordt de opbrengst (geld dat wordt ingezet door derden) van deze instrumenten bedoeld in relatie tot het geld dat is ingezet vanuit de saneringsregeling Wbb of vanuit het ISV-budget (bij cofinanciering).

Met derden in dit kader worden alle rechtspersonen bedoeld die niet uit hoofde van het budgethouderschap Wbb en/ of ISV ten laste van deze budgetten geld inzetten ten behoeve van de sanering, maar bijvoorbeeld als bedrijf (convenantpartij) of particulier. Hieronder kan ook bijvoorbeeld de budgethouder worden gerekend, wanneer deze uit eigen middelen een bijdrage levert aan de sanering.

Let op: De drempelbijdrage wordt niet beschouwd als een vorm van cofinanciering en wordt niet als zodanig opgevoerd.

Katern 4.1: Locatiedefinitie

Locaties: een eenheid om werkvoorraad en inspanning te tellen.

De voortgang van de bodemsaneringsoperatie wordt uitgedrukt in aantallen locaties in combinatie met oppervlakte of volume en kosten. Oppervlakte/ volume en kosten zijn relatief gemakkelijk te definiëren en vergelijkbaar te maken. Het begrip locatie blijkt zonder duidelijke uitleg en afspraken moeilijk eenduidig te maken omdat er in de praktijk verschillende typen locaties zijn. In paragraaf 4.2.1 is reeds de definitie gegeven van het begrip 'locatie' zoals in Monitoring wordt gehanteerd. Hieronder wordt uitgebreid ingegaan op (de achtergronden van) dit begrip teneinde de interpretatie ervan te vergemakkelijken.

In de communicatie over werkvoorraad, Landsdekkend Beeld en bodeminformatie over een bepaald 'stuk grond' is het noodzakelijk uiteindelijk één terminologie te hanteren. Voor de monitoringsoperatie is het relevant eenduidig af te spreken welke eenheden een bevoegd gezag moet tellen om in de rapportages verantwoording af te leggen. Het vinden van één terminologie om te kunnen rapporteren, spitst zich toe op de communicatie rond 'de werkvoorraad bodemsanering' ((potentieel) ernstig verontreinigde te onderzoeken en te saneren locaties). De eenheden werk die nog moeten worden uitgevoerd, moeten zo goed mogelijk vergelijkbaar zijn met de eenheden werk die al zijn uitgevoerd, zodat deze eenheden gemakkelijk tegen elkaar kunnen worden weggestreept. De resterende hoeveelheid werk drukken we dan uit in 'aantallen' locaties, waarbij we ook oppervlakte en kosten willen weten.

Bij de monitoringsoperatie gaat het dan ook om het in beeld brengen van:

- De **inspanning**, die bestaat uit de fasen die locaties doorlopen van onderzoek naar sanering. De stappen die de locaties maken worden elk jaar geteld. Om zuivere tellingen te kunnen uitvoeren zijn de locaties 'eenheden van aanpak' die in hun geheel een stap in het traject maken (van de ene fase naar de volgende fase). Uit de plaats in het traject moet inzichtelijk worden wat voor werk er nog als vervolg moet worden gedaan of dat het werk geheel klaar is;
- De **werkvoorraad**, welke bestaat uit alle locaties die nog één of meerdere vervolgstappen in het bodemsaneringstraject moeten maken. Het is belangrijk om te voorkomen dat locaties, die nog onvoldoende zijn aangepakt, buiten beeld raken. Om de werkvoorraad hanteerbaar te maken is deze ingedeeld in de verschillende fasen in het onderzoeks- en saneringstraject, waarin de locaties eenduidig moeten kunnen worden ingedeeld op basis van de stappen die ze al doorlopen hebben.

In afstemming met de diverse bodeminformatiseringstrajecten (GLOBIS, Landsdekkend Beeld) is vastgesteld welke afspraken nodig zijn met betrekking tot de manier waarop de uit te wisselen eenheden worden vastgelegd:

- Bij de uitwisseling van gegevens kan een aantal verschillende eenheden worden uitgewisseld. Er is vastgesteld dat deze tot de kleinste eenheid moeten zijn teruggebracht en eenduidig moeten zijn gedefinieerd;
- Om te kunnen communiceren en rapporteren, moeten afspraken worden gemaakt over de te tellen eenheden of de bij deze telling te bundelen eenheden.

Vastgesteld is dat de volgende logische **kleinste eenheden** kunnen worden gedefinieerd (zie ook paragraaf 4.2.1.):

- Punt- of lijnbron, waar nog geen bodemonderzoek is uitgevoerd. Dit kan een adres zijn, een punt, een lijn (slootdemping) of een vlak (stortplaats uit luchtfoto-interpretatie);
- Contour die het (onderzoeks)gebied weergeeft waar de conclusie van het onderzoek betrekking op heeft (bijvoorbeeld het bedrijventerrein dat is onderzocht);
- Contour van de verontreiniging (Interventiewaardecontour ofwel I-contour);
- Contour van de sanering (dit is dat deel van de I-contour die is opgelost met de sanering, ongeacht de gekozen saneringsvariant).

Het inzicht in al deze eenheden is nodig om uiteindelijk een volledig beeld van de totale werkvoorraad te krijgen. Hiervoor moeten bijvoorbeeld alle puntbronnen worden afgestreept, die al zijn onderzocht en zonodig gesaneerd teneinde dubbeltellingen te voorkomen. De relatie tussen de puntbronnen en overige contouren moet dus duidelijk zijn. Daarnaast is ook een beeld nodig van de I-contour waarvoor nog geen saneringsoplossing is gevonden. Uitwisseling van deze kleinste eenheden is dus noodzakelijk voor het onderdeel werkvoorraad van het Landsdekkend Beeld.

Voor de rapportage hierover zijn vervolgens afspraken nodig over de eenheden die worden geteld: **locaties**. De locatiedefinitie moet aan de ene kant praktisch toepasbaar zijn en aan andere kant er voor zorgen dat bovenstaande aspecten meetbaar zijn.

Bij deze manier van communiceren over locaties, zal het altijd gaan om een **eenheid van aanpak** die een **aggregatieniveau** is van de hierboven beschreven eenheden. De pragmatische insteek 'eenheid van aanpak' leidt tot de volgende locatiedefinitie, zoals reeds gegeven is in paragraaf 4.1.1.:

*Een **locatie** is een eenheid (of een aggregatie van kleinste eenheden) met een vermoede of bewezen verontreiniging van de bodem, die als één geheel wordt aangepakt.*

In bovenstaande alinea is het begrip 'eenheid van aanpak' geïntroduceerd in de definitie van 'een locatie'. Samenvattend zijn de belangrijkste redenen voor het gebruik van deze definitie:

- Bodemonderzoeks- en saneringsprojecten zijn in het algemeen gerelateerd aan de 'eenheid van aanpak';
- De 'eenheid van aanpak' is in het algemeen het object waarover in een informatiesysteem de gegevens worden geregistreerd;
- Door het hanteren van de 'eenheid van aanpak' is het mogelijk eenduidige tellingen uit te voeren, aangezien het te tellen object zich maar in één fase kan bevinden (niet voor een deel nog verdacht en voor een ander deel al onderzocht).

Locaties versus gevallen

Bovenstaande redenen geven eveneens een verklaring voor het feit dat bij Monitoring **geen gevallen** maar **locaties** worden geteld. De grens van een locatie valt meestal niet samen met de grens van een geval van verontreiniging. Een geval van bodemverontreiniging kan zich bijvoorbeeld over verschillende locaties uitstrekken waarbij het geval per locatie afzonderlijk wordt aangepakt, bijvoorbeeld door verschillende partijen. Eén locatie kan ook verschillende gevallen bevatten, indien dit bijvoorbeeld kleine verontreinigingen binnen een gebied zijn die als één geheel worden onderzocht of gesaneerd. Er is geconstateerd dat in de praktijk het geval veelal niet bepalend is voor de eenheid van aanpak. Om die reden is het lastig om het geval zelf als object te beschouwen en eenduidig in te delen. Het blijft echter wel zo dat in juridische zin (Wbb) beschikkingen op gevallen worden verleend. Vanwege het bovenstaande wordt bij de indicator B1.4 gesproken van 'een beschikking op één of meer gevallen van ernstige bodemverontreiniging'. Tevens kan het voorkomen dat op één locatie méér dan één beschikking rust (bijvoorbeeld een locatie die geheel is onderzocht (eenheid van aanpak) en vervolgens eerst voor een deel wordt gesaneerd (beschikking: goedkeuring saneringsplan 'deel I') en waar een paar jaar later een plan wordt gemaakt het tweede deel te saneren (beschikking goedkeuring saneringsplan 'deel II'). In dit geval wordt de locatie, nadat de sanering van deel I voltooid en goedgekeurd is, ingedeeld bij indicator B2. Deze locatie zal dan bij indicator B2 vallen onder het type 'gefaseerde sanering', aangezien er reeds een beschikking ligt voor de sanering van deel II (er is namelijk een 'vervolgplan', zie ook de uitleg bij indicator B2). Beschikkingen kunnen dus de status van de locatie bepalen, terwijl deze niet één op één de basis voor de tellingen vormen.

Het hanteren van de locatiedefinitie in de praktijk

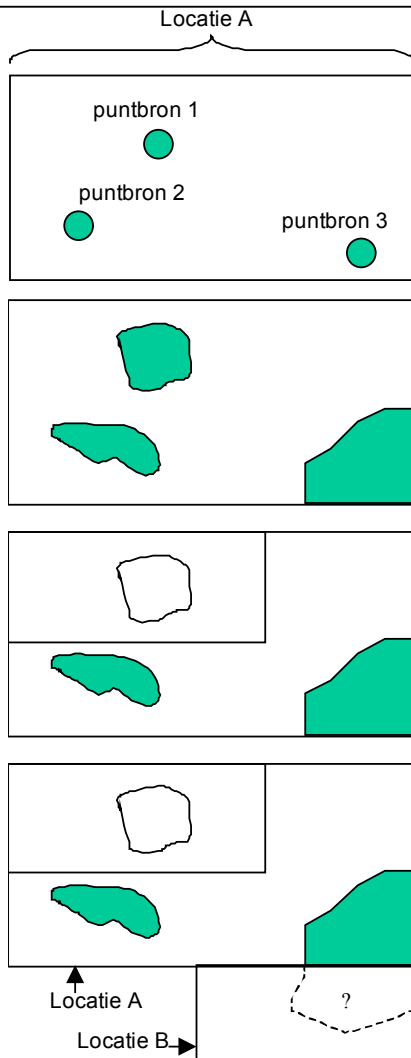
In de praktijk zal actie door **één initiatiefnemer of financier** in eerste instantie leidend zijn voor de aanpak. Voorbeelden zijn:

- Een projectontwikkelaar die een strook grond gaat ontwikkelen en daarin alles aan onderzoek en sanering meeneemt;
- Een provincie die in Wbb-kader een verdachte bron onderzoekt en zonodig saneert;
- Een derde partij die in het kader van een bouwvergunning een (deel)sanering uitvoert.

In deze situaties zal het onderzoeksgebied (waarbinnen mogelijk verschillende bronnen liggen), dat onderwerp is van de aanpak, **de locatie** betreffen. Dit zullen de meest gangbare locaties zijn die binnen komen bij het bevoegd gezag en als zodanig worden geregistreerd.

Hierboven is de situatie beschreven van 'eenheden van aanpak', die voor het eerst als **locaties** bekend worden bij het bevoegd gezag. Wanneer een dergelijke locatie binnenkomt, is het ten eerste van belang altijd te beoordelen of hiermee een stukje van de werkvoorraad dat al bekend is, kan worden weggestreept. Dit geldt voor het gehele traject van het in beeld brengen van de nog relevante eenheden voor de werkvoorraad. Hiervoor is het nodig alle informatie die al aanwezig is over bodemverontreiniging in verschillende bestanden en dossiers zo logisch mogelijk terug te brengen naar de kleinste eenheden.

Bij de bundeling van eenheden tot locaties blijft steeds de *eenheid van aanpak* het leidende principe. De geschiedenis van de aanpak kan daarom mede bepalend zijn voor welk 'stuk grond' aangeduid wordt met 'de locatie'. Het blijft echter ook belangrijk om pragmatisch met de locatiedefinitie om te gaan. Wanneer bijvoorbeeld na jarenlange inactiviteit na een eerste onderzoek, volledig nieuwe eenheden van aanpak ontstaan, kan worden overwogen hier nieuwe locaties van te maken, zolang hierdoor geen stukjes werkvoorraad buiten beeld raken. In de figuren hieronder en op de volgende bladzijde worden een aantal voorbeelden gegeven van het hanteren van de locatiedefinitie in de praktijk.

Locatie A = locatie met 3 gevallen van verontreiniging (3 puntbronnen)

Onderzoek van alle puntbronnen in 1 keer, aangezien het gebied in 1 keer wordt ontwikkeld.

Locatie A = locatie met 3 I-contouren

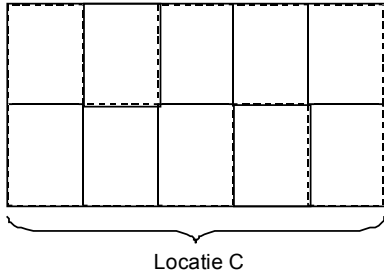
Na het NO zijn de contouren van de verontreinigingen bekend. Vanwege de gefaseerde planontwikkeling, gaat men eerst 1 vlek saneren. Over een aantal jaren zullen de andere vlekken volgen. (Nadat de eerste vlek gesaneerd is en goedgekeurd, valt deze onder het type Gefaseerde sanering bij indicator B2.)

Locatie A = locatie met 1 deelsanering en 2 I-contouren

Deelsanering op het gearceerde gedeelte, waarvan de contour wordt geregistreerd. Het blijft 1 locatie, waarbij 1 deelsanering wordt uitgevoerd. (Nadat deze deelsanering is uitgevoerd en goedgekeurd, valt deze onder het type Deelsanering bij indicator B2, mits er nog geen vervolgplannen zijn voor de andere verontreinigingen op de locatie.)

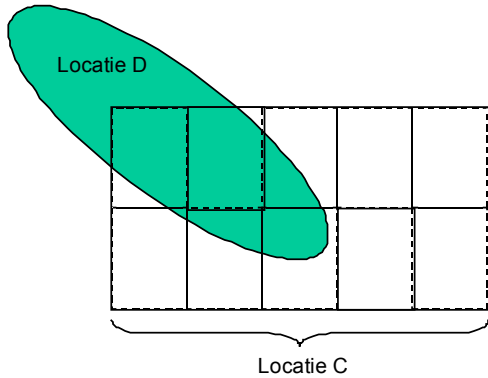
Locatie A = zelfde locatieomschrijving als figuur hierboven + locatie B = (grensoverschrijdende) verontreiniging met onderzoek in ander kader dan dezelfde verontreiniging op locatie A

Deze nieuwe locatie (B) wordt niet gebundeld met locatie A tot 1 locatie, omdat dit een andere manier van aanpak betreft.

Locatie C = locatie met tien percelen waarvan 2 met een deelsanering

In deze wijk heeft een OO plaatsgevonden. Conclusie: mogelijk ernstig verontreinigde ophooglaag, vervolgonderzoek nodig. Twee eigenaren leggen (ivm vergunning voor bouw van een serre) een een leeflaag aan op hun perceel die voldoet aan de BGW. Na goedkeuring valt deze locatie onder het type Deelsanering van indicator B2. (geen vervolgplannen voor rest van de deellocaties).

Locatie C = locatie zoals in het vorige voorbeeld, locatie D = locatie met een grondwaterverontreiniging

De diepe grondwaterverontreiniging (locatie D) wordt door de veroorzaker in 30 jaar tot de gewenste stabiele eindsituatie gesaneerd (andere eenheid van aanpak). Er is hier sprake van twee locaties die toevallig verticaal boven elkaar liggen.

5. Jaarlijkse rapportage

5.1 Inleiding

Het bevoegd gezag ondersteunt de planning en sturing van de Bodemsaneringsoperatie door bij te dragen aan het landelijk overzicht van de voortgang van deze operatie. Daartoe levert het bevoegd gezag Wbb jaarlijks zijn monitoringsgegevens aan bij het RIVM. Via de Werkgroep Monitoring, het VIVO en het ministerie van VROM wordt er vervolgens een gebundelde landelijke monitoringsrapportage naar de Tweede en Eerste Kamer gezonden. Daarnaast legt het bevoegd gezag Wbb verantwoording af aan de Tweede en Eerste Kamer en aan de eigen bestuurders en volksvertegenwoordigers. Dit gebeurt middels een individuele voortgangsrapportage per bevoegd gezag, die jaarlijks aan VROM wordt aangeboden.

Om het opstellen van een goede landelijke monitoringsrapportage mogelijk te maken, dienen de gegevens in een afgesproken format aangeleverd te worden bij het RIVM. Dit kan met behulp van de GLOBIS-monitoringstool of middels een spreadsheet die is aangeleverd door het RIVM. Hierin worden de eindresultaten van de monitoring voor het betreffende jaar in geaggregeerde vorm weergegeven, met als ondersteuning daarvan de monitoringsgegevens op locatieniveau.

Voor de landelijke monitoringsrapportage leveren de bevoegde gezagen de gegevens digitaal aan, bij het RIVM. Dit gebeurt in de eerste weken van januari. Vervolgens vindt er een evaluatie plaats van het afgelopen jaar, wat weer tot nieuwe afspraken voor het volgende jaar kan leiden. Voor het tijdspad en de mijlpalen in dit proces, wordt verwezen naar hoofdstuk 1 (paragraaf 1.2).

In paragraaf 5.2 wordt ingegaan op de wijze van gegevensaanlevering door de bevoegde gezagen aan het RIVM. Vervolgens wordt in paragraaf 5.3 ingegaan op de verwerking van deze gegevens door het RIVM tot een landelijke monitoringsrapportage, die verstuurd wordt naar het Ministerie van VROM. In paragraaf 5.4 wordt apart een toelichting gegeven op de inhoud van de individuele voortgangsrapportage die de bevoegde gezagen aan VROM moeten aanleveren. Tot slot wordt in paragraaf 5.5 nog aangegeven op welke overige manieren de gegevens kunnen worden gebruikt.

5.2 Gegevensaanlevering

Met behulp van GLOBIS of met behulp van een spreadsheet leveren de bevoegde gezagen Wbb de monitoringsgegevens op twee manieren aan bij het RIVM:

1. Als totaaloverzicht in geaggregeerde vorm conform de indicatorenlijst in bijlage 1 (dit overzicht van aan te leveren gegevens is eveneens opgenomen in bijlage 8 van de ministeriële 'Regeling financiële bepalingen bodemsanering');
2. Als dataset, op locatieniveau (geanomiseerd).

Met het totaaloverzicht heeft het bevoegd gezag een garantie dat dit de juiste totaalcijfers betreffen. Het bevoegd gezag is zelf verantwoordelijk voor de juistheid van de gegevens over zijn gebied. Een accountantsverklaring is hierbij echter niet vereist. De dataset ondersteunt de cijfers en maakt het mogelijk verdere uitsplitsingen door het RIVM te maken.

Rechtstreekse gemeenten die niet het gehele jaar als bevoegd gezag Wbb functioneren dienen afspraken te maken met de betreffende provincie over de periode waarover eenieder rapporteert zodat geen dubbeltellingen of omissies voorkomen.

Voor de bevoegde gezagen Wbb is het lastig om gegevens over ISV-onderzoeken en –saneringen te onderscheiden van SEB. Duidelijke afspraken met ISV-programmageeenten over aanlevering van de relevante jaarlijkse ISV-monitoringsgegevens of een aanpassing van het meldingsformulier (waarbij ISV-informatie gevraagd wordt) kunnen uitkomst bieden.

5.3 Gegevensverwerking en opstellen monitoringsrapportage

De gegevensverwerking en het opstellen van de landelijke monitoringsrapportage door het RIVM verloopt als volgt:

1. Het RIVM beheert de ontvangen gegevens, toelichtingen en aanvullingen voor gebruik bij het maken van tijdreeksen in latere monitoringsrapportages;
2. Het RIVM aggregereert de gegevens tot een landelijke rapportage van figuren en tabellen voor alle indicatoren en de meest relevante toelichtingen. Het eerste concept verschijnt begin februari;
3. De werkgroep levert commentaar op dit concept en maakt een selectie van figuren voor de concept-rapportage voor de Tweede Kamer. Tevens stelt een subcommissie van de werkgroep in overleg met het RIVM de tekst voor het conceptrapport aan de Tweede Kamer op;
4. Het conceptrapport wordt achtereenvolgens door de voltallige Werkgroep, het VIVO en door de Minister van VROM voorzien van commentaar en bijgesteld waarna tot slot het rapport door de Minister wordt vastgesteld;
5. Dit rapport wordt aan de Tweede en Eerste Kamer aangeboden vóór de derde woensdag in mei. De hoofden bodemsanering, contactpersonen Monitoring, de leden van de Werkgroep en het VIVO ontvangen daarvan een afschrift.

5.4 Opstellen van de voortgangsrapportage

Bij het opstellen van de individuele voortgangsrapportage door het bevoegd gezag Wbb kan de landelijke monitoringsrapportage als voorbeeld worden gebruikt (zie bijlage 9 van de Ministeriële Regeling Financiële bepalingen Bodemsanering'). De voortgangsrapportage heeft met ingang van het jaar 2000 de rapportage oude stijl ('het technisch inhoudelijk jaarverslag') vervangen en bevat:

- De geaggregeerde gegevens die aan het RIVM zijn aangeleverd (bijlage 1);
- Vergelijkbare figuren en toelichtende teksten die zijn gebruikt in de landelijke monitoringsrapportage;
- De belangrijkste beleidsmatige beslissingen en knelpunten;
- Een aanduiding van de bodemsaneringsprojecten die volgens het bevoegd gezag als bijzonder of complex zijn aan te duiden en waarover het bevoegd gezag met VROM zou willen overleggen;
- Het uitputtingspercentage van de middelen die in Wbb- en/ of ISV-kader zijn verstrekt.

De voortgangsrapportage dient uiterlijk 1 mei te zijn ingediend bij het Ministerie van VROM. De voortgangsrapportages kunnen als basis worden gebruikt voor het opstellen van de prestatieverantwoording, waarin de afgesproken prestaties ten opzichte van het meerjarenprogramma worden besproken.

5.5 Overig gebruik van gegevens

De dataset van Monitoring is de bron voor meerdere rapportages:

- Op basis van de monitoringgegevens worden drie CCO-indicatoren ingevuld (Commissie Coördinatie Overheidsmonitoring).
- Voor de IPO-jaarrapportage 'Milieu, Water en Natuur' worden de figuren van de Landelijke monitoringsrapportage opgesplitst naar provincies (exclusief vier grote steden en de overige rechtstreekse gemeenten die bevoegd gezag zijn) en aangeleverd aan IPO. Het IPO zelf draagt zorg voor de terugkoppeling van deze gegevens naar de provincies.
- De bevoegde gezagen kunnen naar eigen inzicht de gegevens gebruiken voor interne (management) rapportages.

6. Inhaalslag

6.1 Doelstelling

Sinds 2000 worden er gegevens verzameld in het kader van het jaarlijks in beeld brengen van de voortgang en de inspanning (Monitoring). Om echter een goed beeld te krijgen van de totale werkvoorraad (van nog (verder) te onderzoeken en te saneren (ernstig verontreinigde) locaties) moet ook gekeken worden naar de periode vóór de invoering van Monitoring, dus wat er vóór 2000 is gebeurd. Hiervoor is er, naast acties die nu in het kader van het Landsdekkend Beeld in gang worden gezet, een inhaalslag voorzien die als onderdeel van de totale werkvoorraad per 1 januari 2004 gereed moet zijn.

Dit hoofdstuk richt zich met name op het verder uitwerken van deze inhaalslag. In paragraaf 6.4 zal ingegaan worden op de overlap van de inhaalslag en het Landsdekkend Beeld.

Doel inhaalslag

De inhaalslag heeft tot doel eenmalig de werkvoorraad vast te stellen van nog (verder) te onderzoeken en te saneren (ernstig verontreinigde) locaties. De inhaalslag heeft dan ook alleen betrekking op het doornemen van de gegevens uit het verleden die nog van betekenis zijn voor de werkvoorraad. Deze komen in de monitoringsset terug als de eenmalige beleidsmatige indicatoren. Voor de M-, O- en I-indicatoren worden geen gegevens met terugwerkende kracht verzameld.

Wie voert inhaalslag uit?

In principe moet de inhaalslag worden uitgevoerd door alle organisaties die voor het jaar 2000 al bevoegd gezag Wbb waren en/ of die gegevens en archieven beheren met locaties waar voor 2000 al onderzoek en sanering is uitgevoerd in het kader van de Wbb. In onderling overleg tussen provincies en rechtstreekse gemeenten is het echter mogelijk dat naast de afspraken over de overdracht van taken ook afspraken worden gemaakt over de overdracht van de inhaalslag.

De handreiking voor de inhaalslag zoals onderstaand is uitgewerkt, is vooral gericht op het definiëren van het minimale kwaliteitsniveau waarmee uiteindelijk informatie beschikbaar moet komen en niet op het proces van gegevensverzameling zelf. Dit proces zal per bevoegd gezag verder moeten worden uitgewerkt afhankelijk van de specifieke uitgangssituatie en eigen wensen.

Planning inhaalslag

Het is noodzakelijk dat de totale werkvoorraad, inclusief inhaalslag, per 1 januari 2004 bekend is (zie Circulaire Landsdekkend Beeld). De werkvoorraad die op dat moment per bevoegd gezag bekend is, dient als basis voor de verdeelsleutel van de toekenning van middelen aan de budgethouders Wbb en ISV per 1 januari 2005.

6.2 Algemene systematiek

Het vertrekpunt voor de inhaalslag vormt het verzamelen van gegevens zoals omschreven bij de set aan indicatoren B1.2 t/m B1.5 (zie paragraaf 4.2.2 en 4.2.3) en indicator B2 (zie paragraaf 4.2.4). Deze indicatoren zijn gebaseerd op de huidige wet- en regelgeving en het informatieniveau zoals je dat nu mag verwachten bij een bepaalde onderzoeksfase. Er zullen echter oude onderzoeken zijn waarbij de conclusies zich niet direct laten vertalen naar de begrippen zoals deze in dit handboek zijn omschreven. Een goed voorbeeld hiervan zijn onderzoeken waarin de analyseresultaten zijn getoetst aan de A-, B- en C-waarden. Hieronder is op hoofdlijnen aangegeven hoe moet worden gehandeld bij het vertalen van beschikbare bodemkwaliteitsinformatie naar de huidige indicatoren.

Afweging jaartallen en type locatie

Gezien de wijzigingen in wet- en regelgeving ligt een opsplitsing in uitvoering van de inhaalslag voor locaties van vóór en ná 1995 voor de hand. Vanaf medio 1994 is er getoetst aan de S-, T- en I-waarden en sinds 1995 is er bij sanering van een ernstige geval een goedgekeurd saneringsplan nodig waar een beschikking omtrent ernst en urgentie aan ten grondslag ligt. Sinds 1997 wordt daar ook een tijdstipbepaling aan toegevoegd. Vóór 1995 zijn geen beschikkingen over bodemsaneringen genomen. Wel zijn er in sommige gevallen conclusiebrieven opgesteld. De juridische status van deze brieven in relatie tot de huidige regelgeving is onduidelijk. Op basis van het bovenstaande is afgesproken om bij de inhaalslag voor locaties waarvan de meest recente gegevens (of meest recente herbeoordeling of besluit) dateren van vóór 1995, een aparte werkwijze te hanteren:

■ SEB en WBB locaties van 1995 - 2000

Voor de locaties vanaf 1995 mag men aannemen dat in een dossier (bij het bevoegd gezag) ook de laatste stand van zaken bekend is. Hoewel in de periode van '95-'99 vaak nog geen I-contouren zijn geregistreerd, moet het relatief eenvoudig zijn deze af te leiden uit de dossiers. Afgesproken is dat voor locaties waarvan de laatste gegevens van na 1995 dateren bij de inhaalslag dezelfde gegevens zullen worden verzameld als bij de jaarlijkse monitoring zoals beschreven in hoofdstuk 4, met uitzondering van de M-, O- en I-indicatoren.

■ SEB en WBB locaties van vóór 1995

De gegevens van de locaties van voor 1995 zijn vaak minder volledig. Ze zijn getoetst aan ABC-waarden, er werden nog geen beschikkingen genomen en het indienen van een saneringsplan was niet verplicht. Dit betekent dat het, met name voor SEB locaties, de vraag is of de laatste stand van zaken wel bekend is. Er kan bijvoorbeeld een sanering uitgevoerd zijn zonder dat het bevoegd gezag daarvan in kennis is gesteld. Voor de betrouwbaarheid van onderzoeksgegevens wordt, afhankelijk van wat er in de tussentijd gebeurd is, vaak een maximale termijn van 5 jaar aangehouden. Het willen registreren van bijvoorbeeld een I-contour van een dergelijke locatie zou vooraf moeten worden gegaan door het hertoetsen van analyseresultaten. Het lijkt niet zinvol om dit te doen voor locaties waarvan onduidelijk is wat de huidige status is. Voor Wbb locaties mag aangenomen worden dat het dossier wel de laatste stand van zaken aangeeft. Voor Wbb locaties waarvan de laatste gegevens van voor 1995 dateren maar die nog wel een vervolg moeten krijgen, zal naar verwachting altijd eerst een actualisatie-onderzoek worden uitgevoerd. Hertoetsing van oude gegevens in het kader van de inhaalslag lijkt ook hier niet erg zinvol. Er is het volgende afgesproken in het kader van de inhaalslag:

■ *SEB locaties van vóór 1995*

Afgesproken is om SEB locaties waar de laatste informatie of laatste besluit dateert van voor 1995 in principe te registreren als verdacht (indicator B1.2). De inschatting 'potentieel urgent, - ernstig of - verontreinigd' (zie figuur 4.1. hoofdstuk 4) voor indicator B1.2 wordt dan op basis van de reeds bekende gegevens gemaakt. Er zijn echter twee uitzonderingen op bovenstaande afspraak:

1. Wanneer destijds geconcludeerd is dat de locatie geen vervolg hoeft te krijgen, vervalt de locatie voor de werkvoorraad. De locatie wordt in een dergelijk geval geregistreerd als B1.3 (onderzochte locaties) met conclusie "geen vervolg". Het is hierbij echter wel van belang dat getoetst wordt of daadwerkelijk alle verdachte bronnen in het onderzoek zijn meegenomen;
2. Wanneer bekend is dat een oude SEB locatie volledig gesaneerd is, kan deze als zodanig (bij indicator B2) geregistreerd worden. Indien bekend is dat de locatie deels is gesaneerd dan dient de restverontreiniging, indien deze nog verdere aanpak behoeft, bij indicator B1.2 geregistreerd te worden. Men dient zich hierbij te realiseren dat een sanering die in het verleden als deelsanering werd aangemerkt nu mogelijk wel als volledige (functiegerichte) sanering kan worden gezien.

■ *Wbb locaties van vóór 1995*

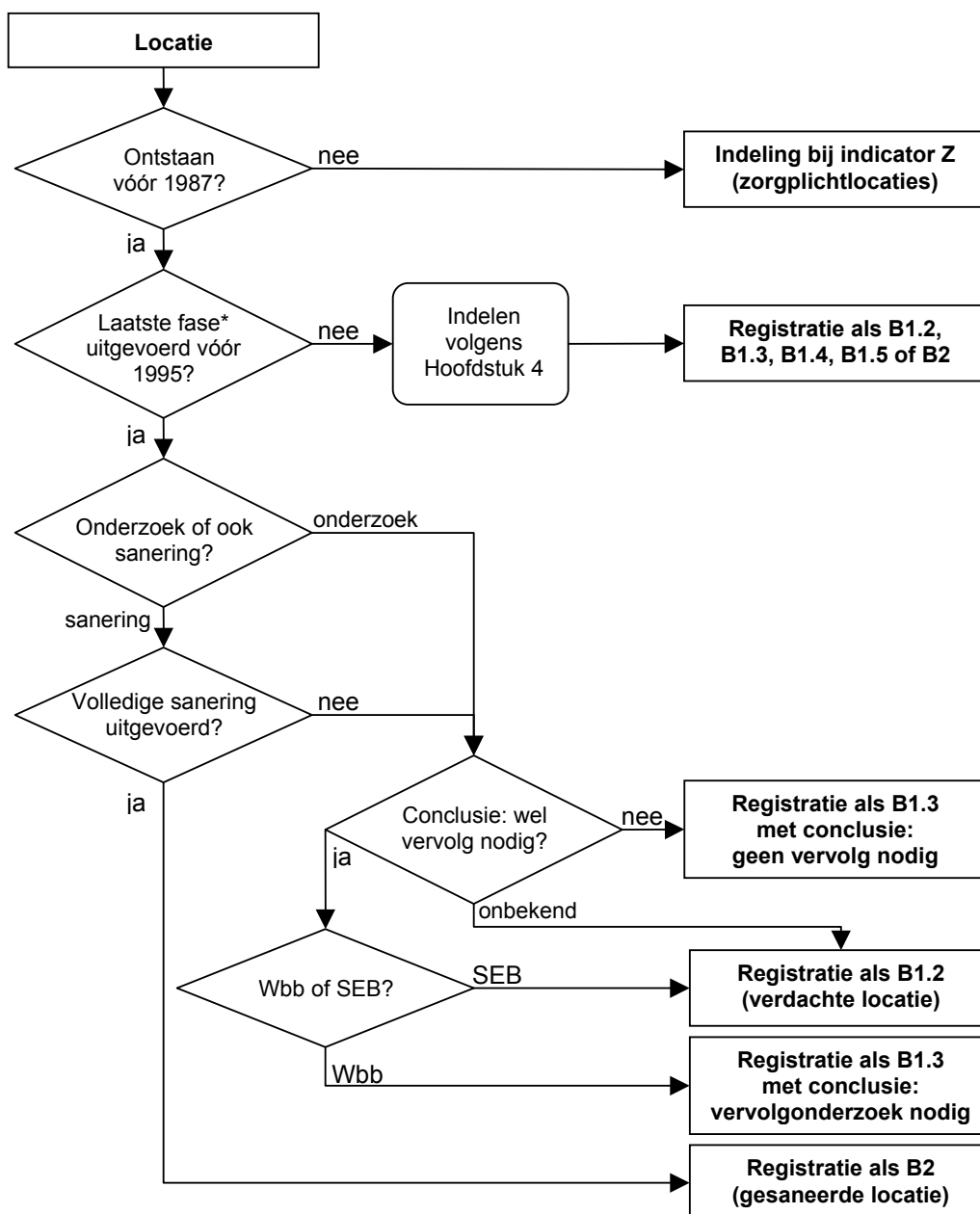
Van Wbb locaties mag worden aangenomen dat tenminste de laatste stand van zaken bekend is. Indien de locatie nog niet is gesaneerd, wordt de laatst uitgevoerde fase geregistreerd bij indicator B1.3 (onderzochte locaties).

Afgesproken is dat, afhankelijk van de fase van onderzoek, de locatie voor deze indicator wordt ingedeeld bij 'onderzocht op aard' met een conclusie 'wel/ geen vervolg nodig' of bij 'onderzocht op ernst, urgentie, tijdstip' met een conclusie wel/ niet ernstig en/ of urgent (zie figuur 4.1, hoofdstuk 4).

Indien reeds een onderzoek op ernst is uitgevoerd maar er geen beschikking genomen is, kan het noodzakelijk zijn de resultaten opnieuw te beoordelen om een juiste conclusie te kunnen registreren. Het is ook denkbaar dat voor dergelijke gevallen besloten wordt voor 2005 een actualisatie-onderzoek uit te voeren en de resultaten hiervan te registreren.

Beslismodel

In figuur 6.1 is het beslismodel voor registratie in het kader van de inhaalslag van onderzochte locaties schematisch weergegeven.

* Met "laatste fase" wordt bedoeld: onderzoek, uitvoering sanering, herbeoordeling of het nemen van een besluit.

Figuur 6.1: Beslismodel registratie onderzochte locaties voor inhaalslag

Gegevensverzameling voor inhaalslag

In de tabel die is opgenomen als katern 6.1 achter in dit hoofdstuk, is aangegeven welke gegevens voor welk type locaties moeten worden verzameld in het kader van de inhaalslag. De opbouw van de tabel is vergelijkbaar met de in hoofdstuk 4 opgenomen tabellen voor de registratie van gegevens in het kader van de monitoring van de voortgang en inspanning in een bepaald jaar betreffende de huidige bodemsaneringsoperatie.

6.3 Aandachtspunten bij gegevensverzameling

In paragraaf 6.2 zijn de algemene uitgangspunten voor de inhaalslag beschreven. Hieronder wordt op de punten ingegaan waar voor de inhaalslag afgeweken wordt van de monitoring zoals omschreven in hoofdstuk 4.

Registratie ligging van een locatie

In het kader van Monitoring wordt niet meer gevraagd dan een x-, y-coördinaat. Vanuit het oogpunt van monitoring zou dit voor de inhaalslag ook voldoende zijn. Met het oog op koppeling van monitoringsgegevens met andere bodeminformatie is het registreren van contouren echter wenselijker (zie ook paragraaf 6.4). Dit wordt derhalve aanbevolen maar wordt voor het minimale kwaliteitsniveau van de inhaalslag niet voorgeschreven.

Locatiedefinitie

In het verleden is vaak een andere locatiedefinitie gehanteerd dan de definitie zoals omschreven in 4.2.1. Aangezien niet zo zeer het aantal locaties maar het ernstig verontreinigd oppervlak of volume de werkvoorraad bepaald, hoeft dit niet echt een probleem te zijn. Voorgesteld wordt om bij de inhaalslag niet consequent de huidige definitie door te voeren op oude locaties. Eventueel kan gekozen worden om locaties te splitsen of samen te voegen als dit de overzichtelijkheid bevordert.

Adequaat gesaneerde locaties en het begrip 'Deelsanering' en 'Volledige Sanering'

Een belangrijk punt bij het vaststellen van de werkvoorraad is de invulling van het begrip deelsanering. Lang niet altijd is er in het verleden geregistreerd of er sprake was van een volledige sanering of een deelsanering. Daarnaast geldt dat iets wat in het verleden als deelsanering is aangemerkt nu, na de beleidsvernieuwing, wel als volledige (functiegerichte) sanering zou kunnen gelden. Indien in dergelijke gevallen de restverontreiniging onderdeel uitmaakt van de totale saneringsoplossing kan de locatie als adequaat gesaneerd worden aangemerkt.

Uiteindelijk moet voor de werkvoorraad inzichtelijk zijn wat de omvang van de verontreiniging is die nog aanpak behoeft. Het is nadrukkelijk niet de bedoeling elke restverontreiniging nog als werkvoorraad te registreren, maar alleen die restverontreiniging die nog verdere aanpak behoeft. Het lijkt derhalve onontkoombaar om in het kader van de inhaalslag opnieuw te bepalen of er op de locatie verontreinigingen zijn achtergebleven die verdere aanpak behoeven en, indien dit het geval is, de omvang hiervan vast te stellen. Wanneer geen verdere aanpak nodig is, dient dit uiteraard wel geregistreerd te worden met het oog op het Landsdekkend Beeld. Men moet zich realiseren dat, indien nu de conclusie wordt getrokken dat een deelsanering als volledige functiegerichte sanering kan worden aangemerkt, dit niet overeen hoeft te komen met een destijds genomen beschikking. Het kan dan ook in sommige gevallen noodzakelijk zijn om tot herbeschikking over te gaan.

Wat betreft de uitgevoerde sanering is het volgende afgesproken:

- Voor SEB locaties van vóór 1995 waar een deelsanering is uitgevoerd geldt dat de nog aan te pakken verontreiniging wordt geregistreerd als een verdachte locatie (indicator B 1.2);
- Voor Wbb locaties van vóór 1995 waar een deelsanering is uitgevoerd geldt dat de nog aan te pakken verontreiniging wordt geregistreerd als een onderzochte locatie (indicator B 1.3);
- Voor SEB en Wbb locaties ná 1995 geldt, dat als er sprake is van een deelsanering, deze als zodanig onder indicator B2 wordt geregistreerd. Uit de geregistreerde contouren van verontreiniging en de sanering kan dan worden afgeleid wat resteert voor de werkvoorraad.

Voor de periodieke gegevensverzameling wordt een locatie aangemerkt als gesaneerd zodra het evaluatierapport is goedgekeurd. In het verleden was het echter niet gebruikelijk om een evaluatierapport in te dienen. Voor deze locaties moet een ander criterium worden aangehouden. Voorgesteld wordt hierbij de oude conclusie (zoals bijvoorbeeld geregistreerd in Finabo) over te nemen ook als hier geen evaluatierapport aan ten grondslag ligt.

Proforma beschikkingen

Door sommige provincies zijn in het verleden beschikkingen genomen waarbij locaties proforma als ernstig en urgent zijn aangemerkt omdat er wegens maatschappelijke redenen op korte termijn een sanering zal worden uitgevoerd. De milieuhygiënische urgentie is dan meestal helemaal niet beoordeeld. Vaak is hierbij als saneringstijdstip 0-4 jaar aangegeven (cat. 1). Dergelijke locaties moeten onder indicator B1.5. geregistreerd worden. Bij het saneringstijdstip worden deze locaties dan onder categorie M geregistreerd. Alleen als tevens de milieuhygiënische urgentie is beoordeeld, kan ook de tijdstipcategorie 1, 2 of 3 worden aangegeven.

6.4 Gegevensverzameling Stappenplan Landsdekkend Beeld

De vorige paragrafen beschreven het minimale kwaliteitsniveau van de inhaalslag die vanuit het oogpunt van Monitoring nagestreefd dient te worden. Er zijn echter nog vele andere invalshoeken die van belang kunnen zijn bij het bepalen van welke gegevens relevant zijn om te registreren. Bij het uitvoeren van een inhaalslag is het efficiënt om de informatiebehoefte van de verschillende invalshoeken zo veel mogelijk bij elkaar te brengen zodat dit in één keer verzameld kan worden. Dit is echter sterk afhankelijk van de specifieke wensen per organisatie en zal derhalve in de voorbereiding van een inhaalslag door de bevoegde gezagen verder moeten worden uitgewerkt.

Sturing van de bodemsaneringsoperatie is mogelijk wanneer zowel het einddoel als de huidige situatie van de Nederlandse bodemkwaliteit bekend is. Op dat moment is duidelijk hoeveel 'werk' er nog moet worden verricht. Op basis van de hoeveelheid werk is het mogelijk plannen te maken, beleid en tussendoelen te formuleren, middelen (financieel en organisatorisch) te reserveren en de voortgang te volgen. Met het vóór 2005 realiseren van NMP-doelstelling 'Landsdekkend Beeld' wordt de huidige situatie of nulmeting van de bodemkwaliteit landsdekkend beschreven. Dit omvat een raming van de totale omvang van de bodemsaneringsoperatie in aantallen locaties met (potentiële) ernstige bodemverontreiniging in combinatie met kosten (de werkvoorraad). Daarnaast omvat dit de bepaling van de bodemkwaliteit in algemene zin. Het doel van de bepaling van de bodemkwaliteit in algemene zin is het ondersteunen van de ruimtelijke en maatschappelijke processen.

Ten behoeve van het verkrijgen van het Landsdekkend Beeld is door de projectgroep Landsdekkend Beeld een stappenplan uitgewerkt wat door de bevoegde gezagen Wbb als leidraad moet dienen. Dit stappenplan is samengevat in katern 6.2 achter in dit hoofdstuk.

Katern 6.1: Te verzamelen gegevens voor de inhaalslag monitoring

Indicatorenlijst	Gegevens
Werkvoorraad uit inhaalslag	
B1.1 Het meenemen van meldingen van het vermoeden van de aanwezigheid van bodemverontreiniging (b.v. door particulieren of gemeenten) bij het inventariseren van potentieel verdachte locaties (met betrekking tot bodemverontreiniging).	(in aansluiting op het stappenplan Landsdekkend Beeld 2005)
B1.2 De resterende totale werkvoorraad van verdachte locaties die bekend is. Dit betreft: <ul style="list-style-type: none"> ▪ SEB locaties waarvan de laatste actie(onderzoek of herbeoordeling) dateert van voor 1995 en waarvan niet duidelijk is dat deze gesaneerd is; ▪ SEB locaties waar de laatste fase dateert van voor 1995 en waar geen volledige sanering is uitgevoerd. Van een deels gesaneerde locatie dient de nog aan te pakken verontreiniging geregistreerd te worden als verdachte locatie. 	<ul style="list-style-type: none"> a) aantal b) indeling in: <ul style="list-style-type: none"> • potentieel verontreinigd • potentieel ernstig (niet urgent) • potentieel urgent c) indeling in statisch en dynamisch (voor alle locaties) d) ligging (x-y-coördinaten) * e) <i>verdachte</i> bronnen van verontreiniging (UBI's) per locatie**
B1.3 De resterende totale werkvoorraad van onderzochte locaties met een vervolg. Dit betreft: <ul style="list-style-type: none"> • WBB en SEB locaties waarvan het laatste onderzoek dateert uit de periode 1995-2000 en waar geen beschikking van is en geen sanering is uitgevoerd (afhankelijk van fase van onderzoek registreren als onderzocht op aard (alleen voor WBB locaties) of onderzocht op ernst.), • WBB locaties waar de laatste fase dateert van voor 1995 en waar geen volledige sanering is uitgevoerd. Van een deels gesaneerde locatie dient de nog aan te pakken verontreiniging geregistreerd te worden bij onderzocht op aard. 	<ul style="list-style-type: none"> a) aantal b) indeling in initiatiefnemer: Wbb, ISV of SEB met een onderverdeling naar convenantpartijen c) indeling in statisch en dynamisch d) ligging (x-y-coördinaten) * e) <i>onderzochte</i> bronnen van verontreiniging (UBI's) per locatie** f) bij Wbb en ISV indeling in: <ul style="list-style-type: none"> - onderzocht op aard (eerste onderzoek, bv. OO) - onderzocht op ernst, urgentie, tijdstip (NO) (voor SEB alleen registratie van NO's) g) indeling in conclusie vervolg: <ul style="list-style-type: none"> NEN 5740, OO-conclusie: <ul style="list-style-type: none"> - wel vervolg (onderzoek) - geen vervolg (onderzoek) NO-conclusie: <ul style="list-style-type: none"> - niet ernstig (of geen vervolg) - ernstig, milieuhygiënisch niet urgent - ernstig en milieuhygiënisch urgent - ernstig, milieuhygiënische urgentie niet vastgesteld
B1.4 De resterende totale werkvoorraad van locaties met een beschikking op ernstig, niet urgente verontreinigingen. (locaties met ernstige verontreinigingen die moeten worden beheerd). Dit kunnen WBB en SEB locaties zijn waar tussen 1995 en 2000 een beschikking ernstig niet urgent is genomen.	<ul style="list-style-type: none"> a) aantal b) indeling in initiatiefnemer: Wbb, ISV of SEB met een onderverdeling naar convenantpartijen c) ligging (x-y-coördinaten) * d) oppervlakte Interventiewaardecontour verontreinigde grond in m² e) omvang Interventiewaardecontour verontreinigd grondwater in m³
B1.5 De resterende totale werkvoorraad van locaties waar sprake is van een beschikking op één of meer gevallen van ernstig bodemverontreiniging ontstaan voor 1-1-'87) mét een saneringsverplichting vanwege milieuhygiënische urgentie en/of maatschappelijke redenen (locaties met ernstige verontreinigingen die moeten worden gesaneerd). Dit kunnen WBB en SEB locaties zijn waar tussen 1995 en 2000 een beschikking ernstig en urgent(of pro forma urgent) is genomen.	<ul style="list-style-type: none"> a) aantal b) indeling in initiatiefnemer: Wbb, ISV of SEB met een onderverdeling naar convenantpartijen c) ligging (x-y-coördinaten) * d) oppervlakte Interventiewaardecontour verontreinigde grond in m² e) omvang Interventiewaardecontour verontreinigd grondwater in m³ f) indeling naar saneringstijdstip: <ul style="list-style-type: none"> cat. 1: 0 – 4 jaar om milieuhygiënische redenen; cat. 2: 4 – 10 jaar om milieuhygiënische redenen; cat. 3: vóór 2023 om milieuhygiënische redenen (start voor 2015). cat. M: saneringsverplichting gekoppeld aan gewenst maatschappelijk gebruik (cat. M kan ook aanvullend worden aangegeven)

Indicatorenlijst	Gegevens
Werkvoorraad uit inhaalslag	
B2 Adequaate gesaneerde WBB en SEB locaties waar sprake was van ernstige bodemverontreiniging (ontstaan voor 1-1-'87).	a) aantal b) indeling in initiatiefnemer: Wbb, ISV of SEB met een onderverdeling naar convenantpartijen c) ligging (x-y-coördinaten) * d) indeling onvolledig gesaneerd (afgerond), volledig gesaneerd (langlopend), deelsanering en gefaseerde sanering e) oppervlakte Interventiewaardecontour verontreinigde grond in m ² (waar de sanering betrekking op heeft) in geval van deelsanering f) gesaneerde omvang Interventiewaardecontour verontreinigd grondwater in m ³ (waar de sanering betrekking op heeft) in geval van deelsanering

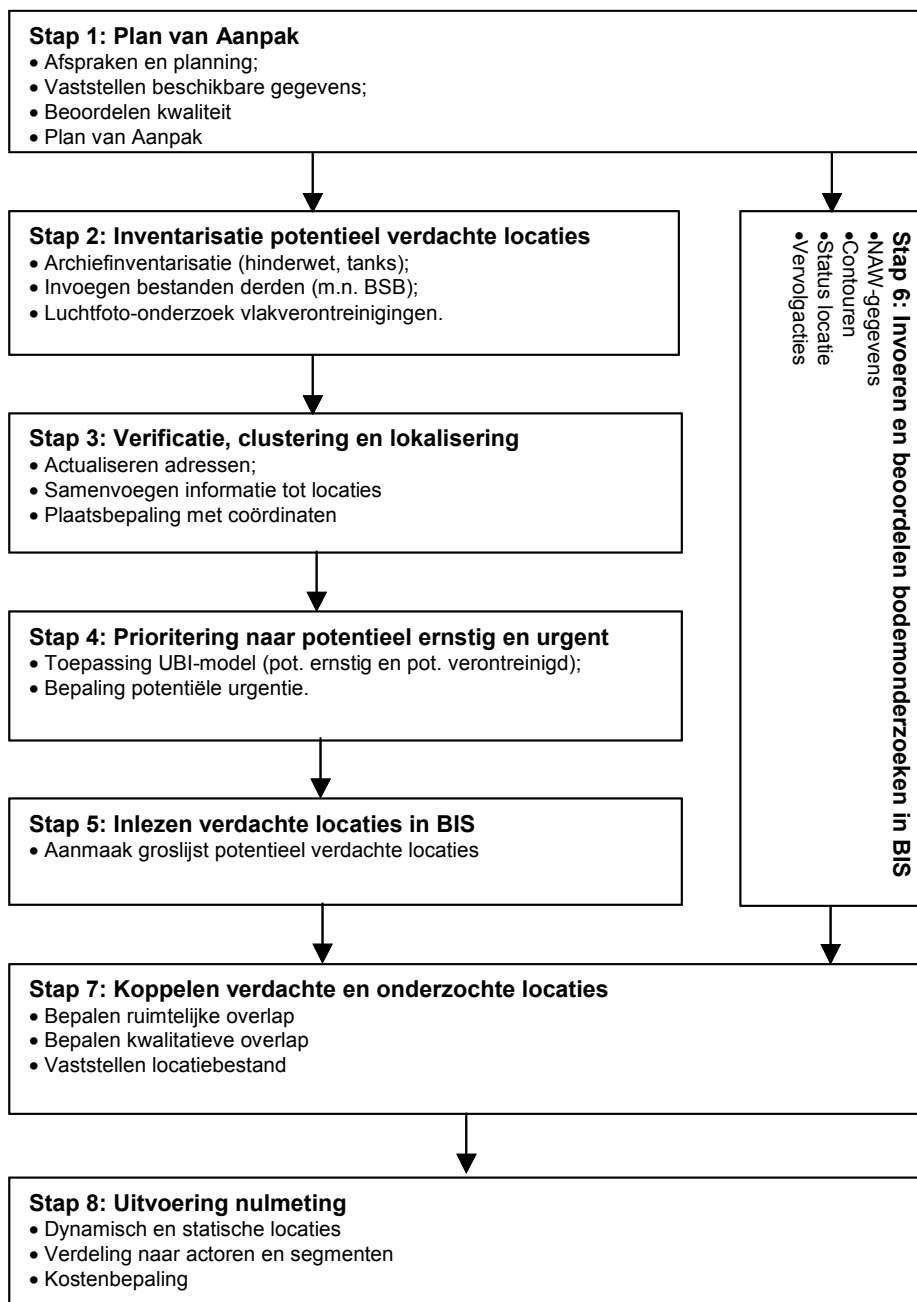
* Het vastleggen van de ligging van de locaties is van groot belang voor het verkrijgen van het totaalbeeld van de werkvoorraad om elkaar overlappende locaties te kunnen traceren. Het vastleggen van een punt (x-y-coördinaat) is hierbij het minimum. Aanbevolen wordt echter om de contouren van de locatie vast te leggen als hulpmiddel bij het verkrijgen van het landsdekkend beeld 2005. Rapportage van de ligging wordt echter niet gevraagd in het kader van de landelijke rapportage aan VROM en de Tweede Kamer.

** Verdachte bronnen van bodemverontreiniging (B1.2e) en onderzochte bronnen van bodemverontreiniging (B1.3e) moeten worden verzameld in de vorm van UBI's (Uniforme Bron Indeling; de activiteiten op de locatie kunnen met één of meer UBI's worden beschreven) in het kader van het Landsdekkend Beeld. Rapportage van deze UBI's wordt echter niet gevraagd in het kader van de landelijke rapportage aan VROM en de Tweede Kamer. Deze gegevens zijn echter wel vereist als basis voor het krijgen van overzicht van de werkvoorraad en moeten ook kunnen worden ontsloten voor het verkrijgen van ervaringscijfers ten behoeve van het Landsdekkend Beeld.

Katern 6.2: Stappenplan Werkvoorraad Landsdekkend beeld

Het stappenplan voor het bepalen van de werkvoorraad is gericht op het samenstellen van het locatiebestand per bevoegd gezag. Aan de hand van het locatiebestand wordt per 1 januari 2004 de nulmeting van de werkvoorraad uitgevoerd. Om die nulmeting te kunnen uitvoeren en de resultaten daarvan tussen de verschillende bevoegde gezagen te kunnen vergelijken, is het noodzakelijk dat het locatiebestand voor alle bevoegde gezagen op uniforme wijze wordt samengesteld en uit onderling goed vergelijkbare eenheden bestaat. Vandaar dat het stappenplan tot een concrete en op punten gedetailleerde handleiding is uitgewerkt door de projectgroep Landsdekkend Beeld.

Schematisch weergegeven, ziet het stappenplan voor de werkvoorraad er uit zoals op de volgende pagina is te zien in figuur 6.2.

7. Diepte-onderzoeken

7.1 Inleiding

In het kader van het project Monitoring zijn 18 indicatoren ontwikkeld om het verloop van de bodemsaneringsoperatie te kunnen volgen. Voor 16 indicatoren worden gegevens verzameld om jaarlijks te kunnen rapporteren (landelijke monitoringsrapportage). Voor twee indicatoren is afgesproken geen jaarlijkse rapportage te doen, maar periodiek – met meerjarige tussenperioden – een zogenaamd diepte-onderzoek uit te voeren. Het betreft de indicatoren:

- M1: aantal locaties die vrijkomen voor maatschappelijk gebruik door sanering;
- O1: ontwikkeling van de gemiddelde bodemsaneringskosten per geval.

Indicator M1 dient inzicht te geven in het doorbreken van maatschappelijke stagnatie ten gevolge van bodemverontreiniging. O1 is erop gericht om de kostenreductie ten gevolge van de beleidswijziging van multifunctioneel saneren naar functiegericht saneren inzichtelijk te maken. Met deze wijziging wordt een kostenreductie van 35 tot 50 % verwacht. Daarnaast wordt in het diepteonderzoek O1 naar andere bepalende factoren voor de kosten van bodemsanering gekeken.

Vanwege de complexiteit van de gegevensverzameling bij deze indicatoren is voor een diepte-onderzoek gekozen. Het VIVO zal opdracht geven voor het uitvoeren van deze diepte-onderzoeken op centraal niveau. Bevoegde gezagen Wbb hoeven niet op individuele basis diepte-onderzoeken uit te voeren. Zij kunnen echter wel gevraagd worden om hun medewerking te verlenen. Door de Werkgroep Monitoring Bodemsanering is reeds een onderzoeksopzet uitgewerkt voor deze diepte-onderzoeken. In paragraaf 7.2 en 7.3 wordt hierop nader ingegaan.

7.2 Diepte-onderzoek M1

Het doel van M1 is om na te gaan of het nieuwe bodemsaneringsbeleid effectief is in het tegengaan of het voorkomen van stagnatie als gevolg van ernstige bodemverontreiniging van vóór 1 januari 1987 in maatschappelijke processen, zoals ruimtelijke ontwikkeling in stedelijk en landelijk gebied, revitalisering van bedrijfsterreinen en koop of verkoop van terreinen.

Om dit doel te bereiken moet het diepte-onderzoek antwoord geven op de volgende hoofdvragen:

- Op welke wijze (voorkomen en oorzaken) was sprake van stagnatie in maatschappelijke processen door bodemverontreiniging vóór de beleidsvernieuwing?
- Is er (nog) sprake van stagnatie in maatschappelijke processen door bodemverontreiniging sinds het nieuwe bodemsaneringsbeleid wordt uitgevoerd? Zo ja, op welke wijze?

In de uitwerking van de onderzoeksopzet is onderscheid gemaakt in een eenmalig en een periodiek onderzoek.

7.2.1 Eenmalig onderzoek

Er is een eenmalige inventarisatie nodig naar de stagnatie – inclusief oorzaken – in de periode van voor de uitvoering van het nieuwe bodemsaneringsbeleid. Het eenmalig onderzoek richt zich op de 'pré-BEVER' periode waarin de mate van stagnatie dient te worden bepaald. De resultaten van deze inventarisatie vormen het nulpunt of referentiepunt van de indicator M1.

Dit onderzoek zal gebiedsgericht worden aangepakt. Dit gaat dan om gebieden waar bepaalde voorgenomen ontwikkelingen zijn. Hierbij valt te denken aan:

- VINEX-locaties;
- Revitalisering van bedrijventerreinen;
- Stadsvernieuwing;
- Natuurontwikkeling.

Voor deze gebieden zal gekeken worden of er stagnatie is opgetreden, waar dit is opgetreden en waardoor dit is veroorzaakt. Als er geen stagnatie is opgetreden, zal onderzocht worden of hiervoor redenen aan te geven zijn. Deze informatie zal verkregen moeten worden door het interviewen van een gemeente of provincie die zich met de ontwikkeling van een bepaald gebied bezig houden. In ieder geval zullen hierbij een planologische afdeling en de bodemafdeling betrokken worden.

7.2.2 Periodiek onderzoek

Tevens zal periodiek onderzoek nodig zijn om na te gaan of de stagnatie ten gevolge van de beleidsvernieuwing afneemt. De gegevens die nodig zijn voor de invulling van M1 zijn gedeeltelijk beschikbaar vanuit de set van monitoringsgegevens, maar moeten deels ook additioneel worden verzameld. Er wordt daarom onderscheid gemaakt in twee sporen die parallel kunnen worden uitgewerkt:

1. Onderzoek vanuit informatie bij met name gemeenten en provincies over de ontwikkeling van locaties op hun grondgebied. Dit richt zich vooral op de rol die bodemverontreiniging daadwerkelijk speelt bij (veronderstelde) stagnatie en de oorzaken van deze stagnatie, en borduurt voort op de resultaten van het eenmalig onderzoek. Hierbij spelen de volgende vragen:
 - Waar is de stagnatie in het traject daadwerkelijk opgetreden?
 - Wat zijn de werkelijke oorzaken van de stagnatie?
 - Hoe verhouden de resultaten van dit onderzoek zich tot het eenmalig onderzoek (gericht op het pré-BEVER spoor)?
2. Het met behulp van de huidige monitoringsgegevens onderzoeken van de doorlooptijd van het onderzoeks-/ saneringstraject. Deze doorlooptijd kan een indicatie vormen voor de kans dat er sprake is van stagnatie bij een bepaald geval van bodemverontreiniging. Deze aanpak leidt mogelijk tot een methode om breder inzicht te krijgen in het optreden van stagnatie. Concreet wordt gedacht dat de volgende gegevens uit de monitoringsset bruikbaar zijn:
 - *Datum van verschillende beslissingen en beschikkingen* (indicator B1.2, B1.4 en B1.5). De doorlooptijd is naar verwachting een belangrijke indicator voor de mate waarin locaties vrijkomen voor het gewenst maatschappelijk gebruik. Hierbij zal de datum van de eerste melding en de datum van de beoordeling van de sanering gebruikt worden als een indicatie van de doorlooptijd;
 - *Onderscheid ISV/ Wbb/ SEB*. De verwachting is dat dit onderscheid een verschil aan doorlooptijd te zien geeft. Wellicht dient gekozen te worden voor een verdere uitsplitsing binnen SEB;
 - *Indeling statisch/ dynamisch* (indicator B1.2). Deze indicator geeft aan of er ruimtelijke of maatschappelijke ontwikkelingen zijn bij een locatie. Deze indeling kan ook leiden tot een verschil in doorlooptijd.

7.2.3 Pilot

Het is vooraf moeilijk in te schatten of de hierboven beschreven werkwijze voor het eenmalig onderzoek het gewenste resultaat op zal leveren. De inspanning en daarmee dan ook de kosten van het diepte-onderzoek naar de stagnatie ten gevolge van bodemverontreiniging is echter aanzienlijk. Het lijkt derhalve zinvol om voorafgaande aan het eenmalige onderzoek een pilot uit te voeren om de werkwijze op beperkte schaal te testen en na te gaan of aan de resultaten conclusies kunnen worden verbonden. De werkwijze van deze pilot zou vergelijkbaar moeten zijn met die van het eenmalig onderzoek. In deze pilot zal echter slechts naar een paar projecten worden gekeken. Aan de hand van een aantal (zo mogelijk uit eigen praktijk al enigszins bekende) projecten zal door interviews getracht worden meer grip te krijgen op de oorzaken van de al dan niet opgetreden stagnatie en de reden daarvan. Het betreft oorzaken van opgetreden stagnatie of oorzaken voor het juist niet optreden van stagnatie. Op basis van de ervaringen tijdens de pilot kan besloten worden de strategie voor het onderzoek naar M1 aan te passen.

7.3 Diepte-onderzoek O1

Het doel van O1 is het signaleren van de trend in de ontwikkeling van de bodemsaneringskosten in de tijd. De verwachting is dat er sprake is van een kostenreductie van de bodemsanering. Dit kan worden veroorzaakt door drie factoren:

1. De nieuwe saneringsdoelstelling (van multifunctioneel naar functiegericht);
2. Prijsontwikkelingen in bestaande saneringstechnieken;
3. Inzet van nieuwe - goedkopere - technieken.

Om een helder beeld te krijgen van het effect van de nieuwe saneringsdoelstelling (1), zullen de effecten van andere invloedrijke factoren moeten worden gefilterd (2, 3). Dit beeld kan worden versterkt door algemene gegevens over prijsontwikkeling van technieken, zoals deze bekend zijn bij verschillende organisaties, zoals het SCG en SUBAT. In ieder geval kunnen ook de gegevens van de indicator It2 (bestemmingen grond) hierbij worden gebruikt.

Onderlinge afhankelijkheden

De uiteindelijke kosten verbonden aan een sanering hangen van veel onderling afhankelijke factoren af. De verwachting is dat de kosten hoofdzakelijk worden bepaald door de keuze voor de techniek. Deze keuze wordt op haar beurt bepaald door:

- *Bodemtype*. Het bodemtype is bepalend voor de techniekkeuze en daarmee indirect voor de saneringskosten. In zware kleigrond zal een in-situ techniek niet inzetbaar zijn en resteert de optie graven of inpakken;
- *Verontreinigingssituatie*. Het type verontreiniging (met bijbehorende stofeigenschappen) zal in een bepaald bodemtype leiden tot een typische verontreinigingssituatie waarbij verschillende saneringstechnieken inzetbaar zijn en dus ook verschillende saneringskosten te verwachten zijn;
- *Omvang van de verontreiniging*. Over het algemeen zal gelden dat de kosten toenemen indien de omvang van de verontreiniging toeneemt. Dit verband is echter veelal niet lineair: er zal sprake zijn van een steeds minder sterke toename per m² of m³.
- *Gebruik van de locatie*. Het gebruik van de locatie is medebepalend voor de keuze van de techniek, maar ook voor de mate waarin de verontreiniging moet worden verwijderd.

Uitgangspunten onderzoek

Een onderzoek om te bepalen welke factoren de grootste invloed hebben op de saneringskosten, de spreiding daarin en de onderlinge afhankelijkheden, zou opgezet kunnen worden door middel van een pilot waarin een database wordt samengesteld met ervaringsgegevens (kosten, jaartal, gebruikte saneringstechniek, functiegebruik, bodemgebruik, bodemtype, sector etc) van uitgevoerde saneringen. De verdeling van de saneringskosten van de saneringen uit de database, kan worden geanalyseerd aan de hand van een multivariabel-analyse. Op basis van deze analyse zouden vervolgens categorieën van saneringstypen/ situaties kunnen worden ingedeeld, waaraan karakteristieke kosten(marges) en kostenbepalende factoren kunnen worden toegekend en mogelijke ontwikkelingen in de tijd.

Bijlage 1

Totaaloverzicht van indicatoren en gegevens

Indicatorenlijst	Gegevens
Voortgang bodemsaneringsoperatie	
B1.1 Vordering van de inspanningen m.b.t. het inventariseren van potentieel verdachte (met betrekking tot bodemverontreiniging) locaties en percentage van de informatiebronnen dat t/m jaar i is geïnventariseerd.	Inventarisatie van de volgende informatiebronnen: <ul style="list-style-type: none"> • Hinderwetvergunningen; • Kamer van Koophandelbestanden; • Vergunningen en meldingen Wet milieubeheer; • Dossiers en bestanden met gegevens over brandstofbewaarplassen; • Bestanden van derden (bijvoorbeeld BSB); • Bronnen zoals luchtfoto's en kaartmateriaal die verwijzen naar potentieel verontreinigde locaties, zoals dempingen, stortplaatsen, pijpleidingen en dergelijke; • Overige bronnen (verschilt sterk per organisatie). <i>(in aansluiting op het Stappenplan Landsdekkend Beeld)</i>
B1.2 Verdachte locaties van bodemverontreiniging die zijn geïnventariseerd in jaar i en de resterende totale werkvoorraad van verdachte locaties die bekend is t/m jaar i.	a) aantal b) indeling in: <ul style="list-style-type: none"> - potentieel verontreinigd (niet potentieel ernstig); - potentieel ernstig (niet urgent); - potentieel urgent. c) indeling in statisch en dynamisch (voor alle locaties) d) ligging (x-y-coördinaten) * e) <i>verdachte</i> bronnen van verontreiniging (UBI's) per locatie **
B1.3 Locaties, waar bodemonderzoek is verricht in jaar i en de resterende totale werkvoorraad van onderzochte locaties met een vervolg t/m jaar i.	a) aantal b) indeling in initiatiefnemer: Wbb, ISV of SEB met een onderverdeling naar convenantpartijen c) indeling in statisch en dynamisch d) ligging (x-y-coördinaten) * e) <i>onderzochte</i> bronnen van verontreiniging (UBI's) per locatie ** f) bij Wbb en ISV indeling in: <ul style="list-style-type: none"> - onderzocht op aard (eerste onderzoek, bv. OO); - onderzocht op ernst, urgentie, tijdstip (NO); (voor SEB alleen registratie van NO's) g) indeling in conclusie vervolg: NEN 5740, OO-conclusie: <ul style="list-style-type: none"> - wel vervolg (Nader Onderzoek uitvoeren) - geen vervolg (afschrijven werkvoorraad) NO-conclusie: <ul style="list-style-type: none"> - niet ernstig (afschrijven werkvoorraad) - ernstig, milieuhygiënisch niet urgent of milieuhygiënische urgentie niet vastgesteld - ernstig en milieuhygiënisch urgent
B1.4 Locaties waar sprake is van een beschikking op één of meer gevallen van ernstig, niet urgente bodemverontreiniging (ontstaan voor 1-1-'87) in jaar i zonder dat sprake is van een saneringsverplichting (in de huidige situatie) en resterende totale werkvoorraad van locaties met een beschikking op ernstig, niet urgente verontreinigingen t/m jaar i (locaties met ernstige verontreinigingen die moeten worden beheerd).	a) aantal b) indeling in initiatiefnemer: Wbb, ISV of SEB met een onderverdeling naar convenantpartijen c) ligging (x-y-coördinaten) * d) oppervlakte Interventiewaardecontour verontreinigde grond in m ² e) omvang Interventiewaardecontour verontreinigd grondwater in m ³
B1.5 Locaties waar sprake is van een beschikking op één of meer gevallen van ernstig bodemverontreiniging ontstaan voor 1-1-'87) mét een saneringsverplichting vanwege milieuhygiënische urgentie en/ of maatschappelijke redenen in jaar i en resterende totale werkvoorraad (ernstige en urgente bodemverontreiniging) t/m jaar i (locaties met ernstige verontreinigingen die moeten worden gesaneerd)	a) aantal b) indeling in initiatiefnemer: Wbb, ISV of SEB met een onderverdeling naar convenantpartijen c) ligging (x-y-coördinaten) * d) oppervlakte Interventiewaardecontour verontreinigde grond in m ² e) omvang Interventiewaardecontour verontreinigd grondwater in m ³ f) indeling naar saneringstijdstip: <ul style="list-style-type: none"> cat. 1: 0 – 4 jaar om milieuhygiënische redenen (einde 2023); cat. 2: 5 – 10 jaar om milieuhygiënische redenen (einde 2023); cat. 3: start voor 2015 om milieuhygiënische redenen (einde 2023); cat. M: saneringsverplichting gekoppeld aan gewenst maatschappelijk gebruik (cat. M kan ook aanvullend worden aangegeven)

* Het vastleggen van de ligging van de locaties is van groot belang om elkaar overlappende locaties te kunnen traceren. Het vastleggen van een punt (x-y-coördinaat) is hierbij het minimum. Aanbevolen wordt, om de contouren van de locatie vast te leggen zodat deze ook gebruikt kunnen worden als hulpmiddel bij het verkrijgen van het Landsdekkend Beeld 2005.

** Verdachte bronnen van bodemverontreiniging (B1.2e) en onderzochte bronnen van bodemverontreiniging (B1.3e) moeten worden verzameld in de vorm van UBI's (Uniforme Bron Indeling; de activiteiten op de locatie kunnen met één of meer UBI's worden beschreven) als basis voor het krijgen van overzicht van de werkvoorraad. Deze gegevens moeten ook kunnen worden ontsloten voor het verkrijgen van ervaringscijfers ten behoeve van het Landsdekkend Beeld.

Indicatorenlijst	Gegevens
------------------	----------

Voortgang bodemsaneringsoperatie

<p>B2 Gesaneerde locaties waar sprake was van ernstige bodemverontreiniging (ontstaan voor 1-1-'87):</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ saneringen in jaar i (deelsanering, gefaseerde sanering, volledige sanering (gerealiseerd/langlopend)) ▪ gesaneerd én afgerond (volledige sanering, gerealiseerd) in jaar i. 	<p>a) aantal</p> <p>b) indeling in initiatiefnemer: Wbb, ISV of SEB met een onderverdeling naar convenantpartijen</p> <p>c) ligging (x-y-coördinaten) *</p> <p>d) saneringstype, indeling in:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. volledig gesaneerd: <ul style="list-style-type: none"> - gerealiseerd; - langlopend. 2. deelsanering 3. gefaseerde sanering <p>e) oppervlakte Interventiewaardecontour verontreinigde grond in m² (waar de sanering betrekking op heeft)</p> <p>f) gesaneerde omvang Interventiewaardecontour verontreinigd grondwater in m³ (waar de sanering betrekking op heeft)</p> <p>g) indeling naar saneringstijdstip (reeds verzameld bij B1.5):</p> <p>cat. 1: 0 – 4 jaar om milieuhygiënische redenen (einde 2023);</p> <p>cat. 2: 5 – 10 jaar om milieuhygiënische redenen (einde 2023);</p> <p>cat. 3: start voor 2015 om milieuhygiënische redenen (einde 2023);</p> <p>cat. M: saneringsverplichting gekoppeld aan gewenst maatschappelijk gebruik (cat. M kan ook aanvullend worden aangegeven)</p>
--	---

Inzet van instrumenten (technisch, juridisch en financieel)

<p>It1 Het aantal malen dat een bodemsaneringsvariant, in kader van de saneringsregeling Wbb, wordt ingezet in jaar i</p>	<p>aantal, met een onderscheid in de aanpak van de onder- en bovengrond en de gehanteerde doelstellingen (voor sommige saneringen zal één van beide aanpakken gelden, voor andere saneringen beide aanpakken)</p> <p>a) aanpak bovengrond:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. volledige verwijdering 2. functiegerichte sanering <p>b) aanpak ondergrond</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. stabiele eindsituatie binnen 30 jaar, restverontreinigingen: <ul style="list-style-type: none"> • geen (geen zorg); • klein (passieve zorg: registratie); • groot (passieve zorg: registratie). 2. niet stabiele eindsituatie, restverontreiniging: <ul style="list-style-type: none"> • controleren; <p>isoleren en/ of beheersen, controleren.</p>
<p>It2 De verdeling over de verschillende bestemmingen van de bij sanering van ernstige bodemverontreiniging vrijgekomen grond in tonnen in jaar i</p>	<p>a) aantal tonnen, onderverdeeld in:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ongereinigd storten; - naar reiniger (reiniger bepaalt bestemming); - ongereinigd hergebruiken; - tijdelijke opslag.
<p>Ij1 Het aantal malen dat een bepaald juridisch instrument in het kader van de saneringsregeling Wbb wordt ingezet in jaar i.</p>	<p>a) aantal, onderverdeeld in:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kostenverhaal; - bevel of afkoop van bevel tot onderzoek, tijdelijke beveiligingsmaatregelen of sanering.
<p>If1 Het aantal malen dat een bepaald financieel instrument in het kader van de saneringsregeling Wbb wordt ingezet in jaar i.</p>	<p>a) aantal, onderverdeeld in:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cofinanciering / medefinanciering; - draagkrachtregelingen.
<p>If2 De hoeveelheid geld die met de verschillende juridische/ financiële instrumenten in het kader van de saneringsregeling Wbb in jaar i gemoeid is in relatie tot de inzet van geld door derden in dit kader.</p>	<p>a) a) hoeveelheid geld, onderverdeeld naar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kostenverhaal; - afkoopregeling; - cofinanciering / medefinanciering, <p>en onderverdeeld naar Wbb-budget-geld, ISV-budget-geld en inzet van geld door derden</p>

Inzet van middelen (operationalisering)	
O2	De totale uitgaven aan bodemsanering in jaar i, die bij elkaar gebracht zijn door de verschillende partijen, met een uitsplitsing naar de totale uitgaven uit het Wbb-budget, het ISV-bodem-budget en derden.

Zorgplicht	
Z1.1	Bij het bevoegd gezag in jaar i binnengekomen meldingen van nieuw ontstane gevallen van bodemverontreiniging en resterende nieuw ontstane gevallen t/m jaar i.
	a) aantal meldingen van nieuwe gevallen b) aantal resterende nieuw ontstane gevallen, die niet ongedaan zijn gemaakt
Z1.2	Nieuw ontstane gevallen waar de bodemverontreiniging naar oordeel van het bevoegd gezag zo veel mogelijk ongedaan is gemaakt in jaar i.
	a) aantal

Onderwerpen van diepte-onderzoek	
Maatschappelijke ontwikkelingen	
M1	Vrijkomen van locaties voor maatschappelijk gebruik door sanering van gevallen van ernstige bodemverontreiniging, ontstaan voor 1-1-1987
Inzet van middelen	
O1	Gemiddelde uitgaven voor de sanering van de in jaar i afgeronde Wbb-saneringen, saneringen in het kader van ISV en de verschillende saneringen in eigen beheer.

Bijlage 2

Begrippenlijst

Begrippenlijst

In onderstaande lijst is een aantal begrippen opgenomen die in de Monitoring veelvuldig terugkomen. Deze lijst moet als hulpmiddel worden beschouwd en pretendeert geen volledigheid. In het handboek zelf zijn alle gehanteerde begrippen uitgelegd in hun context.

Afkoopregeling (afkoop van bevel)	De bevoegde overheid treft met de (mede)veroorzaker een afkoopregeling. Deze betaalt zijn deel van de kosten, waarna de bevoegde overheid de uitvoering van onderzoek en/ of sanering en het restant van de kosten op zich neemt.
Bestedingsverantwoording	Verantwoording over de uitgaven vanuit het Wbb- of ISV-budget, inclusief een accountantsverklaring.
Bevoegd gezag Wbb	Provincies en rechtstreekse gemeente die uit hoofde van hun bevoegd gezag status de Wet Bodembescherming uitvoeren en handhaven en in die zin verantwoordelijk zijn voor de bodemsaneringsoperatie van ernstige verontreinigingen en het behalen van de NMP3-doelstellingen.
BIS	Bodeminformatiesysteem
Bodemkwaliteit in algemene zin	Bepaling Bodemkwaliteit in algemene zin ten behoeve van de ruimtelijke en maatschappelijke processen
Bodemsaneringstraject	Het bodemsaneringstraject bestaat uit één of meerdere stappen uit de reeks Pre-HO fase, HO fase, OO fase, NO fase, SO fase, SP fase, saneringsfase en evaluatie fase
Deelsanering	Sanering waarbij slechts voor een deel van de locatie een saneringsplan is gemaakt en uitgevoerd.
Dynamische locaties	Dynamische locaties zijn de locaties waarvoor geldt dat de ruimtelijke of maatschappelijke dynamiek bepalend is voor het moment waarop de verontreiniging door belanghebbenden wordt aangepakt.
Ernstige bodemverontreiniging	Bodemverontreiniging waarbij voor één of meer verontreinigende stoffen de Interventiewaarde voor grond voor $\geq 25 \text{ m}^3$ wordt overschreden of voor grondwater voor $\geq 100 \text{ m}^3$ (waardoor de functionele eigenschappen van de bodem voor mens, plant of dier heeft, ernstig zijn of dreigen te worden verminderd).
Gefaseerde sanering	Sanering waarbij voor de sanering van de gehele verontreiniging een saneringsplan is gemaakt, maar dit in delen wordt uitgevoerd.
Gesaneerde locatie	Een locatie is volgens de Monitoring gesaneerd wanneer het evaluatierapport van de sanering is goedgekeurd door het bevoegd gezag. In het kader van de Monitoring, kunnen langlopende saneringen van de ondergrond, met deze aanduiding worden geregistreerd als gesaneerd, op basis van de goedkeuring van de voortgangsrapportage bij het behalen van het eerste ijkmoment.
Geval van verontreiniging	Geval van verontreiniging of dreigende verontreiniging van de bodem dat betrekking heeft op grondgebieden die vanwege die verontreiniging, de oorzaak of de gevolgen daarvan in technische, organisatorische en ruimtelijke zin met elkaar samenhangen. Bij Monitoring is het geval niet de eenheid waarop de tellingen worden gebaseerd, maar de locatie. Beschikkingen hebben echter betrekking op gevallen.
Initiatiefnemer	De initiatiefnemer is de partij die het initiatief neemt tot de uitvoering van bodemonderzoek of sanering op een locatie. Dit is onafhankelijk van andere partijen die de aanpak eventueel stimuleren of mede-financieren.
ISV	Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing in het kader van de Wet Stedelijke Vernieuwing (Wsv).

Locatie	Een locatie is een eenheid (of een aggregatie van kleinste eenheden) met een vermoede of bewezen verontreiniging van de bodem die als één geheel wordt aangepakt.
Nader Onderzoek	Onderzoek met betrekking tot de vraag of een geval van verontreiniging een geval van ernstige verontreiniging is.
Object	Het object is het huidige gebruik van de locatie (bijvoorbeeld bedrijfsterrein, wonen met tuin, grondwaterbeschermingsgebied).
Oriënterend Onderzoek	Onderzoek naar aanleiding van een vermoeden dat sprake is van een geval van bodemverontreiniging. In het kader van Monitoring worden alle 'eerste onderzoeken' (bijvoorbeeld verkennend, indicatief etc.) onder de noemer van Oriënterend Onderzoek gevat.
Pad	Onder pad wordt de lokale bodemsituatie (bodemtype, geohydrologie etc) verstaan.
Potentieel ernstig (niet urgent)	Een locatie is potentieel ernstig verontreinigd wanneer de bodembedreigende activiteiten van zodanige omvang waren dat een ernstige verontreiniging kan zijn ontstaan. Het betreffen locaties met een UBI ≥ 100 .
Potentieel urgent	Een locatie is potentieel urgent wanneer het een potentieel ernstige verontreiniging betreft, waarbij vanwege bron- pad- en objectfactoren potentiële milieuhygiënische risico's aanwezig zijn.
Potentieel verdachte locatie	Potentieel verdachte locaties zijn gedefinieerd als locaties (adressen, slootdempingen, stortvlakken etc.) die uit inventarisaties naar bodembedreigende activiteiten naar voren zijn gekomen, waarbij de minimale basisset aan verificatiegegevens echter nog ontbreekt.
Potentieel verontreinigd	Een potentieel verontreinigde locatie is een verdachte locatie, waarbij de verontreiniging vermoedelijk niet ernstig is vanwege de kleinschaligheid van de bodembedreigende activiteiten. Het betreffen locaties met een UBI < 100 .
Prestatieverantwoording	Rapportage over de behaalde inhoudelijke resultaten vergeleken met het opgestelde programma
Rechtstreekse ISV-gemeente	Gemeente die rechtstreeks van het Rijk ISV-budget ontvangt, onder meer voor de aanpak van bodemverontreiniging en op basis van het ISV-programma een bestedings- en prestatieverantwoording moet afleggen aan het Rijk.
Saneringsverplichting	Het bevoegd kan per beschikking een saneringsverplichting opleggen wanneer er sprake is van een ernstige verontreiniging met een milieuhygiënische urgentie voor sanering en/ of maatschappelijke redenen (bijvoorbeeld bouwactiviteiten) voor sanering.
Statische locaties	Locaties gelegen in een statisch gebied, zijn locaties waar geen aanpak wordt geïnitieerd vanuit maatschappelijke of ruimtelijke ontwikkelingen, zodat aanpak vanuit/ door het uit het bevoegd gezag Wbb wordt georganiseerd
UBI	Uniforme Bron Indeling: codering en beschrijving van bodembedreigende activiteiten met daaraan gerelateerde sterkte van de bron en vrijkomende stoffen
Verdachte locaties	Verdachte locaties zijn gedefinieerd als locaties waarbij op grond van de beschikbare informatie het vermoeden bestaat dat er bodemverontreiniging aanwezig is, zonder dat dit door middel van bodemonderzoek daadwerkelijk is vastgesteld
Volledige sanering	Sanering waarbij voor de gehele verontreiniging op de locatie een oplossing is gevonden.
Werkvoorraad	De <i>werkvoorraad</i> bestaat uit locaties die nog één of meerdere vervolgstappen nodig hebben in het bodemsaneringstraject Wbb

Bijlage 3

Contactpersonen

Contactpersonen

Provincies	Contactpersoon	Telefoonnummer
Provincie Drenthe	mevrouw H. Weijts	(0592) 36 58 77
Provincie Drenthe	mevrouw J. Stapert	(0592) 36 55 94
Provincie Flevoland	de heer P. Richters	(0320) 26 54 12
Provincie Friesland	de heer J. Nugter	(058) 292 56 68
Provincie Friesland	de heer S. Roosma	(058) 292 52 41
Provincie Gelderland	mevrouw Y. Tieleman	(026) 359 99 77
Provincie Groningen	mevrouw L. Grolle	(050) 316 45 85
Provincie Groningen	de heer A. Huinder	(050) 316 49 83
Provincie Limburg	de heer M. Daniëls	(043) 389 78 61
Provincie Limburg	de heer M. Lemmens	(043) 389 99 99
Provincie Noord-Brabant	de heer M. van der Hoff	(073) 681 25 07
Provincie Noord-Holland	de heer C. Lansink	(023) 514 37 79
Provincie Noord-Holland	mevrouw L.E.A. Zeilstra	(023) 514 36 77
Provincie Overijssel	de heer R.H. Slager	(038) 425 14 45
Provincie Utrecht	mevrouw E. Tinga	(030) 258 23 58
Provincie Zeeland	mevrouw N. Craste	(0118) 63 10 91
Provincie Zuid-Holland	de heer J. Beeker	(070) 441 64 61

Rechtstreekse gemeente of instantie	Contactpersoon	Telefoonnummer
DCMR	de heer B. Bekker	(010) 246 82 71
DCMR	mevrouw K. Groen	(010) 246 84 85
Gemeente 's-Hertogenbosch	de heer X. Eblé	(073) 615 53 47
Gemeente Alkmaar	de heer B. Mosch	(072) 514 24 98
Gemeente Almelo	de heer M. Klutman	(0546) 54 13 68
Gemeente Almelo	mevrouw Ch. Schraa	(0546) 54 11 95
Gemeente Almelo	de heer H.L. Wever	(0546) 54 11 79
Gemeente Amersfoort	mevrouw P.M. Sparenburg	(033) 469 50 43
Gemeente Amsterdam	de heer J. Souwer	(020) 551 38 58
Gemeente Arnhem	de heer A.J.H. Luykx	(026) 377 44 34
Gemeente Breda	mevrouw J.A.A.M. Brouwers	(076) 529 38 00
Gemeente Den Haag	de heer A.A. Koning	(070) 353 65 57
Gemeente Deventer	mevrouw M. Fransen	(0570) 69 31 76
Gemeente Dordrecht	de heer M. van den Bosch	(078) 639 68 66
Gemeente Dordrecht	de heer E.W. Hoff	(078) 639 89 89
Gemeente Eindhoven	de heer A.B. Verboom	(040) 259 45 94
Milieudienst Regio Eindhoven	de heer T. Reijnders	(040) 259 46 49
Gemeente Emmen	de heer W. Boonstra	(0591) 68 52 93
Gemeente Emmen	de heer P. Zoeteman	(0591) 68 52 93
Gemeente Enschede	de heer F. Herik	(053) 481 52 63
Gemeente Enschede	de heer H.J. van Tubbergh	(053) 481 51 18
Gemeente Groningen	de heer J. Visser	(050) 367 10 92
Gemeente Haarlem	de heer S. Andela	(023) 511 46 19
Gemeente Heerlen	de heer R. Roelofsen	(045) 560 42 68
Gemeente Helmond	de heer F. Jonker	(0492) 58 70 53
Gemeente Helmond	mevrouw E. Rutten	(0492) 58 70 68
Gemeente Hengelo	mevrouw A. Agus	(074) 245 91 07
Gemeente Hengelo	mevrouw A. Kristen-Reerink	(074) 245 97 42
Gemeente Leeuwarden	de heer J. Eijssen	(058) 233 23 75
Gemeente Maastricht	mevrouw M. Terpstra	(043) 350 44 12
Gemeente Nijmegen	de heer P. Erades	(024) 329 91 11
Gemeente Nijmegen	mevrouw M. Wesseling	(024) 329 91 11
Gemeente Schiedam	de heer E. Korving	(010) 246 56 13

Rechtstreekse gemeente of instantie	Contactpersoon	Telefoonnummer
Gemeente Tilburg	de heer J. van Heel	(013) 542 88 46
Gemeente Tilburg	mevrouw M. Schellekens	(013) 542 93 52
Gemeente Utrecht	mevrouw H. Wiegers	(030) 286 41 87
Gemeente Venlo	de heer R.H. Heijstee	(077) 359 66 00
Gemeente Zaanstad	de heer P. Bakkum	(075) 681 62 67
Gemeente Zaanstad	mevrouw A. Straatemans	(075) 681 62 54
Gemeente Zwolle	mevrouw R. Postma	(038) 498 23 13
Gemeente Zwolle	mevrouw A. Steen	(038) 498 91 11
Gemeente Rotterdam	de heer H. Groenendijk	(010) 489 66 47

Werkgroep Monitoring Bodemsanering	Contactpersoon	Telefoonnummer
Gemeente Enschede	de heer H.J. van Tubbergh	(053) 481 51 18
Gemeentewerken Rotterdam	de heer H. Groenendijk	(010) 489 66 47
Provincie Limburg	de heer M. Lemmens	(043) 389 99 99
Provincie Zuid-Holland	de heer J. Beeker	(070) 441 64 61
Gemeente Amersfoort	mevrouw P.M. Sparenburg	(033) 469 50 43
Provincie Drenthe	de heer J. Stapert	(0592) 36 55 94
Gemeente Maastricht	mevrouw M. Terpstra	(043) 350 44 12
RIVM/LBG	de heer K. Versluijs	(030) 274 30 51
Provincie Noord-Brabant	de heer W. de Vogel	(073) 680 84 76
Ministerie van VROM	de heer B. van 't Wel	(070) 339 44 52
Ministerie van VROM	de heer F. Mulder	(070) 339 23 01
Royal Haskoning	de heer M. Vergeer	(010) 286 56 61
Royal Haskoning	mevrouw F. van Lienen	(010) 286 53 50

VIVO-leden	Contactpersoon	Telefoonnummer
VROM/LMV	de heer R. Cino, voorzitter	(070) 339 22 76
VROM/LMV	de heer B. Segijn	(070) 339 42 43
IPO	de heer F. Kok	(070) 888 12 12
Provincie Drenthe	de heer F. Geerlings	(0592) 36 58 82
Provincie Gelderland	de heer Ch. Steenmeijer	(026) 359 83 36
VNG	de heer J. Verburg	(070) 373 83 93
Gemeente Breda	de heer M. Langenhuijsen	(073) 615 57 54
RIVM	mevrouw E. Sóczó	(030) 274 30 65

Bijlage 4

Tips bij de gegevensverzameling

Tips bij de gegevensverzameling

Algemeen

De gegevensverzameling ten behoeve van Monitoring Bodemsanering is een nieuwe taak voor het bevoegd gezag Wbb. Het is belangrijk de monitoringstaak goed in te bedden in de eigen organisatiestructuur zodat dit een plek krijgt binnen het reguliere werk. Door de invoering van de Wsv zal het aantal bevoegde gezagen de komende tijd toenemen van 16 naar 42. Dit vraagt om goede afstemming over de monitoringstaak en gegevensuitwisseling tussen de oude bevoegde gezagen, de provincies, de nieuwe bevoegde gezagen en de rechtstreekse ISV gemeenten. Aanbevolen wordt om bij de gesprekken die worden gevoerd met de gemeenten in het kader van de taakoverdracht het punt monitoring ook nadrukkelijk op de agenda te zetten. Het ontwikkelen van hulpmiddelen kan helpen de gegevensverzameling verder vorm te geven. Een van de belangrijkste hulpmiddelen die monitoring moet ondersteunen is een Bodem Informatiesysteem (BIS).

Organisatie

Veel organisaties worstelen nu nog met de manier waarop zij de gegevensverzameling willen organiseren. Het blijkt dat het moeilijk is alle projectleiders bodemsanering een database (BIS) of formulier consequent en consistent in te laten vullen. Bovendien is de gegevensverzameling voor het werk van de projectleider zelf niet altijd van direct belang waardoor dit al gauw blijft liggen. Tijdens de pilot met de gegevensverzameling over 1999 is gebleken dat de gegevens op een efficiënte en eenduidige manier zijn te verzamelen door een klein invoerteam. Ook bij een aantal organisaties is er inmiddels voor gekozen de gegevens door een klein invoerteam te laten verzamelen. Hierbij kan de verantwoordelijkheid voor de volledigheid, kwaliteit en eenduidigheid bij één partij worden gelegd.

Gegevensverzameling: decentraal/ centraal, periodiek/ continue?

De bovenstaande beschrijving van de gegevensverzameling licht de keuze toe tussen het centraal en decentraal verzamelen van gegevens. Bij een centrale gegevensverzameling bestaat er ook nog een keuze tussen de gegevens periodiek bijwerken (bijvoorbeeld eens per maand) of de gegevens continue bijhouden. Dit hangt ook af van de gewenste functie van de database naast Monitoring Bodemsanering. Wanneer de database op ieder moment zo actueel mogelijke gegevens moet weergeven, zodat zowel intern als extern vragen over andermans projecten kunnen worden beantwoord, zal het continue bijhouden de voorkeur hebben. Wanneer de invoer van gegevens echter eens in de maand als een gebundelde actie wordt uitgevoerd, is dit gemakkelijker uit te besteden als men dat wenst.

Het decentraal verzamelen van gegevens blijkt tot nu toe niet overal goed van de grond te komen. Afhankelijk van het type en de omvang van de organisatie, zou het goed zijn nog eens te overwegen wat de beste manier van gegevensverzameling is. Om bovengenoemde redenen van kwaliteit, volledigheid en eenduidigheid, lijken de eerste ervaringen erop te wijzen dat een centrale wijze van gegevensverzameling de beste resultaten oplevert. Bij organisaties waarbij de gegevensverzameling nog niet (goed) loopt wordt aanbevolen deze manier van werken te overwegen.

Bijlage 5

Overzicht aanpassingen handboek

Aanpassingen ten opzichte van handboek versie 1

In het najaar van 2002 zijn door de Werkgroep Monitoring Bodemsanering aanpassingen gepleegd in het Handboek Monitoring. Het betrof met name aanscherpingen van tekstdelen en het wegwerken van onduidelijkheden. Deze punten zijn in de circa 1,5 jaar daarvoor verzameld tijdens de werkgroepbijeenkomsten, landelijke bijeenkomsten van de Contactpersonen Monitoring en de regionale bijeenkomsten met provincies en gemeenten. De opbouw van de systematiek en de indicatorenset zelf is echter nauwelijks aangepast.

De aanpassingen in het handboek Monitoring zijn hieronder puntsgewijs beschreven. De aanpassingen zijn onderverdeeld in:

1. Tekstuele aanpassingen en actualisatie voor 2003;
2. Inhoudelijke aanpassingen monitoringssystematiek.

Ad 1. Tekstuele aanpassingen en actualisatie voor 2003

Het handboek Monitoring is in zijn geheel doorgenomen op leesbaarheid, herhalingen en tekstuele tekortkomingen. In verschillende hoofdstukken zijn daarnaast tekstuele aanpassingen doorgevoerd of zijn aanpassingen gedaan op zaken die voor het jaar 2003 moesten worden geactualiseerd. De grootste tekstuele wijzigingen zijn doorgevoerd in de hoofdstukken 4 en 6. In de overige hoofdstukken hebben kleinere tekstuele aanpassingen plaatsgevonden. Het colofon, de inleiding en het hoofdstuk van de diepteonderzoeken zijn geactualiseerd. Naast genoemde wijzigingen is een index opgenomen waarin beschrijvingen zijn opgenomen van veelgebruikte termen.

Ad 2. Inhoudelijke aanpassingen

Met betrekking tot de definities in de monitoringssystematiek, welke zijn beschreven in hoofdstuk 4, hebben de volgende inhoudelijke wijzigingen plaatsgevonden:

- De definitie indeling naar initiatiefnemer Wbb, ISV of SEB (onderverdeeld naar convenantpartijen), die bij verschillende indicatoren terugkomt, is aangescherpt. De aanscherping heeft plaatsgevonden m.b.t. de beschrijving van de financiering van Wbb en ISV. Zodra 1 euro uit het Wbb of ISV-budget wordt betaald, wordt de betreffende initiatiefnemer Wbb of ISV genoemd. Dit is een aanscherping van de deelzin onderzoeken en saneringen die worden uitgevoerd in opdracht van de budgethouder Wbb en (mede) worden gefinancierd vanuit de bijdrageregeling Wbb.
- Bij de indicator If1 Financieel instrument is een onderscheid gemaakt met betrekking tot financiële instrumenten. In het handboek 2003 zijn dit er 2 in plaats van 3:
 - Cofinanciering/ medefinanciering;
 - Draagkrachtregelingen.

De kredietregelingen zijn bij deze indicator geschrapt als financieel instrument.

Discrepancie indeling op initiatiefnemer en financieringskader

In de monitoringssystematiek staat de initiatiefnemer centraal. Met het nieuwe bodemsaneringsbeleid is die verdeling (derden en overheid) echter veel minder scherp geworden. Met de laatste wijzigingen in het Handboek wordt de initiatiefnemer benoemd op basis van het financieringskader. De werkgroep constateert dat daarmee echter niet altijd recht wordt gedaan aan het verdelen van locaties/ saneringen over de daadwerkelijke initiatiefnemer.

Deze discrepantie is in het huidige handboek (versie 2, februari 2003) nog niet opgelost. Bij een evaluatie van de Monitoring Bodemsanering zal hij worden besproken en daarna zal indien nodig het Handboek Monitoring op dit punt aangepast worden.